ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ
ΚΑΙΣΑΡΙΑΝΗΣ, ΒΥΡΩΝΟΣ ΚΑΙ ΥΜΗΤΤΟΥ
ΔΑΝΙΗΛ

Ἰησοῦς Χριστός κατα τας γραφας

ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ
ΚΑΙΣΑΡΙΑΝΗΣ, ΒΥΡΩΝΟΣ ΚΑΙ ΥΜΗΤΤΟΥ

ΚΑΙΣΑΡΙΑΝΗ 2022

Ἰησοῦς Χριστός
κατα τας γραφας

Σειρά: «*Χριστολογικά*» ἀριθμ. 45

ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ
ΚΑΙΣΑΡΙΑΝΗΣ, ΒΥΡΩΝΟΣ ΚΑΙ ΥΜΗΤΤΟΥ
ΔΑΝΙΗΛ

Ἰησοῦς Χριστός
κατα τας γραφας

ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΚΑΙΣΑΡΙΑΝΗΣ, ΒΥΡΩΝΟΣ ΚΑΙ ΥΜΗΤΤΟΥ
ΚΑΙΣΑΡΙΑΝΗ 2022

Ἰησοῦς Χριστός
κατα τας γραφας

Κείμενα:
Μητροπολίτου Καισαριανῆς, Βύρωνος καί Ὑμηττοῦ
Δανιήλ

Στοιχειοθεσία, Διακόσμησις, Ἐπιμέλεια Ἐκδόσεως:
ΕΠΤΑΛΟΦΟΣ ΑΒΕΕ, Ἀρδηττοῦ 12-16, 116 36 Ἀθήνα
Τηλ.: 210.92.17.513
www.eptalofos.gr • e-mail: info@eptalofos.gr

Copyright:
Ἱερά Μητρόπολις Καισαριανῆς, Βύρωνος καί Ὑμηττοῦ.
Λεωφόρος Φορμίωνος 83, Τ.Κ. 161 21 Καισαριανή
Τηλ.: 210.72.24.123
www.imkby.gr • e-mail: info@imkby.gr

ISBN: 978-618-5390-33-4

Περιεχόμενα

Πρόλογος 11

Ἰησοῦς Χριστός κατά τάς Γραφάς 13
Ὁ κόσμος τοῦ Ἰησοῦ 14
Τά Εὐαγγέλια 14
Ἡ ἀμφισβήτηση 16
Ἱστορικά στοιχεῖα 16
Ἀρετή καί πίστη 18

1ον. Η ΓΕΝΝΗΣΗ ΤΟΥ ΙΗΣΟΥ 19
Οἱ διηγήσεις τοῦ Ματθαίου καί τοῦ Λουκᾶ .. 19
Ὁ Εὐαγγελισμός σύμφωνα μέ τόν Λουκᾶ 20
Ὁ Εὐαγγελισμός κατά τόν Ματθαῖο 23
Τό ταξίδι γιά τή Βηθλεέμ 24
Δέν ὑπῆρχε θέση στό πανδοχεῖο 26
Οἱ βοσκοί καί οἱ Ἄγγελοι 27
Γεννήθηκε ὁ Χριστός 29
Ἡ περιτομή καί ἡ Ὑπαπαντή τοῦ Χριστοῦ 31
Σύγχρονες ἀστρονομικές ἐνδείξεις γιά τό ἄστρο τῆς Βηθλεέμ 32
Οἱ τρεῖς Μάγοι 35
Ἡ φυγή στήν Αἴγυπτο 39

Τό διάταγμα τοῦ Ἡρώδη γιά τή σφαγή τῶν νηπίων 40
Ἡ ἐπιστροφή ἀπό τήν Αἴγυπτο 45
Τά παιδικά χρόνια τοῦ Ἰησοῦ 46
Ὁ δωδεκαετής Ἰησοῦς στόν Ναό 48

2ον. Η ΒΑΠΤΙΣΗ ΤΟΥ ΙΗΣΟΥ 51
Ἰωάννης ὁ Βαπτιστής 52
Ἡ ἐμφάνιση καί ὁ ρόλος τοῦ Ἰωάννη 53
Ἡ δράση τοῦ Ἰωάννη 56
Ἡ διδασκαλία τοῦ Ἰωάννη 57
Ἡ βάπτιση τοῦ Ἰησοῦ 58
Ἰησοῦς καί Ἰωάννης 60
Τό χριστιανικό βάπτισμα 62
Οἱ πειρασμοί τοῦ Ἰησοῦ 62

3ον. Η ΔΡΑΣΗ ΤΟΥ ΙΗΣΟΥ 65
Ἡ δράση τοῦ Ἰησοῦ στή Γαλιλαία 65
Ὁ γάμος στήν Κανᾶ τῆς Γαλιλαίας 67
Ἡ κλήση τῶν Μαθητῶν 70
Ἡ ἀποστολή τῶν Μαθητῶν 71
Ἡ ἐπί τοῦ Ὄρους ὁμιλία 72
Ὁ Ἰησοῦς θεραπεύει 74
Ὁ Ἰησοῦς θεραπεύει τόν παράλυτο 75
Ἡ θεραπεία τοῦ λεπροῦ 76

Ὁ Ἰησοῦς θεραπεύει δύο δαιμονισμένους..... 77
Οἱ 12 Μαθητές 78
Ὁ Ἰησοῦς καί ἡ Σαμαρείτις στό πηγάδι.....80
Ὁ πολλαπλασιασμός τῶν ἄρτων καί τῶν ψαριῶν 81
Ὁ Ἰησοῦς περπατάει στό νερό.....83
Ὁ Ἰησοῦς σταματάει τήν καταιγίδα.....84
Ὁ Ἰησοῦς εὐλογεῖ τά παιδιά.....85
Ὁ Ἰησοῦς ἔρχεται στήν Ἰερουσαλήμ 86
Ἡ χρίση μέ μῦρο στή Βηθανία..... 87
Ἡ ἀνάσταση τοῦ Λαζάρου.....89

4ον. Η ΑΡΧΗ ΤΗΣ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑΣ ΕΒΔΟΜΑΔΑΣ ΤΟΥ ΙΗΣΟΥ ΣΤΗ ΓΗ 91

Τό τελευταῖο Δεῖπνο.....92
Ὁ Ἰούδας 94
Ἡ σύλληψη τοῦ Ἰησοῦ 95
Ὁ Πέτρος ἀρνεῖται τόν Ἰησοῦ.....98

Ἐπίλογος..... 101

Πρόλογος

«Ἐρευνᾶτε τὰς γραφάς, ὅτι ὑμεῖς δοκεῖτε ἐν αὐταῖς ζωὴν αἰώνιον ἔχειν· καὶ ἐκεῖναί εἰσιν αἱ μαρτυροῦσαι περὶ ἐμοῦ»[1].

Δηλαδή:

«Ἐσεῖς μελετᾶτε μέ ζῆλο τίς Γραφές, μέ τήν πεποίθηση πώς σ' αὐτές βρίσκει κανείς τήν αἰώνια ζωή· ἀκριβῶς ὅμως αὐτές εἶναι πού δίνουν μαρτυρία γιά μένα».

Ὁ Κύριός μας Ἰησοῦς Χριστός ἀπευθύνθηκε στούς σύγχρονούς Του πού μελετοῦσαν καί ἐρευνοῦσαν τίς Γραφές.

1. Ἰωάννου ε΄, 39.

Ἡ μελέτη τῶν ἁγίων Γραφῶν κατά τόν λόγο τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ προσφέρει στόν μελετητή δύο ἀγαθά. Τό ἕνα εἶναι ὅτι ὁδηγοῦν καί στηρίζουν τήν ζωή πού εἶναι ἀπαλλαγμένη ἀπό τήν πλάνη καί τήν πονηρία. Τό ἄλλο εἶναι ὅτι μιλοῦν γιά τόν Σωτῆρα πού ἔδωσε τή ζωή Του γι' αὐτούς.

Στό μικρό αὐτό βιβλιδάριο συμπεριλάβαμε τίς πληροφορίες, τήν μαρτυρία τῶν ἁγίων Ἀποστόλων γιά τά γεγονότα τῆς ζωῆς τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὥστε ὁ πιστός μελετητής νά γνωρίσει τόν Ἰησοῦ Χριστό, νά πιστέψει σ' Αὐτόν καί νά βοηθηθεῖ στήν τήρηση τοῦ ἁγίου θελήματος τοῦ Θεοῦ Πατρός πού ὑπηρέτησε ὁ Κύριός μας κατά τήν δήλωσή Του: *«Οὐ δύναμαι ἐγὼ ποιεῖν ἀπ' ἐμαυτοῦ οὐδέν. καθὼς ἀκούω κρίνω, καὶ ἡ κρίσις ἡ ἐμὴ δικαία ἐστίν· ὅτι οὐ ζητῶ τὸ θέλημα τὸ ἐμόν, ἀλλὰ τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με πατρός»* (Ἰωάννου ε΄, 30).

Δηλαδή: *«Ἐγώ δέν μπορῶ τίποτε νά κάνω ἀπό μόνος μου· ἀποφασίζω ὡς κριτής, σύμφωνα μέ ὅσα ἀκούω ἀπό τόν Πατέρα, καί οἱ ἀποφάσεις μου εἶναι δίκαιες· γιατί δέν ἐπιζητῶ νά ἱκανοποιήσω τό δικό μου θέλημα, ἀλλά τό θέλημα τοῦ Πατέρα, πού μέ ἔστειλε».*

Ο ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ

Ὁ Καισαριανῆς, Βύρωνος καί Ὑμηττοῦ

Δανιήλ

Ἰησοῦς Χριστός κατα τας γραφας

«Καὶ ὁ Λόγος σάρξ ἐγένετο καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν»[2].

Μετά τό τέλος τῆς ἐπιγείας δράσης τοῦ Ἰησοῦ, ἀναρίθμητα κείμενα γράφτηκαν γιά τή ζωή καί τή διδασκαλία Του. Προσεγγίσεις τῆς μοναδικῆς προσωπικότητάς Του κυμαίνονται ἀπ' τήν ἀδιαμφισβήτητη ἀποδοχή τῶν διηγήσεων τῶν Εὐαγγελίων καί τῶν ὑπέρλογων σημείων Του, μέχρι τίς ἐκλογικευμένες ἀπόπειρες διάκρισης τῶν πραγματικῶν γεγονότων ἀπό τήν πίστη καί τίς ριζοσπαστικές θεωρίες πού ὑποστηρίζουν ὅτι διάφορες λατρευτικές πρακτικές προκάλεσαν ὁράματα.

2. Ἰωάννου α΄, 14.

Ο ΚΟΣΜΟΣ ΤΟΥ ΙΗΣΟΥ

Τό ἕβδομο μέρος τοῦ βιβλίου, τοποθετεῖ τόν Ἰησοῦ στό γεωγραφικό, ἱστορικό, πολιτικό καί κοινωνικό πλαίσιο τῆς μικρῆς περιοχῆς τῆς Ἐγγύς Ἀνατολῆς, ὅπου ἔζησε καί δίδαξε.

Χαρτογραφεῖ τό ταξίδι τῆς Ἁγίας Οἰκογενείας στή Βηθλεέμ, ὅπου γεννήθηκε ὁ Ἰησοῦς. Τή φυγή τους στήν Αἴγυπτο γιά νά διαφύγουν ἀπό τή Σφαγή τῶν Νηπίων τοῦ Ἡρώδη. Τήν ἐπιστροφή ἀπό τήν Αἴγυπτο στή Ναζαρέτ καί τή λίμνη τῆς Γαλιλαίας, ὅπου ὁ Ἰησοῦς ἄρχισε τή διδασκαλία του. Τέλος, τήν εἴσοδο τοῦ Ἰησοῦ στά Ἱεροσόλυμα, ὅπου θά ὑποστεῖ τόν σταυρικό θάνατο.

Ἐκτός ἀπό τά βρεφικά του χρόνια στήν Αἴγυπτο καί μιά σύντομη διαμονή στούς τόπους τῶν εἰδωλολατρῶν Τύρο καί Σιδώνα, στό σημερινό Λίβανο, ὁ Ἰησοῦς πέρασε τή σύντομη ἐπίγεια ζωή Του στή στενή λωρίδα γῆς πού ἀποτελεῖ τή δυτική ὄχθη τοῦ Ἰορδάνη καί ὁρίζεται πρός βορράν ἀπό τή θάλασσα τῆς Γαλιλαίας (λίμνη Γενησαρέτ) καί πρός νότο ἀπό τήν Ἱερουσαλήμ, στό βορειότατο ἄκρο τῆς Νεκρᾶς θάλασσας. Ἡ συνολική ἀπόσταση ἀπό τόν βορρά ὡς τόν νότο εἶναι περίπου 110 χιλιόμετρα.

ΤΑ ΕΥΑΓΓΕΛΙΑ

Στήν πραγματικότητα, ὅ,τι ξέρουμε γιά τόν Ἰησοῦ προέρχεται ἀπό τά τέσσερα Εὐαγγέλια καί σέ

μικρότερη ἔκταση, ἀπό τίς Πράξεις τῶν Ἀποστόλων καί τις Ἐπιστολές τοῦ Παύλου. Αὐτοί οἱ συγγραφεῖς, ὅμως δέν εἶχαν ὡς στόχο νά γράψουν λεπτομερεῖς βιογραφίες γιά τή ζωή, τή δράση καί τό ἔργο τοῦ Ἰησοῦ, ἀλλά νά μεταφέρουν γεγονότα καί λόγια ἀπό τή ζωή καί τό ἔργο Του, σχετικά μέ τή σωτηρία τῶν ἀνθρώπων. Γι' αὐτό, τό μεγαλύτερο μέρος τῶν τεσσάρων Εὐαγγελίων περιλαμβάνει ἐκτενεῖς διηγήσεις γιά τό Πάθος καί τήν Ἀνάσταση, ἐνῶ δίνουν μόνο φευγαλέες εἰκόνες τῆς καθημερινῆς ζωῆς τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ καί τοῦ κόσμου στόν ὁποῖο ζοῦσε. Ἡ παραδοσιακή εἰκόνα τοῦ μικροῦ Ἰησοῦ, πού βοηθάει τόν Ἰωσήφ στό ταπεινό του ξυλουργεῖο, προέρχεται ἀπό τόν Μᾶρκο[3] καί ἡ ἐπιβεβαίωση της ἀπό τόν Ματθαῖο[4] πού ὑποστηρίζει, ὅτι ὁ Ἰησοῦς ὄντως μεγάλωσε ὡς γιός ξυλουργοῦ ἐπιδέξιος τεχνίτης ἀλλά, προφανῶς, ὄχι διανοούμενος. Τό θαῦμα στόν γάμο τῆς Κανᾶ δίνει μέ θαυμαστή οἰκονομία λέξεων μία ζωντανή εἰκόνα ἐπαρχιακοῦ γάμου καί τοῦ ταραγμένου οἰκοδεσπότη πού δέν μερίμνησε, ὥστε νά ἔχει ἀρκετό κρασί γιά τή γιορτή[5].

Σύγχρονοι σχολιαστές υἱοθετοῦν μία πιό κριτική θέση, ἐπισημαίνοντας ὅτι ὁ Ἰησοῦς τῶν Εὐαγγελίων εἶναι μία αἰνιγματική μορφή. Παρατηρήθηκε ὅτι εἶχε ἄγρια ὄψη, ἦταν σκληρός μέ τή μητέρα του, βίαιος

3. Μάρκου στ΄, 3.
4. Ματθαίου ιγ΄, 55.
5. Ἰωάννου β΄ 1-10.

περιστασιακά, καί ἀφηνόταν σέ ἀνεξήγητους θυμούς ἤ ἀκατανόητες ὁμιλίες. Μπορεῖ νά πρόκειται γιά ἀκραία ἄποψη, ἀλλά ἴσως εἶναι πιό κοντά στήν ἀλήθεια ἀπό τήν εἰκόνα τοῦ «*γλυκοῦ Χριστούλη*» τῶν παιδικῶν προσευχῶν: «*Μή νομίσετε πώς ἦρθα γιά νά ἐπιβάλλω ἀναγκαστική ὁμόνοια μεταξύ τῶν ἀνθρώπων. Δέν ἦρθα νά φέρω τέτοια ὁμόνοια, ἀλλά διαίρεση*»[6].

Η ΑΜΦΙΣΒΗΤΗΣΗ

Οἱ Ναζωρηνοί Τόν ἀντιμετώπιζαν μέ σκεπτικισμό πρῶτον γιά τήν ταπεινή καί φτωχή οἰκογενειακή καταγωγή Του, δεύτερο γιατί Τόν θεωροῦσαν ἀγράμματο. Ἡ ἀμφισβήτηση Του συνόδευε σ' ὁλόκληρη τή ζωή Του καί τή δράση Του παρά τά σημάδια τῆς θείας δύναμης μέ τήν ὁποία δίδασκε καί ἐνεργοῦσε. Ἐπιβεβαίωσε τήν προφητεία τοῦ Συμεών ὅτι «*ἰδοὺ οὗτος κεῖται εἰς πτῶσιν καὶ ἀνάστασιν πολλῶν ἐν τῷ Ἰσραὴλ καὶ εἰς σημεῖον ἀντιλεγόμενον*» (Λουκᾶ β΄, 34)

ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Οἱ ἐξωβιβλικές μαρτυρίες γιά τόν Ἰησοῦ εἶναι ὀλιγοστές, ἐάν βασισθοῦμε στήν κατηγορία τῶν Ἰουδαίων

6. Ματθαίου ι΄, 34.

θρησκευτικῶν Ἀρχόντων ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἐκκινοῦσε τόν Ἰουδαϊκό λαό σέ ἀντίσταση στή Ρωμαϊκή ἐξουσία πρέπει νά γνωρίζουμε ὅτι οἱ μικρότερες Ἰουδαϊκές ἐξεγέρσεις ἐναντίον τῆς Ρωμαϊκῆς διακυβέρνησης ἦταν πολύ συνηθισμένες καί δέν καταγράφονταν μέ λεπτομέρειες, ἐνῶ ἡ σταύρωση ἦταν ἡ συνηθισμένη Ρωμαϊκή ποινή γιά σοβαρά ἐγκλήματα.

Σύγχρονος τοῦ Ἰησοῦ εἶναι ὁ Φλάβιος Ἰώσηπος (περ. 37-100 μ.Χ.), Ἰουδαῖος ἱστορικός καί στρατηγός, κυβερνήτης τῆς Γαλιλαίας γιά μιά περίοδο, ὁ ὁποῖος μετά τήν πτώση τῆς Ἱερουσαλήμ (70 μ.Χ.) ἐγκαταστάθηκε στή Ρώμη ὅπου ἔγραψε στά ἑλληνικά τήν ἰουδαϊκή ἱστορία. Ὁ Ἰώσηπος ἀναφέρει ὅτι Ἰουδαῖοι καί Ρωμαῖοι ἔβλεπαν τόν Ἰησοῦ ὡς ἑστία πολιτικῆς ἀναστάτωσης καί προβοκάτορα, καί κατέγραψε τή δίκη καί τήν ἀπόφαση, ἀλλά δέν ἔκανε μνεία τῆς Ἀνάστασης. Ὡς ἱστορικός, θεωροῦσε ὅτι πρέπει νά μήν φανεῖ ἐμπαθής. Ἡ παράλειψη τῆς Ἀνάστασης σημαίνει μόνο ὅτι ἤθελε νά παραμείνει σέ ἐπαληθεύσιμα γεγονότα. (Σ' ἕνα πολυσυζητημένο ἐδάφιο τῆς Ἰουδαϊκής Ἀρχαιολογίας, ὁ Ἰώσηπος γράφει: *«Ὁ Χριστὸς οὗτος ἦν. Καὶ αὐτὸν ἐνδείξει τῶν πρώτων ἀνδρῶν παρ' ἡμῖν σταυρῷ ἐπιτετιμηκότος Πιλάτου, οὐ ἐπαύσατο οἱ τὸ πρῶτον αὐτὸν ἀγαπήσαντες ἐφάνη γὰρ αὐτοῖς τρίτην ἔχων ἡμέραν πάλιν ζῶν, τῶν θείων προφητῶν ταὐτά τε καὶ ἄλλα μυρία θαυμάσια περὶ αὐτοῦ εἰρηκότων»* (Ἰουδαϊκή Ἀρχαιολογία, 18, 63-64). Ἡ γνησιότητα τοῦ ἐδαφίου ἔχει ἀμφισθητηθεῖ, ἀλλά ὄχι πειστικά).

ΑΡΕΤΗ ΚΑΙ ΠΙΣΤΗ

Οἱ πληροφορίες πού δίνουν τά εὐαγγέλια γιά τή θεϊκή φύση τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ στηρίζονται κυρίως στά θαύματά Του.

Μερικοί ἑρμηνευτές ἐπιχείρησαν νά ἐξηγήσουν τά θαύματα τοῦ Ἰησοῦ μέ τή λογική - ἔτσι εἶπαν ὅτι τό θαῦμα τοῦ χορτασμοῦ τοῦ πλήθους[7] συνέβη ἐπειδή ἔπεισε τόν λαό νά παράγει μόνος του τήν τροφή του. Αὐτή ἡ ἑρμηνεία, ἀκόμα κι ἄν εἶναι σωστή, χάνει τήν οὐσία. Τό μήνυμα τοῦ Χριστοῦ εἶναι πνευματικό, ὄχι ἠθικολογικό. Ἡ πίστη θά σώσει κι ὄχι ἡ ἀρετή *«Μακάριοι ἐκεῖνοι πού πιστεύουν χωρίς νά μ' ἔχουν δεῖ»*[8].

7. Ματθαίου ιε΄, 32-39 καί Μάρκου η΄, 1-9.
8. Ἰωάννου κ΄, 29.

1ον. Η ΓΕΝΝΗΣΗ ΤΟΥ ΙΗΣΟΥ

«Ἐτέχθη ἡμῖν σήμερον Σωτήρ, ὅς ἐστι Χριστός»[9].

Ἡ ἱστορία τῶν Χριστουγέννων – ἡ Μαρία, ὁ Ἰωσήφ, τό μωρό στή φάτνη, οἱ ἄγγελοι, οἱ βοσκοί, τό ἀστέρι, οἱ μάγοι – εἶναι τόσο γνωστή ὥστε θά πίστευε κανείς, πώς εἶναι μία ἐνιαία διήγηση. Κι ὅμως, ἀπό τά τέσσερα εὐαγγέλια, μόνο τοῦ Ματθαίου καί τοῦ Λουκᾶ ἀναφέρονται στή Γέννηση τοῦ Ἰησοῦ.

ΟΙ ΔΙΗΓΗΣΕΙΣ ΤΟΥ ΜΑΤΘΑΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΛΟΥΚΑ

Ἡ ἀνάγνωση τῶν δυό Εὐαγγελικῶν διηγήσεων[10] χωριστά, βοηθάει τόν ἀναγνώστη νά ἐντοπίσει ὅσο περισσότερες πληροφορίες γίνεται. Οἱ ἀφηγήσεις διαφέρουν μεταξύ τους, ἐπειδή οἱ ἀναγνῶστες πρός τούς ὁποίους ἀπευθύνεται ὁ κάθε συγγραφέας

9. Κατά Λουκᾶ β΄, 11.
10. Ματθαίου α΄, β΄ καί Λουκᾶ α΄, β΄.

ἀνῆκαν σέ διαφορετικά θρησκευτικά καί πολιτιστικά περιβάλλοντα. Οἱ ἀναγνῶστες τοῦ εὐαγγελιστοῦ Ματθαίου ἦταν κυρίως Ἰουδαῖοι Χριστιανοί ἐνῶ τοῦ Λουκᾶ κυρίως Χριστιανοί ἀπό ἄλλα ἔθνη (ἐθνικοί). Ἐπιπρόσθετα, ὅπως βλέπουμε στόν πρόλογο τοῦ εὐαγγελιστοῦ Λουκᾶ, ὁ σκοπός του ἦταν οἱ ἀναγνῶστες νά *«μάθουν τήν ἀλήθεια»*, ὅπως τήν παρέδωσαν οἱ αὐτόπτες μάρτυρες[11] δηλαδή οἱ Ἅγιοι Ἀπόστολοι καί ὅσοι ἔζησαν καί εἶδαν καί ἄκουσαν τόν Κύριο Ἰησοῦ Χριστό ζῶντα ἐπί γῆς. Τά δυό Εὐαγγέλια γράφτηκαν πολλές δεκαετίες μετά ἀπό τά συμβάντα. Αὐτό ἐξηγεῖ γιατί ὁ κάθε συγγραφέας δίνει ἔμφαση σέ συγκεκριμένες λεπτομέρειες.

Ο ΕΥΑΓΓΕΛΙΣΜΟΣ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΟΝ ΛΟΥΚΑ

Στή διήγηση τοῦ Λουκᾶ ὑπάρχουν δυό *«εὐαγγελισμοί»* - προαγγελίες ἀπό ἄγγελο γιά τή γέννηση σημαντικῶν προσώπων. Σ' αὐτούς δέν ὁμιλεῖ ὁ ἴδιος ὁ Θεός, ὅπως στά γεγονότα τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης[12]. Ἀντίθετα, ὁ Θεός ὁμιλεῖ στόν πιστό Του μέσω ἑνός ἀγγελιοφόρου (ἀγγέλου). Ἡ πρώτη προαγγελία[13] θέτει τό πλαίσιο γιά τά μελλοντικά γεγονότα. Ὁ ἀναγνώστης πληροφορεῖται γιά τόν Ζαχαρία, ἕναν Ἰου-

11. Λουκᾶ α΄, 1-4.
12. Γενέσεως ιστ΄, 21, 22: Ἐξόδου γ΄.
13. Λουκᾶ α΄, 5-25.

δαῖο ἱερέα, τοῦ ὁποίου ἡ μεγάλη σέ ἡλικία γυναίκα, Ἐλισάβετ, ἀδυνατεῖ νά τεκνοποιήσει. Ἕνας Ἄγγελος τοῦ Κυρίου ἐμφανίζεται στόν Ζαχαρία καί τοῦ ἀναγγέλλει, ὅτι ἡ Ἐλισάβετ θά ἀπαλλαγεῖ ἀπό τή ντροπή τῆς ἀτεκνίας, θά ἀποκτήσουν παιδί πού θά τό ὀνομάσουν Ἰωάννη καί θά *«εἶναι γεμᾶτος μέ Πνεῦμα Ἅγιο»*[14]. Ἀποστολή τοῦ υἱοῦ του θά εἶναι νά προετοιμάσει τόν Ἰουδαϊκό λαό νά δεχθεῖ τόν Μεσσία. Ὁ Ζαχαρίας ἔμεινε ἄλαλος. Ὅταν γεννήθηκε τό παιδί ξαναβρῆκε τήν ὁμιλία του καί ἐπέμεινε νά ὀνομάσουν τό παιδί Ἰωάννη[15]. Μετά ἀπό αὐτά ἀναγνωρίζει τή θεϊκή ἐπέμβαση, καί ἐξυμνεῖ τήν καλοσύνη τοῦ Θεοῦ λέγοντας: *«Ἂς εἶναι εὐλογημένος ὁ Κύριος, ὁ Θεός τοῦ Ἰσραήλ, γιατί ἦρθε καί λύτρωσε τόν λαό του!»*[16]. Ἡ δοξολογία τοῦ Ζαχαρία γιά τή γέννηση τοῦ Ἰωάννη[17] ἀποτελοῦν μέρος τῆς Ἀκολουθίας τοῦ Ὄρθρου τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας στήν θ΄ Ὠδή.

Ἡ ἄλλη προαγγελία εἶναι ὁ Εὐαγγελισμός τῆς Θεοτόκου. Ἡ ἐμφάνιση τοῦ Ἀρχαγγέλου Γαβριήλ στήν Παρθένο Μαρία ἀπό τή Ναζαρέτ[18]. Ὁ Εὐαγγελισμός συνδέεται μέ τήν προηγούμενη διήγηση μέ τίς εἰσαγωγικές λέξεις *«Τόν ἕκτο μήνα...»*, δηλαδή τόν ἕκτο μήνα τῆς ἐγκυμοσύνης τῆς Ἐλισάβετ. Ὑπάρχουν μερικοί παραλληλισμοί ἀνάμεσα στούς

14. Λουκᾶ α΄, 15.
15. Λουκᾶ α΄, 57-66.
16. Λουκᾶ α΄, 68.
17. Λουκᾶ α΄, 68-79.
18. Λουκᾶ α΄, 26-38.

δύο εὐαγγελισμούς, καί στούς δύο ὁ Ἄγγελος εἶναι ὁ Ἀρχάγγελος Γαβριήλ, τό γεγονός ἐντάσσεται στό σχέδιο τοῦ Θεοῦ, ἡ ἀποστολή του προδιαγράφεται καί τό ὄνομά του ἔχει ἐπιλεγεῖ ἀπό τόν Θεό.

Αὐτή τή φορά ὅμως τό μήνυμα δίνεται στή γυναίκα, πού περιγράφεται ὅτι ἔχει τή χάρη τοῦ Θεοῦ[19] καί ἡ γυναίκα καθησυχάζεται μέ τίς λέξεις *«μή φοβᾶσαι»*, τό Ἅγιο Πνεῦμα θά βρίσκεται μαζί μέ τό παιδί καί τό παιδί της θά γίνει γνωστό ὡς *«Υἱὸς Θεοῦ»*[20]. Ἀντίθετα με τόν Ζαχαρία, ἡ Παρθένος Μαρία ζητάει μόνο καθοδήγηση καί ἡ ἀπάντησή της δείχνει ἀπόλυτη ὑπακοή: *«Εἶμαι μιά δούλη τοῦ Κυρίου, ἄς γίνει τό θελημά του σ' ἐμένα, ὅπως μοῦ τό εἶπες»*[21]. Μαθαίνοντας ἀπό τόν Ἀρχάγγελο τά νέα γιά τήν Ἐλισάβετ τήν ἐγκυμοσύνη της πού δέν ἐγνώριζε χαίρεται πολύ, καί ἀμέσως πηγαίνει νά ἐπισκεφτεῖ τή συγγενή της. Τήν ὥρα πού οἱ δύο γυναῖκες συναντιοῦνται καί χαιρετιοῦνται τό μωρό στήν κοιλιά τῆς Ἐλισάβετ σκιρτᾶ ἀπό ἀγαλλίαση, δείχνοντας μέ τόν τρόπο αὐτό τήν κοινή ἀποστολή τῶν δυό παιδιῶν γιά τή σωτηρία τοῦ κόσμου. Ὁ ὕμνος τῆς Παρθένου Μαρίας παραλληλίζεται μέ τόν ὕμνο τοῦ Ζαχαρία, καθώς ἀπαγγέλλει τό Δοξαστικό[22]. *«Ἡ ψυχή μου δοξάζει τόν Κύριο, καί τό πνεῦμα μου νιώθει ἀγαλ-*

19. Λουκᾶ α΄, 30.
20. Λουκᾶ α΄, 35.
21. Λουκᾶ α΄, 38.
22. Λουκᾶ α΄, 46-55.

λίαση». Ὁ Λουκᾶς, ἔτσι μέ τή σκηνή αὐτή εἰσάγει τόν ἀναγνώστη στή γέννηση τοῦ Σωτήρα.

Ο ΕΥΑΓΓΕΛΙΣΜΟΣ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΜΑΤΘΑΙΟ

Πῶς διηγεῖται ὁ εὐαγγελιστής Ματθαῖος τή Γέννηση τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ; Ἀρχίζει τό εὐαγγέλιό του παραθέτοντας τό οἰκογενειακό δέντρο τῆς οἰκογένειας τοῦ Ἰησοῦ, ξεκινώντας ἀπό τόν Ἀβραάμ[23], πατέρα τοῦ Ἰουδαϊκοῦ λαοῦ. Ἡ γενεαλογία πού παραθέτει ὁ Λουκᾶς ἀντίθετα ἀρχίζει μέ τή διδασκαλία τοῦ Ἰησοῦ καί δείχνει τήν ἀπευθείας καταγωγή Του ἀπ' τόν Ἀδάμ καί τίς ἀπαρχές τῆς ἀνθρωπότητας[24].

Ἡ διήγηση τῆς προαγγελίας τῆς γέννησης τοῦ Ἰησοῦ εἶναι πολύ πιο σύντομη στόν Ματθαῖο[25]. Ἡ καθησυχαστική διαβεβαίωση *«Μή φοβᾶσαι»* δίνεται ἀπ' τόν Ἄγγελο στόν μνήστορα τῆς Παρθένου Μαρίας Ἰωσήφ πού βρίσκεται σέ σύγχυση. Εἶναι ἀρραβωνιασμένος μέ τήν Παρθένο Μαρία, ἀλλά ἀφοῦ δέν ἔχουν ἀκόμα ζήσει μαζί, διερωτᾶται πώς ἐκείνη εἶναι ἔγκυος; Ὁ Ἄγγελος ἐξηγεῖ ὅτι ἡ Παρθένος Μαρία συνέλαβε μέ τή δύναμη τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καί τό παιδί θά ὀνομαστεῖ Ἰησοῦς, ἐπειδή ὅπως ὁ πρόγονός του, Δαυίδ[26], θά εἶναι ὁ *«σωτήρας»* τοῦ λαοῦ τοῦ

23. Ματθαίου α΄, 1-17.
24. Λουκᾶ γ΄, 23-38.
25. Ματθαίου α΄, 18-25.
26. Ματθαίου α΄, 1 καί Λουκᾶ α΄, 32.

Θεοῦ[27]. Ἀλλά ἐνῶ στόν Λουκᾶ ὁ Ἄγγελος συνομιλεῖ μέ ἕνα πρόσωπο σέ πλήρη ἐγρήγορση, τόν Ζαχαρία, στόν Ματθαῖο φανερώνεται στόν ὕπνο τοῦ Ἰωσήφ[28]. Ἡ καθοδήγηση προσώπων ἀπ' τόν Θεό στόν ὕπνο τους ἐμφανίζεται τρεῖς ἀκόμα φορές στή διήγηση τοῦ Ματθαίου γιά τά παιδικά χρόνια τοῦ Ἰησοῦ[29].

Ἡ περιγραφή τοῦ Εὐαγγελισμοῦ καί τῆς Γέννησης κλείνει μέ ἕνα γνώρισμα πού ἐπαναλαμβάνεται ἀπό τόν εὐαγγελιστή Ματθαῖο συχνά. Ἐπειδή οἱ ἀναγνῶστες τοῦ Εὐαγγελίου εἶναι Χριστιανοί πρώην Ἰουδαῖοι, θέλει νά δείξει πώς ὅ,τι συμβαίνει εἶναι ἐκπλήρωσή του σχεδίου τοῦ Θεοῦ γιά τόν λαό Του. Ἔτσι, συχνά παραπέμπει στήν Παλαιά Διαθήκη μέ φράσεις σάν τήν παρακάτω: «*Μέ ὅλα αὐτά πού ἔγιναν, ἐκπληρώθηκε ὁ λόγος τοῦ Κυρίου, πού εἶχε πεῖ ὁ προφήτης: Νά, ἡ παρθένος θά μείνει ἔγκυος καί θά γεννήσει γιό, καί θά τοῦ δώσεις τό ὄνομα Ἐμμανουήλ, πού σημαίνει, ὁ Θεός εἶναι μαζί μας*»[30].

ΤΟ ΤΑΞΙΔΙ ΓΙΑ ΤΗ ΒΗΘΛΕΕΜ

Ὁ Ματθαῖος δέν ἀναφέρει ταξίδι τοῦ Ἰωσήφ τοῦ μνήστορα τῆς Παρθένου Μαρίας στή Βηθλεέμ. Φαίνεται νά θεωρεῖ γνωστό σέ ὅλους ὅτι ἡ Μαρία καί

27. Ματθαίου α΄, 22-23.
28. Ματθαίου α΄, 20.
29. Ματθαίου β΄, 12, 13, 19.
30. Ματθαίου α΄, 22.

ὁ Ἰωσήφ βρίσκονταν ἐκεῖ. Ὁ Λουκᾶς, ὅμως, πού ἀπευθύνεται σέ Χριστιανούς πρώην εἰδωλολάτρες, οἱ ὁποῖοι δέν ἦταν ἐξοικειωμένοι μέ τίς προφητεῖες τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, ἀναφέρει τό ταξίδι καί τή γέννηση τοῦ Χριστοῦ στή Βηθλεέμ.

Στή διήγηση γιά τούς γονεῖς τοῦ Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου τόν Ζαχαρία καί τήν Ἐλισάβετ, τό ἱστορικό πλαίσιο τῶν γεγονότων ὁριζόταν στή διάρκεια τῆς βασιλείας τοῦ Ἡρώδη στήν Ἰουδαία[31]. Ἀλλά, ἡ Γέννηση τοῦ Σωτήρα ἔχει πανανθρώπινη σημασία. Ἔτσι, στόν Λουκᾶ τό πλαίσιο διευρύνεται: περιλαμβάνει τή Ρωμαϊκή αὐτοκρατορία καί τοποθετεῖται χρονικά στή διάρκεια τῆς βασιλείας τοῦ Αὐτοκράτορα Αὐγούστου, ὅταν ἔπαρχος τῆς Συρίας ἦταν ὁ Κυρήνιος[32]. Ἀφοῦ ὁ Αὔγουστος βασίλεψε ἀπό τό 27 π.Χ. ὡς τό 14 μ.Χ., ἀλλά ὁ Κυρήνιος ἦταν ἔπαρχος τῆς Συρίας τό 6-7 μ.Χ. θά ἔμοιαζε ὅτι ὁ Λουκᾶς τοποθετεῖ τή Γέννηση τοῦ Ἰησοῦ στό 6-7 μ.Χ.[33]. Ἀλλά ὁ Ἡρώδης ὁ Μέγας βασίλεψε ἀπό τό 37 ὡς τό 4 π.Χ. Ὁ Ἡρώδης ἀναφέρεται καί στά δυό εὐαγγέλια, ὁπότε εἴτε ἡ ἀναφορά στόν Κυρήνιο εἶναι λάθος εἴτε ἡ ἀπογραφή πού ἀναφέρεται στό εὐαγγέλιο πραγματοποιήθηκε πρίν ἀπό τήν ἀπογραφή τοῦ Κυρηνίου. Καί στίς δυό

31. Ματθαίου α΄, 5.

32. Λουκᾶ β΄, 1-2.

33. Ἀναλυτικότερη διαπραγμάτευση τοῦ θέματος βλ. Στράτος Θεοδοσίου-Μάνος Δανέζης, *Στά ἴχνη τοῦ ΙΧΘΥΣ* Ἀστρονομία, Ἱστορία, Φιλοσοφία, Ἐκδόσεις Δίαυλος, Ἀθήνα 2000, σσ. 530-557.

περιπτώσεις, ὁ Ἰησοῦς Χριστός γεννήθηκε τό 7-6 π.Χ. Αὐτό δέν ἀμφισβητεῖται διότι ἡ Ἐκκλησία βιώνει τά γεγονότα τῆς ζωῆς τοῦ Κυρίου στό παρόν *«Σήμερον γεννᾶται ἐκ Παρθένου»*, ψάλλει.

Ἡ διεύρυνση τοῦ ἱστορικοῦ πλαισίου αἰτιολογεῖ τό ταξίδι τῆς Μαρίας καί τοῦ Ἰωσήφ ἀπό τή Ναζαρέτ στή Βηθλεέμ, τήν πόλη Δαυίδ[34]. Σύμφωνα μέ τόν Λουκᾶ, ὁ Αὔγουστος ἐξέδωσε ἕνα διάταγμα καί ὅλοι ὅσοι κατοικοῦσαν στήν Ρωμαϊκή αὐτοκρατορία ἔπρεπε νά ταξιδέψουν στόν τόπο τῆς καταγωγῆς τους γιά νά ἀπογραφοῦν[35]. Ἐπειδή ὁ Ἰωσήφ *«κατα-γόταν ἀπ' τήν οἰκογένεια καί τή γενιά τοῦ Δαυίδ»*[36], ἔπρεπε νά ταξιδέψει στήν πόλη τῆς Βηθλεέμ, μαζί μέ τή Μαρία, γιά τήν ἀπογραφή ἀπ' ὅπου καταγό-ταν ὁ Δαυΐδ. Ἡ ἀπόσταση πού ἔπρεπε νά διασχί-σουν εἶναι περίπου 110 χιλιόμετρα. Ἡ συνηθισμένη μέθοδος ταξιδιοῦ ἦταν μέ καραβάνι.

ΔΕΝ ΥΠΗΡΧΕ ΘΕΣΗ ΣΤΟ ΠΑΝΔΟΧΕΙΟ

Ἐπειδή τόσος κόσμος ταξίδευε πρός τήν Ἰου-δαία, φτάνοντας στή Βηθλεέμ *«δέ βρήκαν μέρος στό πανδοχεῖο»*[37]. Ἡ ἐξήγηση μοιάζει λογική, ὡστόσο ἡ κύρια μέριμνα τοῦ Λουκᾶ εἶναι νά δείξει ὅτι, ἀπ'

34. Λουκᾶ β΄, 4,11.
35. Λουκᾶ β΄, 1.
36. Λουκᾶ α΄, 27, 32 καί β΄, 4.
37. Λουκᾶ β΄, 7.

τή Γέννησή Του ἤδη, ὁ Ἰησοῦς εἶναι, ἀλληλέγγυος μέ τούς ταπεινούς, ἕνα κεντρικό θέμα πού τονίζεται ἀπό τήν ἁπλότητα μέ τήν ὁποία περιγράφεται ἡ Γέννηση. Ἡ Μαρία *«γέννησε τόν γιό της τόν πρωτότοκο. Τόν σπαργάνωσε καί τόν ξάπλωσε σ' ἕνα παχνί»*[38]. Σέ ὁλόκληρο τό εὐαγγέλιο τοῦ Λουκᾶ, οἱ φτωχοί μακαρίζονται. Ὁ εὐαγγελιστής Λουκᾶς ἐνῶ δέν ἀπορρίπτει ἐντελῶς μειοψηφία τῶν πλουσίων τούς καλεῖ νά μήν προσκολλῶνται στά ὑλικά ἀγαθά καί νά προσφέρουν μέ προθυμία πρός αὐτούς πού ἔχουν λίγα ἤ καθόλου.

ΟΙ ΒΟΣΚΟΙ ΚΑΙ ΟΙ ΑΓΓΕΛΟΙ

Ἐπειδή ὁ Λουκᾶς ἐνδιαφέρεται κυρίως γιά τούς φτωχούς καί τούς ἀδυνάτους παρουσιάζει τούς ἁπλοϊκούς Βοσκούς ὡς τούς πρώτους μάρτυρες τῆς Γέννησης τοῦ Ἰησοῦ. Τά λόγια τῆς Μαρίας, ὅτι *«ἀνύψωσε ταπεινούς»*[39], ἐκπληρώνονται.

Σ' αὐτούς τούς Βοσκούς ἐμφανίζεται ἕνας ἄλλος Ἄγγελος Κυρίου. Συνοδεύεται ἀπό *«τῇ δόξᾳ τοῦ Κυρίου»* πού τούς περιβάλλει μέ τή λάμψη της[40]. Ἡ ἰδέα τῆς δόξας τοῦ Κυρίου ὡς φῶς στήν Παλαιά Διαθήκη συνδέεται μέ τήν παρουσία τοῦ Θεοῦ[41]. Ἡ θεία

38. Λουκᾶ β΄, 7.
39. Λουκᾶ α΄, 52.
40. Λουκᾶ β΄, 9.
41. Ἀριθμῶν ιδ΄, 21. Ἰεζεκιήλ μγ΄, 2. Ἐξόδου λγ΄, 18-22.

παρουσία δέν εἶναι ὁρατή γιά τά ἀνθρώπινα μάτια, ἀλλά συμβολίζεται ἀπό τό ὁρατό φῶς. Ὁ Λουκᾶς λέει ὅτι Θεός τώρα εἶναι παρών ἀνάμεσα στόν λαό Του, στό πρόσωπο ἑνός νεογέννητου πού κοιμᾶται στή φάτνη! Ἔχοντας βιώσει αὐτή τήν παρουσία, οἱ Βοσκοί τώρα τήν ἀκοῦν νά περιγράφεται καί μέ λέξεις. Ὁ Ἄγγελος τούς καθησυχάζει, λέγοντάς τους νά μή φοβοῦνται, καί συνεχίζει μέ τήν ἀναγγελία: *«Σᾶς φέρνω χαρμόσυνο ἄγγελμα, πού θά γεμίσει μέ χαρά μεγάλη ὅλο τόν κόσμο!»*[42].

Ἡ φράση αὐτή εἶναι πλούσια σέ θέματα πού ἐνδιαφέρουν τόν Λουκᾶ.

42. Λουκᾶ β΄, 10.

ΓΕΝΝΗΘΗΚΕ Ο ΧΡΙΣΤΟΣ

«Εὐ-αγγέλιο» σημαίνει *«καλά νέα»*. Καί τά καλά νέα εἶναι ὅτι: *«Σήμερα στήν πόλη τοῦ Δαυίδ γεννήθηκε γιά χάρη σας σωτήρας –κι αὐτός εἶναι ὁ Χριστός, ὁ Κύριος»*[43]. Γεννήθηκε ὁ Χριστός, ὁ Μεσσίας πού περίμενε μέ λαχτάρα κάθε πιστός Ἰουδαῖος, ὁ Σωτήρας πού θά φέρει αἰώνια δικαιοσύνη καί εἰρήνη γιά τόν λαό Του. Αὐτό χαρίζει *«μεγάλη ἀγαλλίαση»*[44]. Γιά τόν Λουκᾶ, ὅλη ἡ ἱστορία τοῦ Εὐαγγελίου εἶναι ἀφορμή γιά χαρά, μιά χαρά πού ἀνήκει σέ ὅλους. *«Ὅλος ὁ κόσμος»* - γυναῖκες καί ἄντρες, Ἰουδαῖοι καί εἰδωλολάτρες, πλούσιοι καί φτωχοί- καλοῦνται νά συμμετέχουν στίς δοξολογίες γιά τή γέννηση τοῦ Χριστοῦ, τοῦ σαρκωμένου Λόγου τοῦ Θεοῦ. Ἡ χάρη τοῦ Θεοῦ δέν πρέπει νά θεωρεῖται πιά κάτι μακρινό καί μελλοντικό. Ἐγκαινιάζεται *«σήμερα»*, μιά λέξη στήν ὁποία θ' ἐπιστρέψει πολλές φορές ὁ Λουκᾶς στό Εὐαγγέλιό του.

Γιά νά ἐπιβεβαιωθεῖ ἡ ἐκπληκτική ἀναγγελία, τώρα ἐμφανίζεται ἕνα πλῆθος Ἀγγέλων[45] πού ἑνώνουν τίς φωνές τους ὑμνώντας τόν Θεό: *«Δόξα στόν ὕψιστο Θεό καί εἰρήνη στή γῆ ἀγάπη καί σωτηρία γιά τούς ἀνθρώπους!»*[46].

43. Λουκᾶ β΄, 11.
44. Λουκᾶ α΄, 14, 41, 44, 47, 58.
45. Λουκᾶ β΄ 13.
46. Λουκᾶ β΄, 14.

Ὅμως, ἡ ἁπλή γλώσσα καί ἡ ἀντίδραση τῶν Βοσκῶν μᾶς ξαναφέρνουν στή γῆ[47]. Αὐτοί ἔτρεξαν καί βρήκαν πώς ὅλα ἦταν ὅπως τά εἶχε πεῖ ὁ Ἄγγελος[48]. Ἡ ἁπλή πίστη ἀνταμείβεται καί, ὅταν ἐπιστρέφουν στή συνηθισμένη σκληρή ζωή τους, ἔχουν ἀλλάξει. Γυρίζουν πίσω *«δοξάζοντας καί ὑμνώντας τόν Θεό»*[49].

Ὁ Λουκᾶς κλείνει αὐτό τό τμῆμα μέ τίς τρεῖς ἀντιδράσεις: α΄. τῶν Βοσκῶν, πού ἀμέσως διαδίδουν τά καλά νέα[50], β΄. αὐτῶν πού ἀκοῦνε τά νέα, καί γεμίζουν μέ θαυμασμό[51] καί γ΄. τῆς Παρθένου Μαρίας πού διατηροῦσε αὐτά τά λόγια στήν καρδιά Της καί τά σκεφτόταν συνεχῶς[52]. Στή διήγηση τοῦ Λουκᾶ ὑπάρχουν πολύ περισσότερα ἀπό τήν ἁπλή διήγηση τῆς Γέννησης στόν Ματθαῖο. Τό *«σημεῖο»* μπορεῖ νά εἶναι τά σπάργανα καί ἡ φάτνη[53], ἀλλά ἡ πραγματικότητα πού ὑποδεικνύει εἶναι ὑψίστης σημασίας. Γιά τόν Λουκᾶ, ἡ κατάλληλη ἀνταπόκριση τοῦ ἀναγνώστη εἶναι νά ἀκούσει αὐτά πού τοῦ ἀποκαλύπτονται, νά τά μοιραστεῖ μέ ἄλλους καί νά τά διατηρήσει στήν καρδιά του.

47. Λουκᾶ β΄, 15.
48. Λουκᾶ β΄, 16.
49. Λουκᾶ β΄, 20.
50. Λουκᾶ β΄, 17.
51. Λουκᾶ β΄, 18.
52. Λουκᾶ β΄, 19.
53. Λουκᾶ β΄, 7, 16.

Η ΠΕΡΙΤΟΜΗ ΚΑΙ Η ΥΠΑΠΑΝΤΗ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ

Στή συνέχεια, ὁ Λουκᾶς στό εὐαγγέλιό του παρουσιάζει τήν τήρηση τῶν Ἰουδαϊκῶν παραδόσεων ἀπό τόν μνήστορα Ἰωσήφ καί τήν Παρθένο Μαρία, καί τήν ἀναγνώριση τοῦ παιδιοῦ ὡς Μεσσία ἀπό τόν πρεσβύτη Συμεών καί τήν σώφρονα Ἄννα. Ὁ Χριστός ὁ Κύριος[54], σάν παιδί ἀνθρώπων, βρίσκεται στή φροντίδα καί τήν εὐθύνη τῶν Ἰουδαίων γονιῶν Του. Αὐτοί, λοιπόν, κανονίζουν ὀχτώ μέρες μετά τή γέννησή Του, νά γίνει ἡ περιτομή καί νά τοῦ δοθεῖ τό ὄνομα Ἰησοῦς[55].

Ὁ *«νόμος τοῦ Μωϋσῆ»* ἀπαιτοῦσε ἀκόμα νά πᾶνε τό παιδί στόν Ναό τῆς Ἰερουσαλήμ γιά νά τό ἀφιερώσουν στόν Θεό[56].

Ἐκεῖ βρίσκονται ὁ Συμεών καί ἡ Ἄννα, δυό σοφοί γέροντες, πιστοί καί εὐλαβεῖς, πού καθοδηγοῦνταν σέ ὅλη τους τή ζωή ἀπό τό Ἅγιο Πνεῦμα. Καί οἱ δυό ἀναγνωρίζουν τόν Σωτήρα στό μικρό αὐτό παιδί[57] καί εὐχαριστοῦν καί ὑμνοῦν τόν Θεό[58]. Ὡστόσο, ὁ Συμεών προσθέτει μιά προειδοποίηση γιά τή Μαρία: ὁ Ἰησοῦς *«θά εἶναι σημεῖο ἀντιλεγόμενο»*[59] καί

54. Λουκᾶ β΄, 11.
55. Λουκᾶ β΄, 21.
56. Λουκᾶ β΄, 22.
57. Λουκᾶ β΄, 30.
58. Λουκᾶ β΄, 38.
59. Λουκᾶ β΄, 34.

ὁ πόνος γιά τό παιδί Της *«θά διαπεράσει τήν καρδιά σου σά δίκοπο μαχαίρι»*[60].

Μέ τά λόγια τοῦ Συμεών[61] ὁ Λουκᾶς παρουσιάζει ἕνα τρίτο ὕμνο, τό *«Νῦν ἀπολύεις»*. Ὁ Ὕμνος ἀπηχεῖ τό *«μεγαλυνάριο»* τῆς Μαρίας[62] καί τό *«εὐλογητάριο»* τοῦ Ζαχαρία[63]. Αὐτές οἱ ὄμορφες ποιητικές προσευχές ἐνσωματώθηκαν στήν καθημερινή λατρεία ἑκατομμυρίων Χριστιανῶν.

ΣΥΓΧΡΟΝΕΣ ΑΣΤΡΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΝΔΕΙΞΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟ ΑΣΤΡΟ ΤΗΣ ΒΗΘΛΕΕΜ

Στή διήγηση τοῦ Ματθαίου γιά τήν Ἱστορία τῶν Μάγων, ἡ καθοδήγηση ἀπό ἕνα *«ἀστέρι»* ἀναφέρεται τέσσερις φορές[64]. Ἡ ἀποστολή του στήν ἀφήγηση εἶναι ξεκάθαρη νά ὁδηγήσει τούς Μάγους στόν νεογέννητο βασιλιά. Ὅμως ἕνα τέτοιο φαινόμενο ἔχει κάποιο ἐπιστημονικό κύρος;

Οἱ Μάγοι ὡς ἀστρολόγοι ἦταν ἐξοικειωμένοι μέ φαινόμενα ὅπως κομῆτες, ὑπερκαινοφανεῖς (σουπερνόβες), καθώς καί τή σύζευξη πλανητῶν, φαινόμενα τά ὁποῖα εἶναι σύμφωνα με τίς σύγχρονες ἐπιστημονικές παρατηρήσεις. Ἄν καί ἐπιδέχεται τελειοποιή-

60. Λουκᾶ β΄, 35.
61. Λουξᾶ β΄, 29-32.
62. Λουκᾶ α΄, 46-55.
63. Λουκᾶ α΄, 68-79.
64. Ματθαίου β΄, 2, 7, 9, 10.

σεως, ὁ ὁρισμός τοῦ κομήτη ἀπό τόν Ρωμαῖο ποιητή Βιργίλιο στήν Αἰνειάδα εἶναι ἀκόμα ἔγκυρος *«ἕνα ἀστέρι πού ὁδηγεῖ ἕναν μετεωρίτη ἔλαμψε πολύ»*[65]. Ἐπιπλέον, στά ἀρχεῖα ἀπό συζεύξεις πλανητῶν πού ἔχουν προσεκτικά κρατηθεῖ ὑπῆρξε μιά σύζευξη τοῦ Δία καί τοῦ Κρόνου τό 7 π.Χ., καί τοῦ Δία μέ τήν Ἀφροδίτη τό 6 π.Χ.

Ὁ σύγχρονος ὅρος ὑπερκαινοφανές, πού σημαίνει ἕνα ἄστρο πού ξαφνικά αὐξάνει σέ μάζα καί φωτεινότητα καί μετά σβήνει, μπορεῖ νά μήν ἐμφανίζεται σέ ἀρχαῖα κείμενα, αὐτό ὅμως δέν σημαίνει πώς τό φαινόμενο ἦταν ἄγνωστο.

Τό σημεῖο στό ὁποῖο ἡ σύγχρονη ἐπιστήμη διαφέρει ἀπό τούς ἀρχαίους εἶναι ἡ ἑρμηνεία αὐτῶν τῶν φαινομένων. Σημαντική γιά τούς ἀστρολόγους δέν ἦταν μόνο ἡ παρατήρησή τους, ἀλλά καί ἡ ἀναζήτηση τοῦ νοήματός τους. Ὅπως δηλώνει ὁ Τάκιτος στά Χρονικά του *«γενικά πιστεύεται ὅτι ὁ κομήτης σημαίνει τήν ἀλλαγή αὐτοκράτορα»*[66], καί ὅτι

65. *«Et de caelo lapsa per umbras stella facem ducens multa cum luce cucurrit»*, Βιργιλίου «Αἰνειάδα», στό *P. Virgilii Maronis Opera, cum Integris & Emendatioribus Commentariis Servii, Philargyrii, Pierii, Accedunt Fulvii Ursini, Georgii Fabricii, Francisci Nansii, Joh. Musonii, Tanaquilli Fabri, et Aliorum, ac Praecipue Nicolai Heinsii Notae Nunc Primum Editae*, P. Burmanno & P. Burmanno Juniore (Amsterdam 1746), liber II, p. 309.

66. *«Inter quae sidus cometes effulsit, de quo vulgi opinio est, tamquam mutationem regis portendat»* Ταχίτου «Χρονικά», στό *Cornelii Taciti Annalium* «Annales ab

ἡ σύζευξη πλανητῶν σχετίζεται μέ τή γέννηση ἑνός βασιλιᾶ. Στήν οὐσία, ὁ συνήθης ρόλος τῶν Μάγων ἦταν νά ἐντοπίζουν τήν ἐμφάνιση ἑνός νέου βασιλιᾶ.

Ὁποιοσδήποτε συνδυασμός αὐτῶν τῶν φαινομένων στή διήγηση τοῦ Ματθαίου, εἶναι πιθανός καί συμβατός μέ τή σύγχρονη ἀστρονομική θεώρηση. Τό ἄστρο πού ἀρχικά παρατηρήθηκε ἀπό τούς Μάγους[67], μπορεῖ νά ἑρμηνευθεῖ ὡς ὑπερκαινοφανές. Ἐξάλλου *«τό ἀστέρι, τό ὁποῖο εἶχαν δεῖ στήν ἀνατολή του»* μπορεῖ νά ἦταν ἕνας κομήτης πού *«στάθηκε ἐπάνω ἐκεῖ ὅπου ἦταν τό παιδί»*[68]. Μιά ἄλλη ἐκδοχή εἶναι πώς τό ἄστρο μπορεῖ νά ἀποτελοῦσε ἀντανάκλαση μιᾶς πλανητικῆς σύζευξης. Μάλιστα δυό συνέβησαν τό 7 π.Χ. καί τό 6 π.Χ. πού εἶναι οἱ πιό πιθανές χρονολογίες τῆς γέννησης τοῦ Ἰησοῦ.

Ἡ ἐμφάνιση τέτοιων φαινομένων εἶναι ἀληθοφανής σύμφωνα μέ τούς ὅρους τῆς σύγχρονης Ἀστρονομίας, καί ἡ σύμπτωσή τους στόν χρόνο καί στόν τόπο δέν εἶναι ἀδύνατη. Ἀπό ἕνα σημεῖο καί μετά, τό γεγονός ἐπαφίεται στήν πίστη πώς ὁ Θεός ἦταν αὐτός πού καθοδήγησε τούς τρεῖς Μάγους χρησιμοποιώντας τήν ἴδια τή Δημιουργία. Ἑπομένως, τό γεγονός δέν παραβιάζει τή φυσική τάξη οὔτε συγκρούεται μέ τή σύγχρονη ἐπιστήμη, ἀλλά δείχνει τόν τρόπο μέ τόν ὁποῖο ἡ φύση ἐπιτρέπει τή δημιουργία τέτοιων συμ-

excessu divi Augusti» ed. C.D. Fisher, (Oxford 1906) liber XIV, caput XXII.

67. Ματθαίου β΄, 2.

68. Ματθαίου β΄, 9.

πτώσεων. Ἡ σημασία τους γιά τό Εὐαγγέλιο εἶναι πώς ὁ Θεός χρησιμοποίησε αὐτά τά φαινόμενα ὡς μαρτυρία τῆς πραγματικῆς ταυτότητας τοῦ Ἰησοῦ.

ΟΙ ΤΡΕΙΣ ΜΑΓΟΙ

Ὁ εὐαγγελιστής Ματθαῖος περιγράφοντας τή Γέννηση τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἀναφέρει ἁπλῶς ὅτι ἡ Παρθένος Μαρία γέννησε γιό πού ὀνομάσθηκε Ἰησοῦς[69] καί ὅτι γεννήθηκε στή Βηθλεέμ κατά τή βασιλεία τοῦ Ἡρώδη στήν Ἰουδαία[70]. Αὐτή ἡ πρώτη ἀναφορά στή Βηθλεέμ ἐξυπηρετεῖ δύο σκοπούς: νά δείξει τήν ἐκπλήρωση μιᾶς ἄλλης βιβλικῆς προφητείας: *«Ἀπό σένα Βηθλεέμ ... ἐγώ θά κάνω νά προέλθει ἐκεῖνος πού θά γίνει ἄρχοντας τοῦ Ἰσραήλ»*[71], καί νά προσδιορίσει τοπικά τήν ἐπίσκεψη τῶν Μάγων.

Στή συνέχεια παρουσιάζονται οἱ σοφοί Μάγοι ἀπ' τήν Ἀνατολή[72] πού ρωτοῦν γιά τόν νεογέννητο *«βασιλιά τῶν Ἰουδαίων»* τοῦ ὁποίου τό ἀστέρι εἶχαν δεῖ νά ἀνατέλλει[73]. Σύμφωνα μέ τή θεωρία τῆς Ἀστρονομίας τό ἄστρο τῆς Βηθλεέμ προκλήθηκε ἀπό τή συνάντηση τριῶν πλανητῶν τοῦ Δία, τοῦ Κρόνου καί τῆς Ἀφροδίτης, τό 747 ἀπό κτίσεως Ρώμης ἤ τό

69. Ματθαίου α΄, 25.
70. Ματθαίου β΄, 1.
71. Μιχαίου ε΄, 1.
72. Ματθαίου β΄, 1.
73. Ματθαίου β΄, 2.

7 π.Χ., καί τό ἔντονο αὐτό ὀπτικό φαινόμενο ἦταν ἰδιαίτερα ὁρατό στή Μέση Ἀνατολή. Αὐτή ἡ θεωρία τῆς συνάντησης τῶν πλανητῶν διατυπώθηκε γιά πρώτη φορά ἀπό τόν Κέπλερ καί συμβαίνει κάθε 794 χρόνια. Νόμισμα ἐκείνης τῆς περιόδου (γύρω στό 7 π.Χ.) ἀπεικονίζει στή μιά ὄψη του τό ἀστέρι)[74].

Δέν ἀναφέρεται ὅτι οἱ Μάγοι ἦταν τρεῖς. Προφανῶς ὁ ἀριθμός προκύπτει ἀπό τά τρία δῶρα τους[75], ἐνῶ ἡ ἰδέα ἦταν ὅτι ἦταν βασιλιάδες καθρεφτίζει τόν Ψαλμό 72 καί τό 63ο κεφάλαιο τοῦ Ἡσαΐα, πού ἀναφέρονται καί τά δύο σέ ἐπισκέψεις ἀπό βασιλιάδες. Μόνο στήν μεταγενέστερη παράδοση ἀποδίδονται ὀνόματα στούς σοφούς : Βαλτάσαρ, Μελχιόρ, Γάσπαρ καί παραλλαγές τους.

Ποιοί ἦταν λοιπόν οἱ *«Μάγοι»;* Ἡ λέξη στά ἑλληνικά προέρχεται ἀπό τήν ἀρχαία περσική *«μάγκους»*, πού σημμαίνει πλούσιος, χαρισματικός ἤ ἰσχυρός. Ὁ Ἕλληνας ἱστορικός Ἡρόδοτος τή χρησιμοποιεῖ γιά ἕνα ἱερέα τοῦ Ζωροάστρη πού εἶχε τήν ἱκανότητα νά ἑρμηνεύει ὄνειρα. Ὡς ὁμάδα, οἱ Μάγοι ἴσως νά προερχόνταν ἀπό μιά ἱερατική σχολή. Ἐκτός ἀπό τό βιβλίο τοῦ Ἰερεμία[76], ἡ μόνη ἀναφορά στήν Παλαιά Διαθήκη ὑπάρχει στό βιβλίο τοῦ Δανιήλ. Ἡ μητέ-

74. Ἀναλυτικότερη διαπραγμάτευση τοῦ θέματος βλ. Στράτος Θεοδοσίου-Μάνος Δανέζης, *Στά ἴχνη τοῦ ΙΧΘΥΣ Ἀστρονομία, Ἱστορία, Φιλοσοφία*, Ἐκδόσεις Δίαυλος, Ἀθήνα 2000, σσ. 410-527.

75. Ματθαίου β΄, 11.

76. Ἰερεμίου λθ΄, 3,13.

ρα τοῦ Βαλτάσαρ (ἦταν διάδοχος τοῦ βασιλιά τῶν Ἀσσυρίων Ναβουχοδονόσορα) θυμίζει στόν γιό της, μιλώντας γιά τόν Δανιήλ, ὅτι *«Ὁ βασιλιᾶς Ναθουχοδονόσορ, ὁ πατέρας σου, τόν εἶχε κάνει ἀρχηγό τῶν μάγων, τῶν ἐξορκιστῶν, τῶν μάντεων καί τῶν ἀστρολόγων. Πράγματι, αὐτός ὁ Δανιήλ εἶναι ἔξοχο μυαλό καί διαθέτει φρόνηση, γνώση καί ἱκανότητα νά ἑρμηνεύει ὄνειρα, νά ἐξηγεῖ αἰνίγματα καί νά λύνει προβλήματα»*[77].

Σ' αὐτό τό πλαίσιο, μποροῦμε νά ὑποθέσουμε ὅτι οἱ ἐπισκέπτες ἀπό τήν Ἀνατολή[78] ἔρχονταν ἀπό τήν Περσία ἤ πιθανότερα ἀπό τή Βαβυλώνα.

Μετά τήν ἑβδομηντάχρονη βαβυλώνια αἰχμαλωσία τῶν Ἰουδαίων (586-538 π.Χ.), ὅταν ὁ πέρσης βασιλιάς Κύρος κατέλαβε τή χώρα τῶν Ἀσσυρίων καί ἐπέτρεψε στούς Ἰουδαίους νά γυρίσουν στήν Ἰουδαία, πολλοί ἀπ' αὐτούς ἐπέλεξαν νά μείνουν ἐκεῖ. Μετά τήν κατάληψη τῆς ἴδιας χώρας ἀπό τούς Ἕλληνες, δυό αἰῶνες ἀργότερα, ἡ Βαβυλώνα ἔχασε τήν προηγούμενη αἴγλη της. Ἀλλά, τήν ἐποχή τῆς Γέννησης τοῦ Ἰησοῦ, παρέμενε σημαντικό κέντρο γιά τή μελέτη τῆς Ἀστρολογίας, Οἱ Μάγοι πρέπει νά εἶχαν μάθει ἀπό τούς Ἰουδαίους ὅτι περίμεναν τόν Μεσσία, ἴσως καί ὅτι Τόν συσχέτιζαν μέ τό ἄστρο *«ἕνα ἀστέρι θ' ἀνατείλει ἀπό τόν Ἰακώβ, ραβδί ἡγεμονικό θά ὑψωθεῖ ἀπ' τόν Ἰσραήλ»*[79]. Δέν εἶναι δυνατόν

77. Δανιήλ ε΄, 11-12.
78. Ματθαίου β΄, 1.
79. Ἀριθμῶν κδ΄, 17.

νά ξέρουμε πῶς ἀποφάσισαν, ὅτι αὐτό ἦταν «*τό ἀστέρι του*»[80], ἀλλά ἦταν ἀρκετό γιά νά τούς πείσει νά κάνουν τό μακρύ ταξίδι ἕως τήν Ἰουδαία γιά νά τιμήσουν τή γέννησή Του.

Στόν δρόμο τους πρός τή Βηθλεέμ ἀνταμείβονται μέ τήν ἐπανεμφάνιση τοῦ ἀστεριοῦ πού τούς δείχνει τόν σωστό δρόμο νά κατευθυνθοῦν στό σπίτι τῆς Παρθένου Μαρίας. Βρίσκουν τό βρέφος καί τή μητέρα Του καί, πιστοί στίς προθέσεις τους, πέφτουν στά γόνατα νά τό προσκυνήσουν. Μετά, ἔστω κι ἄν δέν εἶναι βασιλιάδες, τοῦ προσφέρουν χρυσάφι, λιβάνι καί σμύρνα[81].

80. Ματθαίου β΄, 2.
81. Ματθαίου β΄, 11.

Η ΦΥΓΗ ΣΤΗΝ ΑΙΓΥΠΤΟ

Μέ ὅλη αὐτή τή συζήτηση γιά τόν *«νεογέννητο βασιλιά τῶν Ἰουδαίων»*[82] καί τήν εἴδηση τοῦ Κυρίου γιά τόν *«ἀρχηγό πού θ' ὁδηγήσει τόν λαό μου, τόν Ἰσραήλ»*[83], ὁ βασιλιᾶς Ἡρώδης ἀνησυχεῖ. Ὀργανώνει τίς κινήσεις του μέ δόλο. Ἀρχικά, προσπαθεῖ νά πάρει πληροφορίες ἀπό τούς Μάγους[84]. Ὅταν αὐτό ἀποτυχαίνει ἐπειδή *«ὁ Θεός τούς πρόσταξε στό ὄνειρό τους νά μήν ξαναγυρίσουν στόν Ἡρώδη»*[85], σχεδιάζει νά ψάξει νά βρεῖ καί νά σκοτώσει τόν Ἰησοῦ. Τότε ἕνας Ἄγγελος εἰδοποιεῖ τόν Ἰωσήφ σέ ὄνειρο, νά πάρει τή Μαρία καί τό παιδί καί νά φύγουν γιά τήν Αἴγυπτο[86] ὥστε νά διαφύγουν ἀπό τήν ἄμεση αὐτή ἀπειλή. Χωρίς δισταγμό φεύγουν, ὅπως διατάχτηκαν, καί παραμένουν στήν Αἴγυπτο μέχρι τόν θάνατο τοῦ Ἡρώδη[87].

Ὅπως εἴδαμε, ὁ Ματθαῖος κάνει διαρκῶς ἀναφορές στήν Παλαιά Διαθήκη συνδέοντας τά γεγονότα μέ προφητεῖες. Σ' αὐτό τό τρίτο παράδειγμα προειδοποιήσεων σέ ὄνειρο[88] ὑπάρχει ἕνας ὑπαινιγμός σύγκρισης μέ τόν Ἰωσήφ τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης. Τό

82. Ματθαίου β΄, 2.
83. Ματθαίου β΄, 6.
84. Ματθαίου β΄, 7-8.
85. Ματθαίου β΄, 12.
86. Ματθαίου β΄, 13.
87. Ματθαίου β΄, 14-15.
88. Ματθαίου β΄, 13.

ὄνειρο τοῦ Ἰωσήφ ὅτι θά μεγαλώσει καί θά γίνει ἀρχηγός[89] πραγματοποιεῖται ὅταν γίνεται σημαντική προσωπικότητα στήν Αἴγυπτο καί τελικά σώζει τά ἀδέλφια του ἀπό τήν πείνα. Ὑπάρχει ἕνας ἀκόμα σαφέστερος σύνδεσμος μέ τόν Μωϋσή πού σώζεται ὡς βρέφος στήν Αἴγυπτο[90] καί στή συνέχεια σώζει τόν λαό του ὁδηγώντας τους ἔξω ἀπό τήν Αἴγυπτο, στήν ἀσφάλεια τῆς Γῆς τῆς Ἐπαγγελίας. Ἡ Ἱστορία τοῦ Μωϋσῆ εἶναι τό πλαίσιο τῆς ἀναφορᾶς πού χρησιμοποιεῖ ὁ Εὐαγγελιστής γιά νά ὁλοκληρώσει μέ τή συνηθισμένη του φράση ἐκπλήρωσης πού παίρνει καί πάλι ἀπό ἕνα Προφήτη[91]. «*Ἔτσι ἐκπληρώθηκε ὁ λόγος τοῦ Κυρίου πού εἶχε πεῖ ὁ προφήτης: Ἀπό τήν Αἴγυπτο κάλεσα τόν γιό μου*»[92].

ΤΟ ΔΙΑΤΑΓΜΑ ΤΟΥ ΗΡΩΔΗ ΓΙΑ ΤΗ ΣΦΑΓΗ ΤΩΝ ΝΗΠΙΩΝ

Ὁ Ἡρώδης ἦταν μιά ἀμφιλεγόμενη προσωπικότητα. Κατά τόν Τζοβάννι Παπίνι ὁ Ἡρώδης ἦταν ἕνα τέρας, ἕνα ἀπό τά πιό ἀπαίσια τέρατα πού εἶχαν βλαστήσει στή στεγνή ἄμμο τῆς ἐρήμου τῆς Ἀνατολῆς, ὅπου κι ἄλλα φρικιαστικά πράγματα εἶχαν συμβεῖ στό παρελθόν.

89. Γενέσεως λζ΄, 5-11.
90. Ἐξόδου α΄, 22 - β΄, 10.
91. Ὡσηέ ια΄, 1.
92. Ματθαίου β΄, 15.

Δέν ἦταν οὔτε Ἑβραῖος, οὔτε Ἕλληνας, οὔτε Ρωμαῖος. Ἐπρόκειτο γιά ἕναν Ἰδουμαῖο. Ἕνα βάρβαρο, πού σερνόταν σάν φίδι μπροστά στή Ρώμη καί μιμεῖτο σάν πίθηκος τούς Ἕλληνες, γιά νά κάθεται ἀσφαλέστερα στή ράχη τῶν Ἑβραίων. Τέκνο ἑνός προδότη, εἶχε σφετερισθεῖ τό σκῆπτρο ἀπό τούς δικαιωματούχους του, τούς ἀξιολύπητους τελευταίους Ἀσμοναίους. Γιά νά περιβάλλει μέ νομιμότητα τήν ἀτιμία του, εἶχε πάρει γυναίκα του μίαν ἀνεψιά τους, τή Μαριάμ, πού ἀργότερα, ἔχοντας την ἀβάσιμα ὑποψιασθεῖ, τήν εἶχε δολοφονήσει. Δέν ἦταν τό πρῶτο του κρίμα. Προηγουμένως, εἶχε πνίξει στά κρυφά τόν γυναικάδελφό του Ἰωσήφ καί τόν Ὑρκανό Β΄, τελευταῖο βασιλέα τῆς ἐξοντωμένης ἀπ' αὐτόν δυναστείας. Καί σάν νά μήν τοῦ ἀρκοῦσε πού εἶχε σκοτώσει τή Μαριάμ, εἶχε σφάξει κατόπιν καί τή μητέρα της Ἀλεξάνδρα, καθώς ἐπίσης καί τά τέκνα τοῦ Βάβα, μόνο καί μόνο γιατί ἦσαν μακρυνοί συγγενεῖς τῶν Ἀσμοναίων. Συγχρόνως εὕρισκε εὐχαρίστηση καίοντας ζωντανούς τόν Ἰούδα τόν Σαρεπταῖο καί τόν Ματθία ἀπό τή Μαργαλώθ μέ ἄλλους διαλεχτούς Φαρισαίους. Ὑστερώτερα τόν εἶχε πάρει ὁ φόβος μήπως τά παιδιά πού εἶχε κάνει μέ τή Μαριάμ θελήσουν νά ἐκδικηθοῦν τή μητέρα τους κι ἔβαλε νά τά στραγγαλίσουν. Τέλος, στό κατώφλι πιά τοῦ θανάτου του, πρόσταξε νά ἐκτελέσουν καί ἕνα ἄλλο του παιδί, τόν Ἀρχέλαο.

Ἀκόλαστος, φιλύποπτος, πετρόκαρδος, ἄπληστος στό χρυσάφι καί στή δόξα, δέν ἔννοιωσε ποτέ τήν

εἰρήνη οὔτε στό παλάτι του, οὔτε στή χώρα του, οὔτε μέσα στήν ψυχή του. Γιά νά ξεχασθοῦν τά κρίματα του εἶχε προσφέρει στόν Ρωμαϊκό λαό τριακόσια τάλαντα γιά νά ξοδευθοῦν σέ πανηγύρια, αὐτοϋποτιμήθηκε μπροστά στόν Αὔγουστο γιά νά σκεπάσει τίς ἀνομίες του καί μετά τόν θάνατό του κληροδότησε σ' αὐτόν δέκα ἑκατομμύρια δραχμές, καθώς ἐπίσης ἕνα πλοῖο ἐπίχρυσο κι ἕνα ἄλλο ἐπάργυρο γιά τή Λιβία.

Αὐτός ὁ ψευτοπαλληκαρᾶς, αὐτός ὁ ἐξαχρειωμένος Ἄραψ, συνέλαβε τό σχέδιο νά ἀνακατέψει καί νά συγχρωτίσει Ἕλληνες καί Ἑβραίους. Οἱ Ἕλληνες τοῦ ἤγειραν ἀνδριάντα. Μά οἱ Ἑβραῖοι τόν μίσησαν βαθειά· Μάταια ἔβαλε καί ξανάχτισαν τήν Σαμάρεια κι ἐπισκεύασαν τόν Ναό τοῦ Σολομῶντος. Γι' αὐτούς ἦταν πάντα ὁ εἰδωλολάτρης κι ὁ λεηλατητής.

Περίφοβος, ὅπως ὅλοι οἱ ἡλικιωμένοι ἐγκληματίες καί οἱ νέοι δυνάστες, ἀναπηδοῦσε μέ λαχτάρα στό παραμικρό θρόϊσμα φύλλων, στό πρῶτο ἠσκιοπλάνεμα. Δεισιδαίμων ὅπως ὅλοι οἱ Ἀνατολῖτες, ρέποντας στίς οἰωνοσκοπίες καί τίς μαντεῖες, ἔδωσε ἔτσι πίστη στούς Τρεῖς πού ἔρχονταν ἀπό τά βάθη τῆς Χαλδαίας, ὁδηγούμενοι ἀπό ἕνα ἄστρο πρός τή χώρα πού αὐτός εἶχε σφετεριστεῖ.

Κάθε ὑποψήφιος τοῦ θρόνου, ἔστω καί φανταστικός, τόν ἔκανε νά τρέμει. Κι ὅταν πληροφορήθηκε ἀπό τούς Μάγους ὅτι εἶχε γεννηθεῖ ἕνας βασιλεύς τῆς Ἰουδαίας, ἡ καρδιά τοῦ ἀχαλίνωτου αὐτοῦ βαρβάρου σκίρτησε. Μάταια περιμένοντας τούς ἀστρολόγους νά

γυρίσουν γιά νά τοῦ δείξουν τόν τόπο ὅπου εἶχε γεννηθεῖ ὁ ἀπόγονός του Δαυΐδ, πρόσταξε στό τέλος νά περάσουν ἀπό τό στόμα μαχαίρας ὅλα τά βρέφη τῆς Βηθλεέμ. Ὁ ἀρνησίθρησκος καί ἀρνησίπατρις Ἰουδαῖος ἱστορικός Φλάβιος Ἰώσηπος ἀντιπαρέρχεται μέ σιωπή τό στερνό αὐτό ἀνοσιούργημά τοῦ Ἡρώδη. Ἀλλά ἐκεῖνος πού εἶχε νεύσει νά σφάξουν τά ἴδια του τά τέκνα, θά ἦταν τάχα διστακτικός νά προστάξει τόν θάνατο τῶν ξένων παιδιῶν;

Οἱ Ἰουδαῖοι τόν μισοῦσαν γιατί τούς καταπίεζε χάρη στήν εὔνοια τοῦ Καίσαρα Αὐγούστου. Δέν ἦταν γνήσιος Ἰουδαῖος -ἡ μητέρα του ἦταν Ἰδουμαία πριγκίπισσα, καταγομένη ἀπό τήν περιοχή τῆς Ἐδώμ (Ἰδουμαία) πού ἐκτεινόταν νοτίως τῆς Ἰουδαίας καί ἐνδιαφερόταν ἐλάχιστα γιά τίς θρησκευτικές πεποιθήσεις παραδόσεις τῶν Ἰουδαίων.

Παράλληλα, εἶχε ὁλοκληρώσει ἕνα ἐξαιρετικό πολιτιστικό καί οἰκοδομικό πρόγραμμα σέ ὅλη τή χώρα. Στήν ἴδια τήν Ἱερουσαλήμ, δημιούργησε πάρκα καί κήπους, θέατρα, ἕνα παλάτι γιά τόν ἴδιο καί τήν αὐλή του, καί τό φρούριο Ἀντωνία. Ἀνέλαβε τήν ἀνοικοδόμηση τοῦ Ναοῦ τῆς Ἱερουσαλήμ, ἐλπίζοντας ὅτι μ' αὐτό τόν τρόπο θά κερδίσει τήν ἐπιδοκιμασία τῶν Ἰουδαίων ὑποτελῶν του, ἀλλά μάταια. Στόν Βορρά, ἀνοικοδόμησε τή μεγάλη πόλη τῆς Σαμάρειας. Σέ ὅλη τή χώρα, ἔστησε ὀχυρά γιά νά διατηρήσει τήν ἐξουσία καί τόν ἔλεγχό του σέ ἐκείνους ἀπό τόν λαό πού θά ἀμφισθητοῦσαν τήν ἐξουσία του. Ἀπέκτησε τή φήμη ὅτι δολοφονοῦσε ὁποιονδήποτε, ἀκόμα καί

μέλη τῆς οἰκογένειάς του, ἄν πίστευε ὅτι ἔθεταν σέ κίνδυνο τήν ἀπόλυτη ἐξουσία του.

Σ' αὐτό τό πλαίσιο, ἡ δολοφονία μερικῶν Ἰουδαίων βρεφῶν γιά νά ἐξασφαλίσει τήν ἐξαφάνιση ἑνός πιθανοῦ ἀμφισβητία, δέν θά τοῦ προκαλοῦσε δά καί τόσες τύψεις. Ἐξοργισμένος μέ τήν ἀποτυχία του νά ξεγελάσει τούς Μάγους, ἐπιχειρεῖ τώρα νά θανατώσει τόν Ἰησοῦ, διατάζοντας νά δολοφονηθεῖ κάθε παιδί ἀπό δυό ἐτῶν καί κάτω[93].

Δέν ὑπάρχουν ἐξωβιβλικές ἀναφορές αὐτῆς τῆς σφαγῆς, ἀλλά δεδομένου τοῦ βίου καί τῆς πολιτείας τοῦ Ἡρώδη, εἶναι ἀπολύτως πιθανή. Γιά μία ἀκόμη φορά ὁ Εὐαγγελιστής βρίσκει ἕνα σύνδεσμο μέ τούς Προφῆτες: *«Ἔτσι ἐκπληρώθηκε ὁ λόγος τοῦ Κυρίου πού εἶχε πεῖ ὁ προφήτης Ἰερεμίας: Ἀκούστηκε στή Ραμά κραυγή, θρῆνος, κλάματα καί στεναγμός βαρύς, γιά τά παιδιά της κλαίει ἡ Ραχήλ καί πουθενά δέν βρίσκει παρηγοριά, γιατί δέν ὑπάρχουν πιά στή ζωή»*[94].

Ἡ παραπομπή στόν Ἰερεμία[95] εἶναι ἀκριβής. Ἡ ἀρχική ἀναφορά ἦταν γιά τά παιδιά πού ἔχασε ἡ Ραχήλ στήν ἐξορία τῶν Ἰουδαίων στή Βαβυλώνα[96]. Ἀλλά ἐκεῖ ὑπῆρχε ἐλπίδα[97], ἐνῶ ἡ σκηνή πού ἀπεικονίζεται ἀπό τόν Ματθαῖο εἶναι μιά σκηνή ἀβάστα-

93. Ματθαίου β΄, 16.
94. Ματθαίου β΄, 17-18.
95. Ἰερεμίου λα΄, 15.
96. Γενέσεως λ΄, 22 καί ε΄, 16-20.
97. Ἰερεμίου λα΄, 31-34.

χτου πένθους. Παρά τή φρίκη, ὅμως, ἡ ἐλπίδα διαφαίνεται. Ὁ ἀναγνώστης ξέρει ὅτι ὁ Θεός παρενέβη γιά νά σώσει τόν νεογέννητο βασιλιά, γιατί ἀκόμα καί οἱ πιό ἰσχυροί κυβερνῆτες τῆς γῆς δέν μποροῦν νά ἀνατρέψουν τά σχέδια τοῦ Θεοῦ.

Η ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΙΓΥΠΤΟ

Μετά τόν θάνατο τοῦ Ἡρώδη, τό 4 π.Χ, ὁ Ἄγγελος εἰδοποιεῖ τόν Ἰωσήφ νά ἐπιστρέψει μέ τή Μαρία καί τό παιδί στή χώρα τοῦ Ἰσραήλ[98], καί τόν καθησυχάζει ὅτι τώρα εἶναι ἀσφαλές νά γυρίσουν πίσω[99]. Ἀλλά ὁ φόβος τοῦ Ἰωσήφ γιά τήν ἐπιστροφή εἶναι αἰτιολογημένος. Στή διαθήκη του, ὁ Ἡρώδης χώρισε τό Βασίλειο ἀνάμεσα στούς τρεῖς γιούς του. Τήν Ἰουδαία ἀνέλαβε ὁ Ἀρχέλαος, πού εἶχε τή σκληρή ἀνομία τοῦ πατέρα του, ἀλλά οὔτε ἴχνος ἀπό τά χαρίσματα ἤ τίς ἱκανότητές του. Γύρω στό 6 μ.Χ., ἡ Ρώμη τόν ἐξόρισε καί ἀνέθεσε τή διοίκηση τῆς Ἰουδαίας σέ ἕνα Ρωμαῖο ἐπίτροπο.

Ἀκολουθώντας τίς συμβουλές πού τοῦ δόθηκαν στό ὄνειρό του, ὁ μνήστωρ Ἰωσήφ ὁδηγεῖ τή μικρή του οἰκογένεια στή Ναζαρέτ τῆς Γαλιλαίας[100]. Ὅπως πρίν, ὁ Ματθαῖος συνδυάζει ἱστορικές καί θρησκευτικές ἐξηγήσεις. Δεδομένου ὅτι ὁ τίτλος «*Ἰησοῦς Να-*

98. Ματθαίου β΄, 19-20.
99. Ματθαίου β΄, 10.
100. Ματθαίου β΄, 22.

ζωραῖος» ἀναγνωρίστηκε ἀπ' τίς πρῶτες Χριστιανικές κοινότητες, ὁ Ματθαῖος δίνει τόν συνηθισμένο σύνδεσμο μέ τήν Παλαιά Διαθήκη, *«ἔτσι ἐκπληρώθηκε γιά τόν Χριστό ἡ προφητεία πού ἔλεγε ὅτι θά ὀνομαστεῖ Ναζωραῖος»*[101]. Ἀλλά ἄν λάβουμε ὑπόψη μας ὅτι τό εὐαγγέλιο τοῦ Ματθαίου ἀπευθύνεται σέ Χριστιανούς πρώην Ἰουδαίους, εὔκολα κατανοοῦμε γιατί ὁ εὐαγγελιστής ἐπιμένει νά ὑποστηρίζει τήν καταγωγή τοῦ Ἰησοῦ ἀπό μιά τόσο ἀσήμαντη πόλη.

ΤΑ ΠΑΙΔΙΚΑ ΧΡΟΝΙΑ ΤΟΥ ΙΗΣΟΥ

Ἡ Καινή Διαθήκη ἔχει ἐλάχιστες ἀναφορές στά παιδικά χρόνια τοῦ Ἰησοῦ. Τά εὐαγγέλια τοῦ Μάρκου καί τοῦ Ἰωάννη δέν κάνουν μνεία τῆς γέννησής Του, ἀρχίζοντας ἀπ' τή βάπτιση καί τή δημόσια δράση Του. Ἀκόμα καί ὁ Ματθαῖος δέν λέει τίποτε γιά τά χρόνια πού ἀκολούθησαν τήν ἐπιστροφή ἀπό τήν Αἴγυπτο. Ἔτσι, μένει μόνο ὁ Λουκᾶς πού συμπληρώνει γιά τόν ἀναγνώστη ὅσες γνώσεις διαθέτει γιά τά παιδικά χρόνια καί τή νεότητα τοῦ Ἰησοῦ. Αὐτό ἐξηγεῖται ἐπειδή ὁ Λουκᾶς τά πληροφορήθηκε ἀπό τήν Παρθένο Μαρία τή μητέρα τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Ἐξαιτίας τῶν λιγοστῶν στοιχείων πού δίνουν τά εὐαγγέλια, γράφτηκαν δυό *«εὐαγγέλια τῶν παιδικῶν χρόνων»* γιά νά καλύψουν τά κενά. Τό Πρωτο-

101. Ματθαίου β΄, 23.

ευαγγέλιο τοῦ Ἰακώβου κυκλοφόρησε τόν 2ο αἰώνα, καί τό Εὐαγγέλιο τῶν Παιδικῶν Χρόνων τοῦ Θωμᾶ τόν 4ο αἰώνα. Περιλαμβάνουν πληροφορίες γιά τήν προέλευση τῆς Μαρίας καί ἐνδιαφέρουσες ἱστορίες γιά θαυμαστά ἔργα πού ἔκανε τό παιδί Ἰησοῦς.

Ὅπως πολλά παρόμοια ἔργα πού χαρακτηρίστηκαν ἀπόκρυφα κείμενα τῆς Καινῆς Διαθήκης ἀπορρίφθηκαν ἀπό τήν Ἐκκλησία ἀποκλείστηκαν ἀπ' τόν κανόνα (τή συλλογή τῶν ἔγκυρων βιβλίων) τῆς Καινῆς Διαθήκης.

Τό εὐαγγέλιο τοῦ Λουκᾶ περιλαμβάνει μόνο δυό στίχους[102] γιά τά παιδικά χρόνια τοῦ Ἰησοῦ στή Ναζαρέτ. Ἐκείνη τήν ἐποχή, ὁ Ἡρώδης Ἀντύπας (υἱός τοῦ Ἡρώδου τοῦ Μεγάλου στόν ὁποῖο εἶχε δώσει τό ὄνομα τοῦ πατέρα του πού λέγοταν Ἀντίπατρος) ἀνοικοδομοῦσε τήν πόλη Σεπφωρίδα, βόρεια τῆς Ναζαρέτ[103], καί ἵδρυε μιά καινούργια πόλη,

102. Λουκᾶ β΄, 39-40.

103. Ἡ Ναζαρέτ δέν ἀναφέρεται πουθενά στήν Παλαιά Διαθήκη οὔτε καί ἀπό τόν Ἰουδαῖο ἱστορικό Ἰώσηπο. Πρό τῆς γεννήσεως τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ εἶχε κακή φήμη στούς Ἰουδαίους. Βλ. καί Ἰωάννου α΄, 46: *«εὑρίσκει Φίλιππος τὸν Ναθαναὴλ καὶ λέγει αὐτῷ· ὃν ἔγραψε Μωϋσῆς ἐν τῷ νόμῳ καὶ οἱ προφῆται, εὑρήκαμεν, Ἰησοῦν τὸν υἱὸν τοῦ Ἰωσὴφ τὸν ἀπὸ Ναζαρέτ».* Παραπλεύρως τῆς πόλεως ὑπῆρχε γκρεμός καί οἱ κάτοικοί της σκέπτονταν ἀπό ἐκεῖ νά ρίξουν τόν Ἰησοῦ βλ.: *«καὶ ἀναστάντες ἐξέβαλον αὐτὸν ἔξω τῆς πόλεως καὶ ἤγαγον αὐτὸν ἕως ὀφρύος τοῦ ὄρους, ἐφ' οὗ ἡ πόλις αὐτῶν ᾠκοδόμητο, εἰς τὸ κατακρημνίσαι αὐτόν (Ἰησοῦν)»* (Λουκᾶ δ΄, 29).

τόν Τιβεριάδα, στή δυτική ὄχθη τῆς θάλασσας τῆς Γαλιλαίας ἤ τῆς λίμνης Γενησαρέτ. Εἶναι αὐτονόητο ὅτι ὁ Ἰωσήφ, ἕνας ξυλουργός[104], θά εὕρισκε πολλή δουλειά σέ τέτοια προγράμματα. Ἴσως, πότε-πότε, νά τόν συνόδευε ὁ Ἰησοῦς παιδί. Αὐτό θά τοῦ προσέφερε ἕνα κλίμα ἀντρικῆς συντροφιᾶς καί σκληρῆς δουλειᾶς, πού θά συμπλήρωνε τήν ἀναμφίβολα εὐσεβή ἀνατροφή του ἀπό τούς γονεῖς του, ὅπως φαίνεται στήν ἁπλή ἀλλά πλούσια περιγραφή τοῦ Λουκᾶ: *«Τό παιδί μεγάλωνε καί τό πνεῦμα του δυνάμωνε. Ἦταν γεμάτος σοφία καί ἡ χάρη τοῦ Θεοῦ ἦταν μαζί του»*[105].

Ὁ εὐαγγελιστής Ματθαῖος ἀναφέρει τήν μετεγγατάσταση τοῦ Ἰησοῦ ἀπό τήν Ναζαρέτ στήν Καπερναούμ τῆς Γαλιλαίας (δ΄, 12-16).

Ο ΔΩΔΕΚΑΕΤΗΣ ΙΗΣΟΥΣ ΣΤΟΝ ΝΑΟ

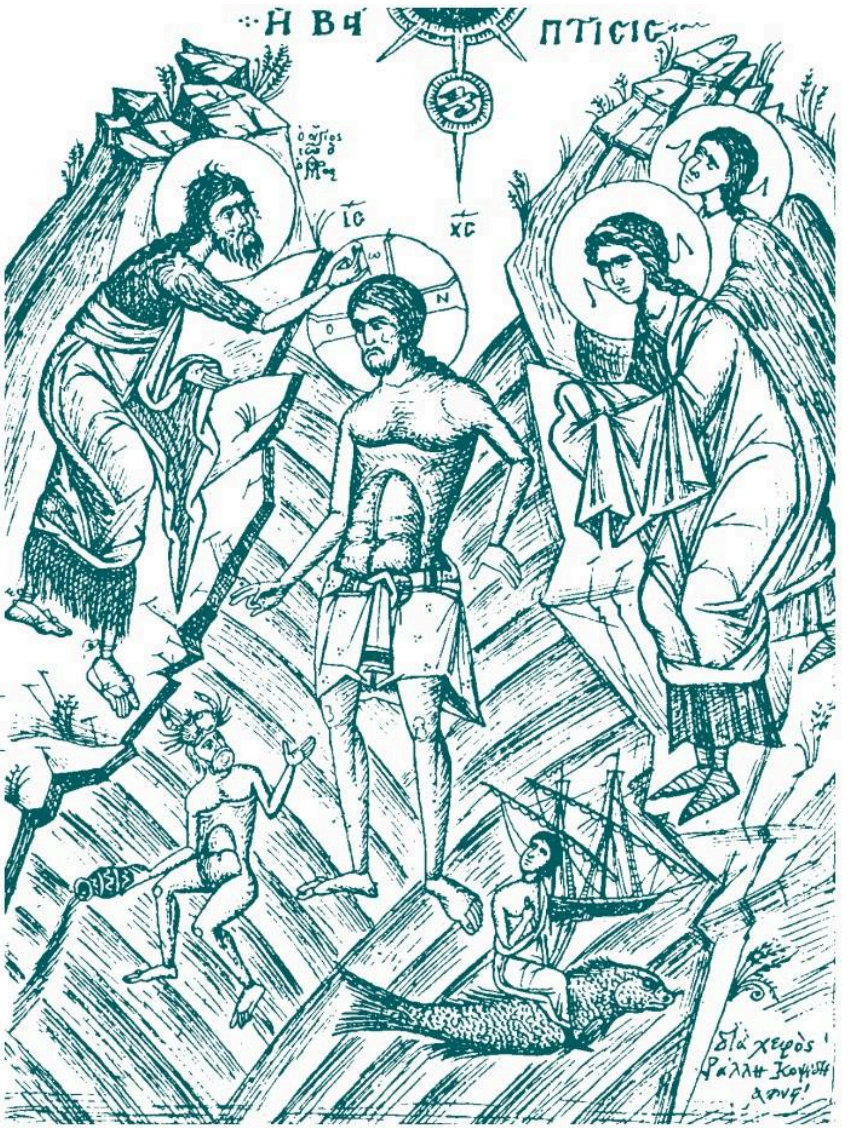
Τό μοναδικό περιστατικό τῶν παιδικῶν χρόνων πού παρουσιάζει ὁ Λουκᾶς συμβαίνει ὅταν ὁ Ἰησοῦς εἶναι δώδεκα ἐτῶν. Οἱ γονεῖς Του μετέβησαν γιά τό καθιερωμένο προσκύνημα στά Ἱεροσόλυμα κατά τήν ἑορτή τοῦ Πάσχα. Χωρίς νά τό ἀντιληφθοῦν οἱ γονεῖς Του, ὁ Ἰησοῦς δέν τούς ἀκολούθησε στήν ἐπιστροφή καί παρέμεινε στήν Ἱερουσαλήμ μετά τό Πάσχα. Ὅταν Τόν ἀναζήτησαν, Τόν βρήκαν νά

104. Ματθαίου ιγ΄, 55.
105. Λουκᾶ β΄, 40.

συζητάει στόν Ναό μέ τούς νομοδιδασκάλους καί αὐτοί *«ἔμεναν κατάπληκτοι γιά τή νοημοσύνη καί τίς ἀπαντήσεις του»*[106]. Οἱ γονεῖς Του τόν ἐρώτησαν γιατί ἔμεινε πίσω καί ὁ Ἰησοῦς ἀπάντησε: *«Γιατί μέ ἀναζητούσατε; Δέν ξέρατε ὅτι πρέπει νά βρίσκομαι στό σπίτι τοῦ Πατέρα μου;»*[107]. Ὅσο κι ἄν ἡ φράση ξαφνιάζει, κατευθύνει τόν ἀναγνώστη στή Μεσσιανική αὐτοσυνειδησία πού εἶχε ὁ Ἰησοῦς ἀπό τήν παιδική του ἡλικία. Ἡ Μαρία διατηροῦσε στήν καρδιά της ὅλα αὐτά τά λόγια[108] πού σχετίζονταν μέ τό παιδί της, ἐνῶ οἱ ἄλλοι δέν κατάλαβαν τά λόγια πού τούς εἶπε[109].

Τά ἑπόμενα εἴκοσι χρόνια τῆς ζωῆς τοῦ Ἰησοῦ εἶναι μία προετοιμασία τῆς Μεσσιανικῆς ἀποστολῆς του. Ὁ Λουκᾶς συνοψίζει αὐτή τήν περίοδο τῆς ζωῆς τοῦ Ἰησοῦ λέγοντας ὅτι ἔζησε ὑπάκουα μαζί τους μέ τούς γονεῖς του, *«μεγάλωνε καί πρόκοβε στή σοφία, καί ἡ χάρη πού εἶχε εὐαρεστοῦσε τόν Θεό καί τούς ἀνθρώπους»*[110].

106. Λουκᾶ β΄, 47.
107. Λουκᾶ β΄, 49.
108. Λουκᾶ β΄, 51.
109. Λουκᾶ β΄, 50.
110. Λουκᾶ β΄, 52.

Η ΒΗ ΠΤΙCΙC
ΙC
ΧC
Διὰ χειρὸς Ῥάλλη Κομνηνῆ ἀρνί!

2ον. Η ΒΑΠΤΙΣΗ ΤΟΥ ΙΗΣΟΥ

«Μετανοεῖτε, ἤγγικεν γάρ ἡ Βασιλεία τῶν Οὐρανῶν»[111]

Τά λόγια αὐτά, πού ἦταν κέντρο τοῦ κηρύγματος τοῦ Ἰωάννη τοῦ Βαπτιστῆ, ἀργότερα θά γίνουν ἐναρκτήρια λόγια τῆς διδασκαλίας τοῦ Ἰησοῦ112. Ὁ Ἰωάννης ξεκίνησε τό κήρυγμά του στούς Ἰουδαίους, καλώντας τους νά ὁμολογήσουν τίς ἁμαρτίες τους καί νά βαφτιστοῦν στόν ποταμό Ἰορδάνη, ἀναμένοντας τόν ἐρχομό τοῦ Μεσσία.

Ἡ ἀποστολή τοῦ Ἰωάννη ἦταν ἐμφανῶς μιά ἐπιτυχημένη θρησκευτική δραστηριότητα, ἐκτός τῶν ἐπίσημων θρησκευτικῶν πρακτικῶν τοῦ Ναοῦ καί μακριά ἀπό τήν Ἱερουσαλήμ. Τά πλήθη ἔρχονταν νά συναντήσουν τόν Ἰωάννη στήν ἔρημο, ἀνταποκρινόμενα στό καλεσμά του. Ὑπῆρχαν ἐκείνη τήν ἐποχή κι ἄλλες ὁμάδες πού ἔκαναν βαπτίσεις. Ἡ κοινότητα τῆς Νεκρᾶς θάλασσας στό Κουμράν εἶχε τακτικές τελετουργικές βαπτίσεις, Ὅσοι ἀποδέχον-

111. Ματθαίου γ΄, 2.
112. Ματθαίου δ΄, 17.

ταν τόν Ἰουδαϊσμό γίνονταν δεκτοί μέ ἕνα προσηλυτιστικό βάπτισμα. Ὁ Ἰωάννης, ὅμως, διέφερε: βάπτιζε Ἰουδαίους σέ μιά κοινή τελετή.

ΙΩΑΝΝΗΣ Ο ΒΑΠΤΙΣΤΗΣ

Ὁ Ἰωάννης ἔγινε τόσο γνωστός ὥστε δημιουργήθηκε ἕνας καινούργιος χαρακτηρισμός «*βαπτιστής*» γιά νά τόν περιγράψει. Ἡ φήμη του ἦταν τέτοια, ὥστε ἐμφανίζεται καί στά τέσσερα εὐαγγέλια, καί ὄχι μόνο στήν ἱστορία τῆς συνάντησής του μέ τόν Ἰησοῦ Χριστό. Ὑπάρχουν καί ἄλλα σημεῖα στίς διηγήσεις τῶν εὐαγγελίων, ὅπου ἐμφανίζονται ὁ Ἰωάννης καί οἱ μαθητές του. Ἡ ἐπιρροή τοῦ Ἰωάννη γινόταν αἰσθητή, ἀκόμα καί 20 χρόνια μετά τόν θάνατό του, σύμφωνα μέ τίς Πράξεις τῶν Ἀποστόλων[113]. Καί ὁ Ἰουδαῖος ἱστορικός Φλάβιος Ἰώσηπος, στήν Ἰουδαϊκή Ἀρχαιολογία[114], λέει περισσότερα γιά τόν Ἰωάννη τόν Βαπτιστή παρά γιά τόν ἴδιο τόν Ἰησοῦ.

113. Βλ. Πράξεων α΄, 5· ι΄, 37· ια΄, 16· ιγ΄, 25· ιθ΄, 4.

114. *«Σέ ὁρισμένους ὅμως Ἰουδαίους ἡ καταστροφή τοῦ στρατοῦ τοῦ Ἡρώδη φάνηκε ὡς θεία δίκη, ἤ τουλάχιστον δίκαιη ἐκδίκηση, ἐξαιτίας τῆς ποινῆς πού εἶχε ἐπιβάλει στόν Ἰωάννη, τόν ἀποκαλούμενο Βαπτιστή. Ὁ Ἡρώδης τόν εἶχε σκοτώσει, μολονότι ἦταν καλός ἄνθρωπος καί παρότρυνε τούς Ἰουδαίους νά ζοῦν ἐνάρετη ζωή, νά εἶναι δίκαιοι πρός τούς συμπολίτες τους καί εὐλαβεῖς πρός τόν Θεό, καί πράττοντας ἔτσι νά βαπτίζονται, γιατί ἔτσι μόνο θά γινόταν ἡ βάπτιση δεκτή ἀπ' τόν Θεό, ἄν δέν τή χρησιμοποιοῦσαν*

Η ΕΜΦΑΝΙΣΗ ΚΑΙ Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΙΩΑΝΝΗ

Ἡ ἐνδυμασία τοῦ Ἰωάννη (φοροῦσε ροῦχο ἀπό τρίχες καμήλας), τό φαγητό του (τρεφόταν μέ ἀκρίδες καί μέλι ἀπό ἀγριομέλισσες) καί ἡ κατοικία του στήν ἔρημο, ἐπίσης τό ἀσυμβίβαστο μήνυμά του καί οἱ ἀσκητικές συνήθειές του, ἐξασφαλίζουν ὅτι θά χαρακτηριζόταν καί θά ἀναγνωριζόταν ὡς Προφήτης καί θά θύμιζε τή δράση τῶν Προφητῶν τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης. Ἡ διδασκαλία του θύμιζε στούς Ἰουδαίους τόν Ἠλία, καί ὁ ἴδιος ὁ Ἰησοῦς τόν

γιά νά κερδίσουν συγχώρηση τῶν ἁμαρτιῶν τους, ἀλλά γιά νά ἐξαγνίσουν τό σῶμα τους ἐφόσον καί ἡ ψυχή εἶχε ἤδη ἐξαγνιστεῖ μέσω τῆς δικαιοσύνης τους. Καθώς ἦταν πολλοί ἐκεῖνοι πού τόν ἀκολούθησαν, ἐπειδή ἔνιωθαν μεγάλη ἀγαλλίαση ἀπό τά κηρύγματά του, ὁ Ἡρώδης φοβήθηκε ὅτι ἡ εὐγλωττία του, πού ἔχει τόσο μεγάλη ἐπιρροή στούς ἀνθρώπους, μπορεῖ νά ὁδηγοῦσε σέ ξεσηκωμό, διότι φαίνονταν ὡς νά καθοδηγοῦνταν ἀπ' τόν Ἰωάννη στά πάντα ὅσα ἔκαναν. Ὁ Ἡρώδης ἀποφάσισε λοιπόν ὅτι ἦταν καλύτερα ἄν χτυποῦσε πρῶτος καί ἀπαλλασσόταν ἀπ' αὐτόν, πρίν ἡ δουλειά του ὁδηγήσει σέ ξέσηκωμό, ἀπό τό νά περιμένει τήν ἀλλαγή τῆς κατάστασης καί τόν βροῦν συμφορές γιά τίς ὁποῖες θά μετάνιωνε. Ἔτσι, ὁ Ἰωάννης, ἐξαιτίας τῶν ὑποψιῶν τοῦ Ἡρώδη, μεταφέρθηκε δέσμιος στόν Μαχαιροῦντα, τό φρούριο πού ἀναφέραμε προηγουμένως, καί ἐκεῖ ἐκτελέστηκε. Ἡ ἄποψη λοιπόν τῶν Ἰουδαίων ἦταν ὅτι ἡ καταστροφή του στρατοῦ τοῦ Ἡρώδη ἦταν ἡ τιμωρία του γιά τόν θάνατο τοῦ Ἰωάννη, σύμφωνα μέ τό θέλημα τοῦ Θεοῦ» Ἰωσήπου, *Ἰουδαϊκή Ἀρχαιολογία*, βιβλίο ΙΗ΄,(V,3) ἐκδόσεις Κάκτος, *Ἅπαντα 14*, Ἰουδαϊκῆς Ἀρχαιολογίας Βιβλία ΙΖ΄, ΙΗ΄, σσ. 211-212.

ἀποκαλεῖ μέ αὐτό τό ὄνομα[115]. Τά πρῶτα εὐαγγέλια τοποθετοῦν τή δράση του στόν Ἰορδάνη, πράγμα πού θά ὑπενθύμιζε στούς ἀναγνῶστες ὅτι ὁ Ἰησοῦς τοῦ Ναυῆ διέσχισε τόν Ἰορδάνη γιά νά ὁδηγήσει τόν λαό στή Γῆ τῆς Ἐπαγγελίας[116], ἐπίσης ἐδῶ τονίζεται ὁ σύνδεσμος μέ τόν Ἠλία: ὁ Ἰορδάνης ἦταν ὁ τόπος τῆς ἀνάληψης τοῦ Ἠλία στόν οὐρανό[117]. Τά γεγονότα παρέμεναν σημαντικά γιά ἐκείνους πού ἀνταποκρίνονταν στό κάλεσμα τοῦ Ἰωάννη.

Παρόλο πού ἡ ἀναφορά στόν Ἰορδάνη εἶχε αὐτές τίς σαφεῖς συμβολικές καί ἱστορικές ἀπηχήσεις, στά πρῶτα τρία εὐαγγέλια (Ματθαίου, Μάρκου καί Λουκᾶ) δέν καταγράφεται ὁ ἀκριβής τόπος γιά τίς δραστηριότητες τοῦ Ἰωάννη. Μόνο στό εὐαγγέλιο τοῦ Ἰωάννη[118] ἐξειδικεύεται στήν τοποθεσία –Βηθανία- ἀλλά αὐτός ὁ ἐντοπισμός δέν βοηθάει γιατί δέν ὑπάρχει γνωστή Βηθανία κοντά στόν Ἰορδάνη. Κάποιοι κώδικες αὐτοῦ τοῦ εὐαγγελίου περιέχουν τό ὄνομα Βηθαβάρα - *«ὁ τόπος τοῦ περάσματος»* (ἤ Βηθαβαρά)[119], πού ὑπενθυμίζει τόν παραλληλισμό

115. Ματθαίου ια΄, 14.

116. Ἰησοῦς τοῦ Ναυή γ΄, 1-17.

117. Βασιλειῶν Β΄, β΄, 11.

118. Ἰωάννη α΄, 28.

119. Βλ. Ἰωάννη α΄, 28 *«ταῦτα ἐν Βηθανίᾳ ἐγένετο πέραν τοῦ Ἰορδάνου, ὅπου ἦν ὁ Ἰωάννης βαπτίζων»*. Ἡ κριτική ἔκδοση τῆς Καινῆς Διαθήκης σέ πολλά χειρόγραφα ἀναφέρει τήν Βηθανία μέ τήν ὀνομασία Βηθαβάρα βλ. Nestle-Aland, Novum Testamentum Graece ed. XXVI (26) s. 249.

τοῦ Ἰησοῦ μέ τόν Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ, ἀλλά αὐτό ἦταν πιθανότατα μιά μεταγενέστερη ἀλλαγή, πού, ὑποστηρίχτηκε ἀπό τήν παράδοση τῶν προσκυνητῶν. Ἀργότερα, στό εὐαγγέλιο τοῦ Ἰωάννη, ὁ Ἰωάννης ἐξακολουθεῖ νά βαπτίζει *«στήν Αἰνών, κοντά στό Σαλείμ»*[120], ἔστω κι ἄν κατά κάποια ἔννοια τό ἔργο του εἶχε ὁλοκληρωθεῖ -εἶχε ἤδη κηρύξει τόν ἐρχομό τοῦ Μεσσία. Ἡ θέση αὐτῶν τῶν τόπων εἶναι ἀσαφής. Ὁ παλαιότερος χάρτης τῶν Ἁγίων Τόπων, ὁ χάρτης Μεδεβᾶ, πού βρίσκεται στό δάπεδο τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Ἁγίου Γεωργίου στά Μεδεβά τῆς Ἰορδανίας, δείχνει δυό τοποθεσίες μέ τό ὄνομα Αἰνών, καί οἱ δυό μέ πολλά νερά. Εἶναι ἐπίσης γνωστό ἕνα Σαλείμ κοντά στήν Περαία, ἀλλά δέν εἶναι σαφές ποιούς τόπους ἐννοεῖ τό εὐαγγέλιο τοῦ Ἰωάννη.

Μιά προφητεία ἀπό τό βιβλίο τοῦ Ἡσαΐα συνοδεύει τήν πρώτη ἀναφορά τοῦ Ἰωάννη ἀπό τά εὐαγγέλια τοῦ Ματθαίου, τοῦ Μάρκου καί τοῦ Λουκᾶ, καί ἀναφέρεται ἐπίσης ἀπό τόν ἴδιο τόν Βαπτιστή στό εὐαγγέλιο τοῦ Ἰωάννη[121]. Ὁ Ἰωάννης εἶχε νά ἐκπληρώσει μιά ξεχωριστή ἀποστολή, νά εἶναι ἡ φωνή πού φωνάζει στήν ἔρημο νά προετοιμαστεῖ ὁ λαός γιά τήν ἔλευση τοῦ Μεσσία. Ἡ Χριστιανική Ἐκκλησία τόν ἀνακήρυξε Ἅγιο. Ὁ ἅγιος Ἰωάννης τιμᾶται ὄχι μόνο ὡς Βαπτιστής, ἀλλά καί ὡς Πρόδρομος τοῦ Χριστοῦ, τοῦ Ἀμνοῦ τοῦ Θεοῦ, αὐτός πού τόν παρουσίασε στούς ἀνθρώπους.

120. Ἰωάννη γ΄, 23.
121. Ἰωάννη α΄, 20.

Η ΔΡΑΣΗ ΤΟΥ ΙΩΑΝΝΗ

Ἡ φήμη τοῦ Ἰωάννη ἦταν τέτοια ὥστε, σάν τόν Ἰησοῦ, μαθαίνουμε τήν ἱστορία καί τῆς δικῆς του παιδικῆς ἡλικίας-εἶναι τά μόνα πρόσωπα στήν Καινή Διαθήκη γιά τά ὁποῖα καταγράφονται λεπτομέρειες γιά τήν οἰκογένεια καί τή γέννηση τους, Τό εὐαγγέλιο τοῦ Λουκᾶ ἀναφέρει τήν ἀξιοσημείωτη γέννηση τοῦ Ἰωάννη τοῦ ὁποίου ἡ μητέρα, Ἐλισάβετ, ἦταν ἡλικιωμένη καί στείρα. Ἡ ἱστορία του εἶναι παράλληλη μέ τήν γέννηση τοῦ Ἰησοῦ[122]. Ἐπίσης, ὅπως γιά τόν Ἰησοῦ, ἔτσι καί γιά τόν Ἰωάννη, περιγράφεται ὁ θάνατος: τό κηρυγμά του, μέ τό ὁποῖο κατήγγειλε τόν παράνομο γάμο τοῦ Ἡρώδη Ἀντύπα εἶχε σάν ἀποτέλεσμα τή σύλληψη καί τόν ἀποκεφαλισμό του. Εἶναι εὐρέως γνωστή ἡ διήγηση γιά τή γιορτή τοῦ Ἡρώδη, κατά τήν ὁποία ἡ Σαλώμη κόρη τῆς ἀθέσμου συζύγου τοῦ Ἡρώδη Ἡρωδιάδας χορεύει τόσο ὄμορφα ὥστε ἐκεῖνος τῆς λέει νά τοῦ ζητήσει ὅ,τι θέλει, κι αὐτή, μέ προτροπή τῆς μητέρας της, τοῦ ζητάει τό κεφάλι τοῦ Ἰωάννη. Στή συνέχεια, σάν τόν Ἰησοῦ, εἶχε κι ὁ Ἰωάννης τούς μαθητές του, πού τόν ἔθαψαν καί ἔμειναν πιστοί στή μνήμη του. Μετά ἀπ' αὐτό ὑπῆρξαν κάποιοι διατεθειμένοι νά μιλήσουν γιά ἀνάσταση τοῦ Ἰωάννη. Κατά τήν παράδοση, ὁ Ἰωάννης φυλακίστηκε στό φρούριο Μαχαιροῦς στά Νεκρά θάλασσα καί θάφτηκε στή Σεβάστεια τῆς Σαμάρειας.

122. Λουκᾶ α΄, 5-2, καί 57-60.

Ὁ Ἰωάννης κατά τίς μαρτυρίες τῶν Εὐαγγελιστῶν ἦταν ἀξιοσέβαστος ἀπό τούς Ἰουδαίους ἀκόμη καί ἀπό τούς ἐχθρούς του, ὅπως ὁ Ἡρώδης.

«Καὶ θέλων αὐτὸν ἀποκτεῖναι ἐφοβήθη τὸν ὄχλον, ὅτι ὡς προφήτην αὐτὸν εἶχον» (Ματθαίου ιδ΄, 5).

«Ἐὰν δὲ εἴπωμεν, ἐξ ἀνθρώπων, φοβούμεθα τὸν ὄχλον, πάντες γὰρ ἔχουσι τὸν Ἰωάννην ὡς προφήτην» (Ματθαίου κα΄, 26).

«Ἀλλὰ εἴπωμεν, ἐξ ἀνθρώπων; ἐφοβοῦντο τὸν λαόν· ἅπαντες γὰρ εἶχον τὸν Ἰωάννην ὅτι προφήτης ἦν» (Μάρκου ια΄, 32).

«Ἐὰν δὲ εἴπωμεν, ἐξ ἀνθρώπων, πᾶς ὁ λαὸς καταλιθάσει ἡμᾶς· πεπεισμένος γάρ ἐστιν Ἰωάννην προφήτην εἶναι» (Λουκᾶ κ΄, 6).

Η ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΤΟΥ ΙΩΑΝΝΗ

Ἐκτός ἀπό τήν προφητεία του γιά τήν ἄμεση ἔλευση τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ, καταγράφονται στήν Καινή Διαθήκη καί ἄλλα σημεῖα ἀπό τό κήρυγμα τοῦ Ἰωάννη τοῦ Βαπτιστῆ, κυρίως στό 3ο κεφάλαιο τοῦ κατά Ματθαῖον εὐαγγελίου. Ἐκεῖ ἀναφέρεται νά κρίνει τούς θρησκευτικούς ἄρχοντες δηλ. τούς Φαρισαίους καί τούς Σαδδουκαίους, ἀποκαλώντας τους *«ὀχιᾶς γεννήματα»*[123]. Τούς καταγγέλλει ἀσυμβίβαστα ὡς δέντρα πού δέν βγάζουν καλό καρπό

123. Ματθαίου γ΄, 7.

καί πρέπει νά καταστρέφονται[124]. Τό ἐσχατολογικό του μήνυμα εἶναι αὐστηρό: *«κάθε δέντρο πού δέ δίνει καλό καρπό θά κοπεῖ σύρριζα καί θά ριχτεῖ στή φωτιά»*[125]. Αὐτό τό κήρυγμα γιά τή φωτιά τῆς κόλασης, ἄν καί ἔχει μερικά κοινά μέ τή διδασκαλία τοῦ Ἰησοῦ ἀργότερα στά εὐαγγέλια, στοχεύει νά ἐστιάσει στή διαφορά ἀνάμεσα στή διδασκαλία τοῦ Ἰωάννη πού πηγάζει ἀπό τήν Παλαιά Διαθήκη καί στό καινούργιο μήνυμα τοῦ Ἰησοῦ γιά τή σωτηρία ὁλόκληρης τῆς ἀνθρωπότητας.

Η ΒΑΠΤΙΣΗ ΤΟΥ ΙΗΣΟΥ

«Ἐσύ εἶσαι ὁ ἀγαπημένος μου Υἱός, ἐσύ εἶσαι ὁ ἐκλεκτός μου»[126]. Αὐτά εἶναι τά λόγια τοῦ Θεοῦ κατά τή διάρκεια τῆς Βάπτισης τοῦ Χριστοῦ, μέ τά ὁποῖα ὁ Θεός Πατέρας ἀναγνωρίζει καί διακηρύσσει, ὅτι ὁ Ἰησοῦς Χριστός εἶναι ὁ Υἱός Του.

Ὁ Ἰησοῦς ὡς ἀναμάρτητος δέν εἶχε ἀνάγκη νά βαπτιστεῖ, ὅμως βαπτίζεται γιατί κατανοεῖ καί συμμερίζεται τή θέση τῶν ἀνθρώπων, δείχνοντας ὅτι εἶναι πάντα κοντά τους. Ἀργότερα, ὁ σταυρικός θάνατός Του ἀποτελεῖ μέρος τοῦ σχεδίου τοῦ Θεοῦ: ὁ Ἰησοῦς *«πέθανε γιά τή σωτηρία ὅλων τῶν ἀνθρώπων»*.

124. Λουκᾶ γ΄, 8-9.
125. Λουκᾶ γ΄, 8-10.
126. Λουκᾶ γ΄, 22.

Ὁ Ματθαῖος ξεπερνᾶ τήν προφανή δυσκολία πού ἀναδεικνύεται ἀπό τό γεγονός ὅτι ὁ Ἰησοῦς, ἄν καί ἀναμάρτητος, ὑπέβαλε τόν ἑαυτό του στό Βάπτισμα γιά ἄφεση ἁμαρτιῶν, περιλαμβάνοντας ἕνα διάλογο μεταξύ τῶν δυό ἀνδρῶν. Ὅταν ὁ Ἰωάννης ἀρνεῖται νά Τόν βαπτίσει, ὁ Ἰησοῦς ἀπαντάει ὅτι πρέπει νά ἐκπληρωθεῖ τό σχέδιο τοῦ Θεοῦ[127].

Ὁ Λουκᾶς καί ὁ Ἰωάννης μεταφέρουν τήν καταγραφή τῆς Βάπτισης τοῦ Ἰησοῦ, ὁ ἕνας σάν ἀναφορά καί ὁ ἄλλος σάν ὑπενθύμιση[128], χωρίς νά ἐπαναλάβουν τήν προηγούμενη ζωντανή διήγηση. Ἡ Βάπτιση τοῦ Ἰησοῦ ἀναφέρεται μόνο ἐν παρόδῳ ἀπό τόν Ἰωάννη –ἡ διήγησή του γιά τόν Ἰωάννη δίνει ἔμφαση στόν ρόλο τοῦ Βαπτιστῆ ὡς Προδρόμου[129]. Ἀλλά ἀκόμα καί σ' αὐτά τά εὐαγγέλια πού ἀναφέρουν τή συνάντηση τοῦ Ἰησοῦ μέ τόν Ἰωάννη τή στιγμή τῆς Βάπτισης τοῦ Ἰησοῦ, τό κεντρικό μήνυμα προέρχεται ἀπό τόν Βαπτιστή, ὁ ὁποῖος ἐλαχιστοποιεῖ τή δική του δράση, λέγοντας ὅτι ὁ Ἰησοῦς θά βαφτίζει μέ Ἅγιο Πνεῦμα, ἐνῶ αὐτός βαφτίζει μόνο μέ νερό.

Στή Βάπτιση τοῦ Ἰησοῦ πού περιγράφεται ἀπό τόν Ματθαῖο καί ἀπό τόν Μᾶρκο[130], καθοριστική στιγμή γιά τόν Ἰησοῦ εἶναι ὅταν κατεβαίνει σ' Αὐτόν τό Ἅγιο Πνεῦμα καί ὁ Θεός Τόν ἀποκαλεῖ Υἱό Του. Αὐτή ἡ δημόσια ἀναγνώριση καί ἀναγγελία σημαί-

127. Ματθαίου γ΄, 14-17.
128. Λουκᾶ γ΄, 21, καί Ἰωάννου α΄, 26-34.
129. Ἰωάννη α΄, 32, 33.
130. Ματθαίου γ΄, 13-17 καί Μάρκου α΄, 9-11.

νει ὅτι, μετά ἀπό μιά περίοδο προετοιμασίας (οἱ πειρασμοί τοῦ Ἰησοῦ), μπορεῖ νά ἀρχίσει τή δημόσια διδασκαλία Του. Μέ τή Θεοφάνεια στή Βάπτιση τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐγκαινιάζεται ὁ καινούργιος κόσμος τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ καί ὁ Ἰησοῦς ξεκινάει τή δημόσια δράση Του.

ΙΗΣΟΥΣ ΚΑΙ ΙΩΑΝΝΗΣ

Οἱ δυό ἄντρες, ὁ Ἰωάννης ὁ Βαπτιστής καί ὁ Ἰησοῦς, μοιράζονταν τόσα κοινά χαρακτηριστικά πού πολλοί σύγχρονοί τους μπερδεύονταν: ὅταν ρωτοῦνταν οἱ ἄνθρωποι ποιός ἦταν ὁ Ἰωάννης καί ποιός ὁ Ἰησοῦς, δίνονταν οἱ ἴδιες ἀπαντήσεις – καί οἱ δυό ἀποκαλοῦνταν *«Χριστός»*, *«ὁ προφήτης»* ἤ *«Ἠλίας»*[131]. Ἀκόμα καί ὁ Ἡρώδης θεωροῦσε ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἦταν ὁ Ἰωάννης πού ἀναστήθηκε, λέγοντας *«Αὐτός εἶναι ὁ Ἰωάννης, πού ἐγώ τόν ἀποκεφάλισα. Ἀναστάθηκε ἀπό τούς νεκρούς»*[132].

Προφανῶς, οἱ Χριστιανοί συγγραφεῖς τῆς Καινῆς Διαθήκης ἔπρεπε νά καταστήσουν ξεκάθαρο πώς μόνο ὁ Ἰησοῦς ἦταν ὁ Χριστός, ὁ *«πιό ἰσχυρός»* πού κήρυττε ὁ Ἰωάννης. Ὁ Ἰωάννης ἀναγκάζεται νά πεῖ πώς δέν εἶναι ἄξιος νά λύσει τά σανδάλια τοῦ ἐρχόμενου. Στό κύκνειο ἆσμα του ὁ Ἰωάννης λέει πώς

131. Ματθαίου ιστ΄, 14. Μάρκου στ΄, 14-16. Ἰωάννη α΄, 20-21.

132. Μάρκου στ΄, 16.

τό δικό του ἔργο θά μικραίνει, ὅμως τοῦ Ἰησοῦ θά μεγαλώνει[133]. Αὐτός ὁ ἐπιτάφιος μνημονεύεται ὡς ὁ κατάλληλος τρόπος γιά νά κρίνουμε καί νά διακρίνουμε τούς δυό ἄντρες.

Στή διήγηση τῆς Μεταμορφώσεως[134], ὁ Ἰησοῦς ζεῖ περισσότερο ἀπό τόν Ἠλία, ἐκπρόσωπο τῶν Προφητῶν, καί τόν Μωϋσῆ, προσωποποίηση τοῦ Ἰουδαϊκοῦ Νόμου. Ἀπό τούς τρεῖς ἄντρες πού ἐμφανίζονται μαζί στό Ὄρος –Ἰησοῦς, Ἠλίας καί Μωϋσῆς– μόνο ὁ Ἰησοῦς παραμένει ὡς τό τέλος. Ὁ Προφήτης-Πρόδρομος ἔχει ὁλοκληρώσει τό ἔργο του, καί ὁ Νόμος ἔχει πλέον ἀντικατασταθεῖ. Ὁ Λουκᾶς δηλώνει πώς ὁ Νόμος καί οἱ Προφῆτες, οἱ βασικές Γραφές τῶν Ἰουδαίων, ὑπῆρχαν μέχρι τήν ἐμφάνιση τοῦ Ἰωάννη[135].

Τό μήνυμα εἶναι: ὁ Ἰωάννης ὁ Βαπτιστής μπορεῖ κάλλιστα νά θεωροῦταν ἀπό τούς μαθητές του ὡς ὁ μεγαλύτερος ἀπό τούς Προφῆτες, ὅμως γιά τούς Χριστιανούς εἶναι ὁ τελευταῖος τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης. Γι' αὐτούς, ὁ Ἰωάννης ἔχει τόν μοναδικό ρόλο τοῦ Προδρόμου, ἀλλά μέ τήν ἐμφάνιση τοῦ Ἰησοῦ τό ἔργο τοῦ Ἰωάννη τελειώνει. Ὁ Ἰησοῦς ξεκινᾶ τήν καινούρια Διαθήκη. Μέ Αὐτόν γεννιέται ὁ Χριστιανισμός.

133. Ἰωάννη γ', 30.
134. Ματθαίου ιζ', 1-8.
135. Λουκᾶ ιστ', 16.

ΤΟ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΟ ΒΑΠΤΙΣΜΑ

Ὅπως τό ἔργο τοῦ Ἰησοῦ ἄρχισε μετά τή Βάπτισή Του ἀπό τόν Ἰωάννη, ἔτσι δεκτοί στήν Ἐκκλησία γίνονται ὅσοι βαπτίζονται στό ὄνομα τῆς Ἁγίας Τριάδος. Ἀρχικά αὐτό γινόταν γιά νά μοιραστοῦν οἱ Χριστιανοί μιά ἐμπειρία πού εἶχε ζήσει ὁ Κύριός τους, ἔστω κι ἄν γι' αὐτούς τό μυστήριο αὐτό ἔχει θεολογική σημασία, ὅπως διευκρίνισε ὁ ἀπόστολος Παῦλος στήν ἐπιστολή του πρός Ρωμαίους.

Ὅμως οἱ Χριστιανοί βαπτίζονται ἐπίσης ἀποδεχόμενοι τά τελευταῖα λόγια τοῦ Χριστοῦ, πού βρίσκονται στή μετά τήν Ἀνάσταση διήγησή τοῦ Ματθαίου: «*πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τά ἔθνη, βαπτίζοντες αὐτούς στό ὄνομα τοῦ Πατρός καί τοῦ Υἱοῦ καί τοῦ Ἁγίου Πνεύματός*».[136] Ἐν μέρει, ἐπίσης, οἱ πρῶτες χριστιανικές κοινότητες ἴσως υἱοθέτησαν τό βάπτισμα σάν μιά τελετουργία μύησης, ἐπειδή, τουλάχιστον στό εὐαγγέλιο τοῦ Ἰωάννη, μᾶς λέγεται ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἦταν ἐπίσης Βαπτιστής, σάν τόν Ἰωάννη[137].

ΟΙ ΠΕΙΡΑΣΜΟΙ ΤΟΥ ΙΗΣΟΥ

Ἀμέσως μετά τή Βάπτισή του, ὁ Ἰησοῦς ἀποσύρεται μόνος στήν ἔρημο, ὅπου παρέμεινε γιά 40 ἡμέ-

136. Ματθαίου κή', 19.
137. Ἰωάννη γ', 22.

ρες καί ὑπέστη τούς «*πειρασμούς*» τοῦ Σατανᾶ. Τό εὐαγγέλιο τοῦ Μάρκου κάνει ἁπλή ἀναφορά στούς πειρασμούς, ἀλλά ὁ Ματθαῖος καί ὁ Λουκᾶς περιγράφουν τούς τρεῖς πειρασμούς τοῦ Ἰησοῦ[138]. Γι' αὐτούς, ὁ πειρασμός νά ἱκανοποιεῖ κανείς μόνο τίς ὑλικές ἀνάγκες του, νά χρησιμοποιεῖ φτηνά τεχνάσματα γιά νά ἀποκτήσει ἀκροατήριο καί νά παρεκκλίνει ἀπό τόν Θεό, δίνουν ἀναμφίβολα παιδαγωγικά μηνύματα στούς ἀναγνῶστες τοῦ εὐαγγελίου, ἀλλά χρησιμεύουν ἐπίσης καί γιά νά δείξουν ὅτι ὁ Ἰησοῦς πιθανότατα συλλογιζόταν σχετικά μ' αὐτά τά ζητήματα καί πέρασε μιά περίοδο αὐτοσυγκέντρωσης καθώς σχεδίαζε τή διδασκαλία Του.

Ἡ σαρανταήμερη περίοδος στήν ἔρημο εἶχε τόν ξεκάθαρο σκοπό νά θυμίσει τή σαραντάχρονη περιπλάνηση τοῦ Ἰσραηλιτικοῦ λαοῦ στήν ἔρημο, πρίν μποῦν στή γῆ τῆς Ἐπαγγελίας. Ὁ Ἰησοῦς στήν Καινή Διαθήκη ἐγκαινίασε τόν καινούργιο κόσμο τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ. Ἡ ἱστορία δέν σκόπευε νά εἶναι μόνο μιά ἱστορική καταγραφή, ἀλλά καί μιά θεολογική πρόταση. Ἡ Βάπτιση τοῦ Ἰησοῦ ἦταν, προπάντων, μιά τελετουργία περάσματος γι' Αὐτόν, ἀκριβῶς ὅπως ἀργότερα ὅσοι πιστεύουν στόν Χριστό μετέχουν στό μυστήριο τοῦ Βαπτίσματος γιά νά ξεκινήσουν μιά νέα ζωή.

138. Ματθαίου δ΄, 1-11. Λουκᾶ δ΄, 1-13.

ΙΣ
ΧΣ
Ο ΖΩΟ
ΔΟΤΗΣ

3ον. Η ΔΡΑΣΗ ΤΟΥ ΙΗΣΟΥ

«Γαλιλαία τῶν Ἐθνῶν, ὁ λαὸς ὁ καθήμενος ἐν σκότει εἶδε φῶς μέγα»[139].

Ἀντίθετα μέ τήν Βηθλεέμ –τήν πόλη τοῦ Δαυΐδ, ἕνα τόπο κατάμεστο ἀπό συμβολισμούς καί ἱστορία– ἡ Ναζαρέτ τῆς Γαλιλαίας ἦταν ἀπαλλαγμένη ἦταν ἀπαλλαγμένη ἀπό τέτοιους συνειρμούς.

Δέν ἀναφέρεται κἄν στήν Παλαιά Διαθήκη. Τά εὐαγγέλια λένε ὅτι ἦταν ἡ πόλη τῶν παιδικῶν χρόνων τοῦ Ἰησοῦ καί ὁ Ἰησοῦς εἶναι γνωστός ὡς Ναζωραῖος. Ἡ Γαλιλαία (μία ἀπό τίς τέσσερις διοικητικές ἐπαρχίες τῆς ρωμαϊκῆς Παλαιστίνης εἶχε τήν φήμη ὅτι ἦταν πιό φιλελεύθερη ἀπό τήν Ἱερουσαλήμ. Ὁ ἐξελληνισμός ἐπικράτησε εὐκολότερα ἐκεῖ, παρά στήν Ἰουδαία.

Η ΔΡΑΣΗ ΤΟΥ ΙΗΣΟΥ ΣΤΗ ΓΑΛΙΛΑΙΑ

Ἄν καί μεγάλο μέρος τῆς πρώτης φάσης τῆς δράσης τοῦ Ἰησοῦ ἐπικεντρώνεται στή Γαλιλαία,

139. Ματθαίου δ΄, 15.

ὑπάρχουν λιγοστές ἀναφορές γιά τήν ἐπαφή του μέ ξένους ἤ μέ ρωμαίους ἀξιωματούχους. Μόνο περιστασιακά ἔβγαινε ἔξω ἀπό τά ὅρια τῆς Γαλιλαίας, στή Δεκάπολη ἤ στήν Τύρο καί τήν Σιδώνα. Τό περιβάλλον του ἦταν αὐτό τῆς συναγωγῆς καί τῶν συντοπιτῶν του Ἰουδαίων τῆς Γαλιλαίας. Τό εὐαγγέλιο τοῦ Ἰωάννη ἀναφέρει ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἔκανε ἀρκετές ἐπισκέψεις στήν Ἰερουσαλήμ, συνήθως γιά ἰουδαϊκές γιορτές[140]. Τά ἄλλα εὐαγγέλια ἀναφέρουν ἕνα μόνο ταξίδι στήν Ἰερουσαλήμ -τήν τελευταία ἐπίσκεψη τοῦ Ἰησοῦ ἐκεῖ.

«Μπορεῖ ἀπό τή Ναζαρέτ νά βγεῖ τίποτε καλό;» ἀπορεῖ ὁ Ναθαναήλ[141]. Γιά τούς χριστιανούς φυσικά, αὐτό ἀκούγεται παράξενο –ὁ Κύριός τους ἦταν ὁ Ἰησοῦς ἀπό τή Ναζαρέτ. Ὁ ὅρος *«Γαλιλαία τῶν ἐθνῶν»*[142] ἤ *«Γαλιλαία πού τήν κατοικοῦν εἰδωλολάτρες»*[143] χρησιμοποιεῖται ἐπειδή τό οἰκουμενικό χριστιανικό μήνυμα πήγασε ἀπό κεῖ. Ἔτσι ἀντιπαραβάλλεται μέ τήν Ἰερουσαλήμ, πού καταδικάζεται ὡς ὁ τόπος ὅπου πέθανε ὁ Ἰησοῦς[144]. Ἡ πατρίδα του, ὅμως, ἀπέρριψε τόν Ἰησοῦ[145]. Οἱ κάτοικοί της προσπάθησαν νά τόν σκοτώσουν. Ἀκόμα καί ἡ οἰκογένειά του τόν ἀπορρίπτει, πιστεύοντας

140. Π.χ. Ἰωάννου β΄, 13, ε΄, 1, ι΄, 22.
141. Ἰωάννου α΄, 45-47.
142. Ἡσαΐου θ΄, 1.
143. Ματθαίου δ΄, 15.
144. Ματθαίου κγ΄, 37.
145. Λουκᾶ δ΄, 16-30.

ὅτι ἔχασε τά λογικά του[146]. Ἴσως γι' αὐτό ὁ Ἰησοῦς ἀποφάσισε νά καταφύγει στήν Καπερναούμ, στή λίμνη τῆς Γαλιλαίας[147]. Ὑπάρχουν ἀρκετές ἀναφορές ὅτι ὁ Ἰησοῦς «*πῆγε κι ἔμεινε*» ἐκεῖ. Παρόλα αὐτά, στόν κατάλογο τῶν κατακρίσεων[148] ἡ Καπερναούμ χαρακτηρίζεται ἀπό τόν Ἰησοῦ ἀκόμα χειρότερη ἀπό τά Σόδομα. Πρόσφατες ἀνασκαφές ἀποκάλυψαν μία συναγωγή στήν τοποθεσία τῆς Καπερναούμ.

Μιά ἄλλη πόλη στή Γαλιλαία πού ἀναφέρεται στήν Καινή Διαθήκη εἶναι ἡ Βηθσαϊδά. Ἡ πόλη χτίστηκε ἀπό τόν Ἡρώδη τόν Μέγα καί ἦταν κυρίως εἰδωλολατρική. Ἦταν ὅμως ἡ πατρίδα τριῶν ἀπό τούς μαθητές (τοῦ Φίλιππου, τοῦ Πέτρου –πού ἐπίσης ἀναφέρεται ὡς Σίμων Πέτρος– καί τοῦ Ἀνδρέα[149] καί ἀναφέρεται ἀρκετές φορές στά εὐαγγέλια. Οἱ κάτοικοί της καταγγέλλονται ἀπό τόν Ἰησοῦ, γιά ἔλλειψη πίστης[150].

Ο ΓΑΜΟΣ ΣΤΗΝ ΚΑΝΑ ΤΗΣ ΓΑΛΙΛΑΙΑΣ

Τό πρῶτο ἀπό τά θαύματα τοῦ Ἰησοῦ ἔγινε στήν Κανά. Πολλές τοποθεσίες προτάθηκαν, μία ὅμως φαίνεται ὅτι ἀντιστοιχεῖ, καί εἶναι ἡ Κιρμπέτ Κανά (14,5 χιλ. βόρεια τῆς Ναζαρέτ), πού σήμερα εἶναι

146. Μάρκου γ΄, 21.
147. Ματθαίου δ΄, 13.
148. Ματθαίου ια΄, 23
149. Ἰωάννου α΄, 44, καί ιβ΄, 21.
150. Ματθαίου ια΄, 21.

ἐρειπωμένη. Τό μόνο εὐαγγέλιο πού ἀναφέρει αὐτό τό ἐπεισόδιο εἶναι τοῦ Ἰωάννη[151], ὅπου τό γεγονός χαρακτηρίζεται ὡς *«σημεῖο»*, πράγμα πού σημαίνει ὅτι δέν εἶναι ἁπλῶς ἕνα ἀξιοσημείωτο συμβάν, ἀλλά ἕνα θαῦμα πού φανερώνει τή θεανθρώπινη φύση τοῦ Ἰησοῦ. Ἑφτά τέτοια σημεῖα ἐμφανίζονται στό εὐαγγέλιο τοῦ Ἰωάννη, καί αὐτός ὁ ἀριθμός ἔχει σημασία, γιατί τό ἑφτά σημαίνει τήν τελειότητα.

Τό πρῶτο σημεῖο ἔχει στόχο νά δείξει τή θεϊκή φύση τοῦ Ἰησοῦ. Μπορεῖ ὅμως ἡ ἱστορία νά ἔχει καί συμβολική σημασία. Ὁ Ἰησοῦς χρησιμοποιεῖ νερό τό ὁποῖο εἶχε τοποθετηθεῖ σέ ἕξι στάμνες πού χρησιμοποιοῦνταν γιά τίς τελετουργίες καθαρισμοῦ τῶν Ἰουδαίων. Μετατρέπει τό νερό σέ κρασί, πού χαρακτηρίζεται καλύτερο ἀπό τό κρασί πού προσφέρθηκε προηγουμένως. Ὁ Ἰησοῦς φέρνει τό καινούργιο κρασί (τό μήνυμά του) πού χρειάζεται ἕνα καινούργιο (θρησκευτικό) δοχεῖο. Δέν μπορεῖ νά περιέχεται στά παλιά ἀσκιά τοῦ ἰουδαϊσμοῦ[152]. Οἱ προφητεῖες γιά τήν ἀποκατάσταση τοῦ Ἰσραήλ χαρακτηρίζονται ἀπό περίσσεια κρασιοῦ, στά βιβλία τοῦ Ἀμώς[153] καί τοῦ Ἰερεμία[154]. Γιά τούς Ἰουδαίους: ἀναγνῶστες πού ἦταν ἐξοικειωμένοι μέ τήν Παλαιά Διαθήκη, αὐτοί οἱ ὑπαινιγμοί ἦταν σημαντικοί. Ἐπίσης ἤξεραν πώς ὁ Ἠλίας ἐξασφάλισε ἀλεύρι καί

151. Ἰωάννου β΄, 1-11.
152. Μάρκου β΄, 22.
153. Βλ. Ἀμώς θ΄, 13-14.
154. Ἰερεμίου λα΄, 12.

λάδι στή χήρα[155] καί πώς ὁ διάδοχός του, Ἐλισαῖος, φρόντισε νά γεμίσει ὅλα τά δοχεῖα τῆς χήρας καί τῶν παιδιῶν της μέ λάδι[156]. Οἱ ἐθνικοί ἀναγνῶστες τοῦ Ἰωάννη, ἀναμφίβολα θά θυμοῦνταν ἱστορίες γιά τόν Διόνυσο πού μετασχημάτιζε τό νερό σέ κρασί (ὅπως στίς Βάκχες τοῦ Εὐριπίδη). Ὁ συμβολισμός τοῦ συμβάντος στήν Κανά δέν θά μποροῦσε νά διαφύγει ἀπό τούς ἀναγνῶστες.

Ἡ ἱστορία τῆς Κανᾶ παρουσιάζει καί τή μητέρα τοῦ Ἰησοῦ. Αὐτή εἶναι ἡ μόνη της ἐμφάνιση στό εὐαγγέλιο τοῦ Ἰωάννη, μέχρι τή στιγμή πού στέκεται κάτω ἀπό τόν Σταυρό τοῦ Ἰησοῦ[157]. Ὁ ρόλος της στήν Ἱστορία τῆς Κανᾶ εἶναι ἀμφιλεγόμενος. Ὁ Ἰησοῦς δέν ἀντιδρᾶ ἀμέσως στήν ἔλλειψη κρασιοῦ, τήν ὁποία τοῦ ἐπισημαίνει ἐκείνη. Ἀνταποκρίνεται στήν ἀνάγκη πού ἐκείνη ἐντόπισε μέ τόν τρόπο του καί στόν δικό του χρόνο, γιά νά δείξει ὅτι τό *«σημεῖο»* πού θά ἐπιτελέσει εἶναι μία πρόρρηση τοῦ θανάτου του, τῆς *«ὥρας του»* καί τῆς Ἀνάστασής του[158]. Πάντως ἡ ἑρμηνεία αὐτή δέν ἐναρμονίζεται ἀπολύτως μέ τήν ὅλη περικοπή καί τή χαρούμενη ἀτμόσφαιρα πού ἐπικρατεῖ κατά τή διάρκεια τοῦ γάμου, ἀλλά οὔτε καί μέ τή μεταβολή τοῦ νεροῦ σέ κρασί προκειμένου νά συνεχιστεῖ ἡ χαρά τοῦ γαμήλιου δείπνου.

155. Α΄ Βασιλειῶν ιζ΄, 1-16.
156. Β΄ Βασιλειῶν δ΄, 1-7.
157. Ἰωάννου ιθ΄, 25-27.
158. Ἰωάννου ζ΄, 30, η΄, 20.

Η ΚΛΗΣΗ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ

Οἱ διηγήσεις γιά τῶν κλήση τῶν πρώτων μαθητῶν[159] προφανῶς δέν ἔχουν τόν στόχο νά εἶναι ἱστορικές, ἀλλά νά προτρέψουν τούς ἀναγνῶστες τῶν εὐαγγελίων νά ἀκολουθήσουν τόν Χριστό. Οἱ ἀπαντήσεις στίς προτροπές τοῦ Ἰησοῦ θέλουν νά εἶναι ὑποδειγματικές.

Στό κατά Ἰωάννη, ὅπως καί στά ἄλλα εὐαγγέλια, οἱ δυό πρῶτοι πού ἀνταποκρίνονται στό κάλεσμα τοῦ Ἰησοῦ εἶναι ὁ Ἀνδρέας καί ὁ Σίμων Πέτρος. Μόνο ὁ Ἰωάννης δίνει τήν πληροφορία ὅτι αὐτοί οἱ δυό ἦταν προηγουμένως μαθητές τοῦ Ἰωάννη τοῦ Βαπτιστῆ. Δέν εἶναι παράξενο ὅτι περιγράφονται νά μεταφέρουν τήν ἀφοσίωσή τους στόν νέο θεῖο νόμο. Ξανά, τό κίνητρο τοῦ εὐαγγελιστῆ εἶναι νά ἐνθαρρύνει. Ὁ Ἰωάννης συνεχίζει μιλώντας γιά τήν κλήση τοῦ Φίλιππου καί τοῦ Ναθαναήλ[160].

Τά ἄλλα εὐαγγέλια μιλοῦν γιά τήν κλήση τοῦ Ἰάκωβου καί τοῦ Ἰωάννη. Ὑπάρχουν ἐπίσης διηγήσεις γιά τίς ἑπόμενες κλήσεις –ὁ Ματθαῖος μιλάει γιά τήν κλήση τοῦ τελώνη[161] καί ὁ Μᾶρκος γιά τήν κλήση τοῦ Λευί[162].

159. Ματθαίου δ΄, 18-22.
160. Ἰωάννου α΄, 35-51.
161. Ματθαίου θ΄, 9.
162. Μάρκου β΄, 14.

Η ΑΠΟΣΤΟΛΗ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ

Ὁ Ἰησοῦς λέει στούς μαθητές του: «*θά σᾶς κάνω ἁλιεῖς ἀνθρώπων*»[163]. Παρόλη τήν ἀμφιλεγόμενη σημασία αὐτῆς τῆς ἔκφρασης, τό πλαίσιο (ἡ κλήση τοῦ Ἀνδρέα καί τοῦ Πέτρου νά γίνουν μαθητές τοῦ Ἰησοῦ) κάνει προφανές ὅτι ὁ στόχος τῆς κλήσης εἶναι νά ἐγκαταλείψουν τή γήινη ἐνασχόλησή τους μέ τό ψάρεμα, γιά νά ἀσχοληθοῦν μέ τήν ἀνώτερη ἀποστολή νά καλέσουν τούς ἀνθρώπους γύρω ἀπό τόν Ἰησοῦ.

Ἀναφορές στά ψάρια καί στό ψάρεμα, καθώς καί ἱστορίες γιά μία ἀπίστευτη ψαριά[164] εἶναι ἀναπόφευκτες στή Γαλιλαία, ὅπου τό ψάρεμα ἦταν ἡ κυριότερη ἀπασχόληση τῆς τοπικῆς κοινότητας.

Στόν Ματθαῖο, ὑπάρχει μία παραβολή γιά τή Βασιλεία τῶν Οὐρανῶν πού εἶναι σά δίχτυ μέσα στή θάλασσα. Τά ψάρια συγκεντρώνονται καί κρίνονται, τά ἄχρηστα πετάγονται στό καμίνι τῆς φωτιᾶς ὅπου θά κλαῖνε καί θά τρίζουν τά δόντια τους[165]. Αὐτό τό χωρίς συμβιβασμούς μήνυμα, παρόμοιο μέ τῶν ἐπικριτική ὁμιλία ὁ τοῦ Ἰωάννη τοῦ Βαπτιστῆ[166] εἶναι ἐσχατολογικό. Ἔτσι κι ἐδῶ, ἡ ἐντολή νά «*ἁλιεύσετε ἀνθρώπους*»[167] φέρει ἕνα μήνυμα γιά

163. Ματθαίου δ΄, 19 καί Μάρκου α΄, 17.
164. Λουκᾶ ε΄, 1-11 καί Ἰωάννου κα΄, 4-14.
165. Ματθαίου ιγ΄, 47-50.
166. Ματθαίου γ΄, 10-12.
167. Ματθαίου δ΄, 19.

τή Δευτέρα Παρουσία –γιά τήν ὁποία οἱ μαθητές πρέπει νά προετοιμάσουν τούς ἀνθρώπους.

Ἐπειδή ἡ διδασκαλία τοῦ Ἰησοῦ καί ἡ Καινή Διαθήκη βασίζονται τόσο πολύ στήν Παλαιά Διαθήκη εἶναι πιθανό πίσω ἀπό τήν εἰκονογραφία ἐδῶ νά βρίσκεται ἡ κρίση τοῦ Ἱερεμία γιά τόν Ἰούδα: «*Θά στείλω πολλούς ψαράδες, λέει ὁ Κύριος, πού θά συλλάβουν τόν λαό τοῦ Ἰούδα [τούς παραβάτες τοῦ νόμου]*»[168].

Οἱ μαθητές πρωτίστως ἀναλαμβάνουν μία τέτοια ἀποστολή. Ἀργότερα, ἡ Χριστιανική εἰκονογραφία χρησιμοποίησε τῶν εἰκόνα τῶν ψαράδων ὡς σύμβολο γιά τό βάπτισμα, σέ ἀναλογία μέ τήν εἰκονογραφία πού χρησιμοποιεῖται ἐδῶ, καθώς ὁ Ἰησοῦς ἀναθέτει στούς μαθητές του τή διάδοση τῆς διδασκαλίας του σέ ὅλο τόν κόσμο.

Η ΕΠΙ ΤΟΥ ΟΡΟΥΣ ΟΜΙΛΙΑ

Μεγάλο μέρος τῶν εὐαγγελίων ἀναφέρεται στή διδασκαλία τοῦ Ἰησοῦ. Ὁρισμένες διδασκαλίες δίνονται ἀκόμη καί σέ μεμονωμένους στίχους, Μερικές φορές βρίσκονται στό τέλος μιᾶς θαυματουργικῆς ἐνέργειας, Περιστασιακά, ἐμφανίζονται σέ ἕνα μεγαλύτερο ἀπόσπασμα, παραβολή ἤ κήρυγμα, ὅπως στό ἀπόσπασμα γιά τήν ἐσωτερική καθαρότητα τοῦ ἀνθρώπου στό 7ο κεφάλαιο τοῦ Μάρκου.

168. Ἱερεμίου ιστ΄, 16.

Ὑπάρχουν μεγάλα τμήματα γιά τή μελλοντική κρίση[169]. Τό κατά Ἰωάννη 14-17 εἶναι ἕνας ἐκτεταμένος λόγος ἀποχαιρετισμοῦ. Στήν ἐπί τοῦ Ὄρους ὁμιλία, στό εὐαγγέλιο τοῦ Ματθαίου (5-7), ὑπάρχει συστηματική παράθεση τῶν βασικῶν σημείων τῆς διδασκαλίας τοῦ Ἰησοῦ. Μιά συγκρίσιμη διήγηση στόν Λουκᾶ εἶναι τό κήρυγμα σέ μία πεδιάδα[170]. Τό μεγάλο κήρυγμα τοποθετεῖται ἀπό τόν Ματθαῖο σέ ἕνα βουνό. Αὐτό ἔχει ἰδιαίτερη σημασία γιατί, κατά τόν Ματθαῖο, ὁ Ἰησοῦς, ἐκεῖνος πού κλήθηκε ἀπό τῶν Αἴγυπτο (β΄, 15), παραλληλίζεται ἔτσι με τόν Μωϋσῆ. Καί ὅπως ὁ Μωϋσῆς κατέβηκε ἀπό τό Ὄρος Σινᾶ μέ τίς πέτρινες πλάκες ὅπου ἀναγράφονταν οἱ Δέκα Ἐντολές, ἔτσι ἡ ὁμιλία τοῦ Ἰησοῦ στό Ὄρος ἀρχίζει μέ τό χριστιανικό ἀντίστοιχο, τούς Μακαρισμούς[171].

Συνεχίζει μέ μία συμπληρωματική ἑρμηνεία τοῦ Ἰουδαϊκοῦ Νόμου. Ἀναφέροντας ἀποσπάσματα ἀπό τίς Δέκα Ἐντολές, ὁ Ἰησοῦς τούς ξαναδίνει τό αὐθεντικό τους μήνυμα. Ἡ ἑρμηνεία του εἶναι αὐστηρή καί ἀσυμβίβαστη. Γιά τόν ἀναγνώστη τοῦ Ματθαίου, οἱ διδασκαλίες τοῦ Ἰησοῦ δέν εἶναι τά ἁπλά κηρύγματα ἑνός συνηθισμένου ραββί, εἶναι τά λόγια τοῦ Μεσσία πού θά σώσει ὅλο τόν κόσμο. Ἡ ὁμιλία περιλαμβάνει καί ἐπιμέρους κηρύγματα γιά διάφορα θέματα ὅπως φιλανθρωπία, τό ἄγχος γιά τό μέλλον, ἡ νηστεία, ἡ κατάκριση, ὁ Θεός, ὁ μαμμωνᾶς

169. Ματθαίου κδ΄, Μάρκου ιγ΄, Λουκᾶ κα΄.
170. Λουκᾶ στ΄, 17-49.
171. Ματθαίου ε΄, 3-12.

καί ἡ φύση τῶν ἀληθινῶν θησαυρῶν. Ὁ Ἰησοῦς ἐπίσης διδάσκει γιά τήν προσευχή καί παρουσιάζει τήν Κυριακή Προσευχή. Μεγάλο μέρος τῆς διδασκαλίας του ἐδῶ ὅπως καί ἀλλοῦ, ἀποτελεῖται ἀπό πλήρη οὐσίας ἐπιγράμματα, εὐκολομνημόνευτα, ἀκόμα καί χιουμοριστικά μερικές φορές. Κάποια διδάγματα εἶναι ἐπίσης ποιητικά, μέ στόχο νά ἀπομνημονεύονται εὔκολα.

Ο ΙΗΣΟΥΣ ΘΕΡΑΠΕΥΕΙ

Ὑπάρχουν πολλές διηγήσεις καί στά τέσσερα εὐαγγέλια γιά τή θεραπευτική δράση τοῦ Ἰησοῦ, πού θεραπεύει ἀπό πολλές ἀρρώστιες. Οἱ περισσότερες εἶναι σωματικές τύφλωση καί κωφότητα (πού συμβολίζουν καί οἱ δυό τήν πνευματική ἄγνοια τῶν γραφῶν), παράλυση, λέπρα, ἐπιληψία, ἀκρωτηριασμός. Ἄλλες εἶναι νοητικές διαταραχές πού περιγράφονται ὡς κατοχή ἀπό κακά πνεύματα. Ὁ Ἰησοῦς χρησιμοποιεῖ διάφορα μέσα γιά νά θεραπεύσει –ἄγγιγμα, λόγο, ἀκόμα καί τό σάλιο. Οἱ θεραπεῖες ἔχουν ἄμεσα ἀποτελέσματα, ἄν καί σέ μία ἡ γιατρειά εἶναι σταδιακή[172]. Συνήθως ὁ Ἰησοῦς ἀποδίδει τή θεραπεία στήν πίστη εἴτε αὐτοῦ πού ὑποφέρει εἴτε τοῦ πατέρα ἤ ἑνός φιλικοῦ προσώπου τοῦ ἄρρωστου. Μερικές φορές ἡ θεραπεία γίνεται ἀπό ἀπόσταση. Σέ μία περίπτωση, πραγμα-

172. Μάρκου η΄, 22-26.

τοποιήθηκε χωρίς νά τό ξέρει ἀπό πρίν ὁ Ἰησοῦς[173]. Δέν ὑπάρχει γιατρειά ἄν δέν ὑπάρχει πίστη. Ἔτσι, στή Ναζαρέτ, μετά τῶν ἀπόρριψη τοῦ Ἰησοῦ, *«δέν μπόρεσε νά κάνει ἐκεῖ κανένα θαῦμα»*[174]. Γιά τούς εὐαγγελιστές, ὅλες οἱ θεραπεῖες πού πραγματοποίησε ὁ Ἰησοῦς ἰσοδυναμοῦν μέ τήν ἀπαλλαγή ἀπό τό προπατορικό ἁμάρτημα, γιατί ἦταν κοινή πεποίθηση ὅτι κάθε ἀρρώστια ἡ ἀνθρώπινη ἀναπηρία ἦταν δίκαιη τιμωρία τοῦ Θεοῦ γιά ἁμαρτίες τοῦ πάσχοντα ἤ τῶν γονιῶν του. Οἱ θεραπεῖες στήν Καινή Διαθήκη εἶναι ἑπομένως ἱστορίες ἄφεσης ἁμαρτιῶν καί ἀπελευθέρωσης ἀπό τίς συνέπειες τοῦ προπατορικοῦ ἁμαρτήματος,

Ο ΙΗΣΟΥΣ ΘΕΡΑΠΕΥΕΙ ΤΟΝ ΠΑΡΑΛΥΤΟ

Ἡ θεραπεία τοῦ παράλυτου[175] εἶναι ἕνα καλό παράδειγμα στό ὁποῖο ὁ Ἰησοῦς, ἐγκαινιάζοντας τή Βασιλεία τοῦ Θεοῦ ἀνατρέπει τόν πανάρχαιο κύκλο τοῦ πόνου, τῆς ἁμαρτίας καί τοῦ θανάτου, πού εἶχε ἀρχίσει μέ τήν πτώση τῶν πρωτοπλάστων. Τά λόγια τοῦ Ἰησοῦ, ὅτι συγχωροῦνται οἱ ἁμαρτίες, συμπίπτουν μέ τή θεραπεία τοῦ ἀνθρώπου. Σ' αὐτή τή διήγηση, ὁ Ἰησοῦς ἀναγνωρίζει τήν πίστη τῶν τεσσάρων πού μεταφέρουν τό φορεῖο (καί ἑπομένως

173. Μάρκου ε΄, 25-34.
174. Μάρκου στ΄, 5.
175. Μάρκου β΄, 3-12.

καί τοῦ ἴδιου τοῦ παράλυτου). Στά εὐαγγέλια τοῦ Μάρκου καί τοῦ Λουκᾶ[176], ὁ ἄνθρωπος ἐμποδίζεται ἀπό τό πλῆθος νά φτάσει ὡς τόν Ἰησοῦ, ἔτσι οἱ συνοδοί του ξηλώνουν τή στέγη καί κατεβάζουν μέ σκοινιά τό φορεῖο. Αὐτή ἡ ἐπινοητικότητα ἑρμηνεύεται ὡς πίστη καί ὁ Ἰησοῦς δίνει ἄφεση στόν παράλυτο. Οἱ κρυφοί συλλογισμοί τῶν γραμματέων ὅτι ἡ συγχώρεση τῶν ἁμαρτιῶν ἀπό ὁποιονδήποτε πλήν τοῦ Θεοῦ ἀποτελεῖ βλασφημία κάνουν τόν Ἰησοῦ νά τόν διατάξει νά πάρει τό κρεβάτι του καί νά φύγει περπατώντας.

Η ΘΕΡΑΠΕΙΑ ΤΟΥ ΛΕΠΡΟΥ

Ὁ Ἰησοῦς ἔκανε ἀπόπειρες νά προσεγγίσει ἐκείνους πού βρίσκονταν στό περιθώριο τῆς κοινωνίας, τούς τελῶνες καί τούς ἁμαρτωλούς. Γιά νά ἐξηγήσει αὐτή τή στάση, ἔλεγε[177] ὅτι ἦρθε γιά νά σώσει τούς ἁμαρτωλούς. Οἱ δίκαιοι δέν χρειάζονται σωτηρία. Ἡ ἐπαφή του μέ τούς λεπρούς εἶναι ἀνάλογη. Στήν ἱστορία τοῦ λεπροῦ[178], ὁ πάσχων ἐκλιπαρεῖ τόν Ἰησοῦ νά τόν θεραπεύσει, γιατί ξέρει τή δύναμή του. Γιά νά τόν θεραπεύσει ὁ Ἰησοῦς τόν ἀγγίζει, καί ἔτσι γίνεται καί ὁ ἴδιος ἀκάθαρτος. Τό Λευϊτικό (ιγ΄-ιδ΄) καθορίζει τή λέπρα, ἀνεξάρτητα ἀπό τόν ὅρο πού

176. Λουκᾶ ε΄, 18-26.
177. Ματθαίου θ΄, 12-13.
178. Ματθαίου η΄, 2-4.

χρησιμοποιοῦσαν τότε, ὡς τελετουργικά ἀκάθαρτη. Ὁ Ἰησοῦς συστήνει στόν θεραπευμένο νά πάει στόν Ναό καί νά κάνει τήν ἀπαιτούμενη εὐχαριστήρια θυσία. Ἡ στάση του ἀπέναντι στήν ἰουδαϊκή τελετουργία καί στόν θεσμό τοῦ Ναοῦ τόν παρουσιάζει ὡς εὐσεβῆ Ἰουδαῖο. Ὁ Ἰησοῦς ξέρει ὅτι ἡ δημόσια ἐπιβεβαίωση τῆς θεραπείας του θά ἐξασφαλίσει τήν ἐπανένταξη τοῦ ἀνθρώπου στήν ἰουδαϊκή κοινωνία.

Ο ΙΗΣΟΥΣ ΘΕΡΑΠΕΥΕΙ ΔΥΟ ΔΑΙΜΟΝΙΣΜΕΝΟΥΣ

Αὐτή ἡ διήγηση ἀπελευθέρωσης ἀπό τίς δυνάμεις τοῦ κακοῦ περιγράφεται μέ πολλές λεπτομέρειες στόν Μᾶρκο[179]. Στόν Ματθαῖο[180], ἡ διήγηση εἶναι συντομότερη, ἀλλά ἀντί γιά ἕναν δαιμονισμένο ἔχουμε δυό, πού ἐνεργοῦν καί μιλοῦν σάν ἕνας. Τό ἐπεισόδιο διαδραματίζεται σέ περιοχή ἐθνικῶν, ἐνῶ οἱ δαίμονες πού βγαίνουν ἀπό τόν ἄνθρωπο στέλνονται ἀπό τόν Ἰησοῦ σέ ἕνα κοπάδι χοίρων, μέ ἀποτέλεσμα νά ὁρμήσει τό κοπάδι στή θάλασσα καί νά πνιγεῖ. Τό ἐπεισόδιο λέγεται ὅτι συμβαίνει στά Γάδαρα. Μερικά χειρόγραφα λένε ὅτι συνέβη στή Γέρασα (στήν περιοχή τῆς Δεκάπολης) καί ἄλλα στήν περιοχή τῶν Γεργεσανῶν. Ὁ λόγος γι' αὐτή τήν ἀβεβαιότητα στό κείμενο εἶναι ὅτι ὁ τόπος πρέπει

179. Μάρκου ε΄, 2-20.
180. Ματθαίου η΄, 28-34.

νά ἀντιστοιχεῖ στίς ἀπαιτήσεις τῆς ἱστορίας, νά βρίσκεται δηλαδή κοντά στή θάλασσα τῆς Γαλιλαίας.

Ἡ Γέρασα καί τά Γάδαρα εἶναι πολύ μακριά, ἔτσι προκρίνονται τά Γέργεσα (ἔχει σημασία ἡ περιοχή, γιατί ὁ δαιμονισμένος μετά τή θεραπεία του κηρύττει γιά τόν Χριστό στή Δεκάπολη, ὅπου ζοῦσαν ἐθνικοί). Στήν ἀφήγηση τοῦ Μάρκου προστίθεται ὅτι ὁ Ἰησοῦς εἶπε στόν πρώην δαιμονισμένο: *«Πήγαινε στό σπίτι σου, στούς δικούς σου, καί διηγήσου σ' αὐτούς τό καλό πού σοῦ ἔκανε ὁ Κύριος καί τήν εὐσπλαχνία πού σοῦ ἔδειξε»* (ε΄, 19).

Ἡ χρήση τοῦ ὀνόματος *«Κύριος»* εἶναι ἰδιαίτερα σημαντική: εἴτε ὁ Ἰησοῦς ἀναφέρεται στόν ἑαυτό του μέ τόν τίτλο πού συνήθως δίνεται στόν Θεό, εἴτε ἐπισύρει τήν προσοχή σ' αὐτό πού ἔκανε, ὁ ἴδιος ὁ Θεός μέσω τοῦ Ἰησοῦ.

ΟΙ 12 ΜΑΘΗΤΕΣ

Ἡ σημασία τῶν 12 πού ἀκολουθοῦν τόν Ἰησοῦ εἶναι προφανής -ὁ ἀριθμός παραπέμπει στίς 12 φυλές τοῦ Ἰσραήλ. Ὁ Ἰησοῦς ξεκινάει νά δημιουργήσει ἕνα καινούργιο λαό καί, ὅπως ὁ Μωϋσῆς, ὁδηγεῖ μαζί του ὅλο τό ἔθνος. Αὐτή ἡ ἀναλογία φαίνεται στά εὐαγγέλια, ὅταν ὁ Ἰησοῦς λέει στούς 12 μαθητές του ὅτι *«θά καθίσετε κι ἐσεῖς σέ δώδεκα θρόνους γιά νά κρίνετε τίς δώδεκα φυλές τοῦ Ἰσραήλ»*[181]. Οἱ δώδε-

181. Ματθαίου ιθ΄, 28.

κα μαθητές ἀποκαλοῦνται καί ἀπόστολοι, ἰδιαίτερα ἀπό τόν Λουκᾶ. Ὁ τίτλος αὐτός διευρύνεται καί περιλαμβάνει καί τόν Παῦλο, ἐπειδή ὅλοι στέλνονται νά διαδώσουν τή διδασκαλία τοῦ Ἰησοῦ.

Ἡ ἀποστολή τῶν 12 περιγράφεται ἀπό τόν Λουκᾶ[182]. Οἱ μαθητές ἀπό νωρίς στέλνονται νά θεραπεύουν, νά διδάσκουν καί νά κηρύττουν τή Βασιλεία τοῦ Θεοῦ. Οἱ 12 δέν ἀποτελοῦν μία ὁμοιογενή ὁμάδα. Ἀνάμεσά τους εἶναι ὁ Σίμων ὁ Ζηλωτής, φανατικός ἐθνικιστής[183] καί, ὁ Ἰάκωβος καί ὁ Ἰωάννης, *«παιδιά τῆς Βροντῆς»*[184] –πού ἀκούγεται σάν πολεμικό προσωνύμιο– καί ὁ Ἰούδας ὁ Ἰσκαριώτης, ἕνα προσωνύμιο πού μπορεῖ νά μεταφραστεῖ *«δολοφόνος»* (προέρχεται ἀπό τό σικάριος = ζηλωτής πού ἔφερε κοντό μαχαίρι. Στά λατινικά sica σημαίνει φόνος).

Πρίν τή σύλληψη καί τή σταύρωση τοῦ Ἰησοῦ, ὅταν οἱ 12 τόν ἐγκαταλείπουν καί φεύγουν, ἐπισημαίνεται στό εὐαγγέλιο τοῦ Ματθαίου (κστ΄, 31) ἡ προφητεία: *«ὅπως ἄλλωστε τό λέει ἡ Γραφή: θά σκοτώσω τόν βοσκό καί θά σκορπιστοῦν τά πρόβατα τοῦ κοπαδιοῦ»*. Ὅμως ἡ ὁμάδα συγκεντρώνεται ξανά, μετά τήν Ἀνάσταση, καί δημιουργοῦν τόν πυρήνα τῆς ἐκκλησίας, ἡ ἀποστολική δραστηριότητα τῆς ὁποίας περιγράφεται στίς Πράξεις τῶν Ἀποστόλων.

182. Λουκᾶ θ΄, 1-6.
183. Βλ. Λουκᾶ στ΄, 15 καί Πράξεων α΄, 13.
184. Μάρκου γ΄, 17.

Ο ΙΗΣΟΥΣ ΚΑΙ Η ΣΑΜΑΡΕΙΤΙΣ ΣΤΟ ΠΗΓΑΔΙ

Ἀνάμεσα στίς ὁμάδες στίς ὁποῖες ἀπευθύνεται ὁ Ἰησοῦς καί ἀργότερα ἡ ἐκκλησία εἶναι οἱ γυναῖκες, οἱ Σαμαρεῖτες, τό ἰουδαϊκό κατεστημένο καί οἱ μαθητές τοῦ Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστῆ. Οἱ Σαμαρεῖτες δέν ἦταν ἀποδεκτοί ὡς γνήσιοι Ἰουδαῖοι καί εἶχαν ἐξοστρακιστεῖ ἀπό τό κατεστημένο τῆς Ἱερουσαλήμ. Ἡ συζήτηση ἀνάμεσα στόν Ἰησοῦ καί τή Σαμαρείτισσα στό πηγάδι τοῦ Ἰακώβ[185] συνδυάζει δυό τέτοιες ὁμάδες. Ἡ ἀποδοχή τῆς διδασκαλίας τοῦ Ἰησοῦ ἀπό τή γυναίκα τῆς δίνει τή δύναμη νά κάνει ἀμέσως πολλούς συντοπίτες της νά πιστέψουν. Ἡ γυναίκα στή συζήτηση παραδέχεται ὅτι ὁ Ἰησοῦς εἶναι ἱκανός νά δώσει τό νερό τῆς αἰώνιας ζωῆς, ὅπως αὐτό τοῦ Ἡσαΐα[186] καί τοῦ Ζαχαρία[187].

Τό τακτικό μοτίβο τῆς Καινῆς Διαθήκης πού συγκρίνει τόν Ἰησοῦ καί τούς μαθητές του μέ τόν Μωϋσῆ καί τούς Ἰσραηλίτες στήν ἔρημο ἐπαναλαμβάνεται, καθώς οἱ ἀναγνῶστες τοῦ Ἰωάννη θά μποροῦν νά θυμηθοῦν τό νερό πού ἔδωσε ὁ Κύριος μέσω τοῦ Μωϋσῆ[188]. Στήν ἱστορία φαίνεται ἐπίσης ἡ ὑπεροχή τοῦ Ἰησοῦ ἔναντι τοῦ πατριάρχη Ἰακώβ, γιατί ὁ Ἰησοῦς προσφέρει τό νερό τῆς αἰώνιας ζωῆς. Τό κεφάλαιο 3 τοῦ Ἰωάννη περιέχει ἕνα συγκρίσιμο

185. Ἰωάννου δ΄.
186. Βλ. ιβ΄, 3 καί νε΄, 1.
187. Βλ. ιδ΄, 8.
188. Ἐξόδου ιζ΄ καί Ἀριθμῶν κα', 16.

μακροσκελή διάλογο ἀνάμεσα στόν Ἰησοῦ καί ἕνα ἄλλο ἀντιπρόσωπο μιᾶς ὁμάδας στόχου –τόν Νικόδημο ἀπό τό Μέγα Συνέδριο. Αὐτός ὁ μορφωμένος Φαρισαῖος ἀρχικά δέν κατανοεῖ τί ἐννοεῖ ὁ Ἰησοῦς λέγοντας: «*Ὅποιος διψάει, νά ρθεῖ σ' ἐμένα καί νά πιεῖ. Μέσα ἀπό κεῖνον πού πιστεύει σ' ἐμένα, καθώς λέει ἡ Γραφή, ποτάμια ζωντανό νερό θά τρέξουν. Αὐτό τό εἶπε ὁ Ἰησοῦς ἐννοώντας τό Πνεῦμα πού θά ἔπαιρναν ὅσοι θά πίστευαν σ' αὐτόν*»[189]. Ἀργότερα ὁ Νικόδημος σταδιακά φωτίζεται.

Ο ΠΟΛΛΑΠΛΑΣΙΑΣΜΟΣ ΤΩΝ ΑΡΤΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΨΑΡΙΩΝ

Καί τά τέσσερα εὐαγγέλια μιλοῦν γιά τόν ἀπίστευτο τρόπο μέ τόν ὁποῖο ὁ Ἰησοῦς μοιράζει μία μικρή ποσότητα ἀπό ψωμί καί ψάρια σέ ἕνα μεγάλο πλῆθος –5.000 ἀνθρώπους στή μία ἀφήγηση καί 4.000 στήν ἄλλη[190].

Στό εὐαγγέλιο τοῦ Ἰωάννη ἡ διήγηση ὁδηγεῖ στόν εὐχαριστιακό λόγο τοῦ Ἰησοῦ γιά τόν «*ἄρτο τῆς ζωῆς*»[191] καί τό κεφαλαῖο γίνεται μιά συστηματική ἐμβάθυνση στήν εὐχαριστιακή ἑρμηνεία τοῦ θαύματος. Καθώς στό εὐαγγέλιο τοῦ Ἰωάννη δέν ὑπάρχει ἀναφορά στόν Μυστικό Δεῖπνο, τό θαῦμα αὐτό λει-

189. Ἰωάννου ζ΄, 37-39.
190. Μάρκου στ΄, 34-44 καί η΄, 1-19.
191. Ἰωάννου στ΄.

τουργεῖ ὡς ἀντικατάσταση ἐκείνης τῆς διήγησης. Ἡ τροφή ὄχι μόνο χορταίνει τούς συμμετέχοντες, ἀλλά περισσεύει καί γιά ἄλλους στό μέλλον. Αὐτό εἶναι ἐμφανῶς ἕνα ἀπό τά θεολογικά μηνύματα πίσω ἀπό τίς διηγήσεις. Οἱ ἀριθμοί πού χρησιμοποιοῦνται εἶναι ἐπίσης σημαντικοί, ἰδιαίτερα στόν Μᾶρκο[192] ὅπου οἱ δυό διαφορετικές τροφές, μέ τούς διαφορετικούς ἀριθμούς τους, ἔχουν ὡς στόχο νά ὑποδείξουν συμβολικές ἑρμηνεῖες.

Τό Πάσχα, πού εἶναι σαφῶς παρόν στίς ἀφηγήσεις γιά τόν Μυστικό Δεῖπνο, διαφαίνεται καί ἐδῶ. Τό χλωρό χορτάρι στό εὐαγγέλιο τοῦ Μάρκου μᾶς λέει ὅτι εἶναι ἄνοιξη, ἡ ἐποχή τοῦ Πάσχα. Τό 6ο κεφάλαιο τοῦ Ἰωάννη ἀναφέρεται στήν ἱστορία τοῦ μάννα ἀπό τήν ἀφήγηση τῆς Ἐξόδου. Στόν χορτασμό τοῦ πλήθους, ὁ Ἰησοῦς παρέχει τροφή μέσα στήν ἔρημο, ὅπως ἀκριβῶς τό ἔκανε ὁ Θεός μέσω τοῦ Μωϋσῆ στήν Παλαιά Διαθήκη, ὅταν οἱ Ἰσραηλίτες περιπλανήθηκαν στήν ἔρημο πρίν φτάσουν στή Γῆ τῆς Ἐπαγγελίας.

Ἐπιπλέον, οἱ εὐαγγελιστές ἔχουν ἴσως κατά νοῦ ὄχι μόνο αὐτό τόν ἱστορικό παραλληλισμό, ἀλλά καί ἕνα μελλοντικό γεγονός: τή σύγχρονη καί λαϊκή πεποίθηση ὅτι τήν ὥρα τῆς Τελικῆς Κρίσης, ὁ Μεσσίας θά κάθεται στήν κορυφή ἑνός τραπεζιοῦ. Ἀσφαλῶς τό εὐαγγέλιο τοῦ Ἰωάννη ἐπαγρυπνεῖ στήν ἐσχατολογική σημασία τῆς συμμετοχῆς στό μυστήριο τῆς Εὐχαριστίας: «*Αὐτός πού τρώει τή σάρκα μου*

192. Μάρκου η΄, 19-20.

καί πίνει τό αἷμα μου ἔχει ζωή παντοτινή»[193]. Γιά τόν Ἰωάννη, ὁ Ἰησοῦς εἶναι *«ὁ ἄρτος πού δίνει τή ζωή»*[194], ὅπως καί ὁ Δρόμος, ἡ Ἀλήθεια καί ἡ Ζωή.

Ο ΙΗΣΟΥΣ ΠΕΡΠΑΤΑΕΙ ΣΤΟ ΝΕΡΟ

Ὅπως ὁ Ἰησοῦς ἱκανοποιεῖ τίς ζωτικές ἀνάγκες μέ ἕνα τρόπο παρόμοιο μέ τό μοίρασμα τοῦ μάννα ἀπό τόν Θεό, ἔτσι καί τό ἐπεισόδιο μέ τόν Ἰησοῦ πού περπατάει στό νερό δείχνει ὅτι εἶναι ὁ Θεός[195]. Ὁ Δημιουργός Θεός στήν Παλαιά Διαθήκη ἀσκεῖ τήν ἐξουσία Του στά νερά, ὅπως συχνά ἔχουμε δεῖ[196]. Ἐδῶ, ὁ Ἰησοῦς κυριαρχεῖ στά στοιχεῖα τῆς φύσης μέ τόν λόγο του, χρησιμοποιώντας τή φράση *«Ἐγώ εἶμαι!»*[197] Ἡ φράση αὐτή βρίσκεται καί ἀλλοῦ[198] καί θυμίζει τήν Ἔξοδο[199], τό Δευτερονόμιο[200] καί τόν Ἡσαΐα[201]. Τά δυό ἐπεισόδια, ὁ χορτασμός τῶν πέντε χιλιάδων καί τό περπάτημα στό νερό, συνδέον-

193. Ἰωάννου στ΄, 54.
194. Ἰωάννου στ΄, 48.
195. Ματθαίου ιδ΄, 25-27, Μάρκου στ΄, 48-52.
196. Πχ. Ἐξόδου ιδ΄, 10-ιε΄,21. Ψαλμοῦ 107, 23 -32 καί Ἰωάννου α΄, 1-16.
197. Ματθαίου ιδ΄, 27 καί Μάρκου στ΄, 50.
198. Ἰωάννου η΄, 24, 28 καί ιγ΄, 19 καί ἴσως στ΄, 20, ιη΄, 5-στ΄, 8.
199. Ἐξόδου γ΄, 14.
200. Δευτερονόμιο λβ΄, 39.
201. Ἡσαΐου μγ΄, 10 καί νβ΄, 6.

ται σημαντικά. Οἱ μαθητές δέν καταλαβαίνουν τή σημασία τοῦ μεγάλου χορτασμοῦ, ἔτσι δέν προκαλεῖ ἔκπληξη τό ὅτι *«ἔμειναν κατάπληκτοι»* μέ τήν ἄλλη ἐκδήλωση τῆς θαυματουργικῆς ἐνέργειας τοῦ Ἰησοῦ. Στήν περιγραφή τοῦ Ματθαίου, τό περπάτημα τοῦ Ἰησοῦ στό νερό ἀντιπαραβάλλεται μέ τήν ἀνικανότητα τοῦ Πέτρου νά περπατήσει στό νερό χωρίς νά βουλιάξει, πού ὀφείλεται στήν ἔλλειψη πίστης.

Ο ΙΗΣΟΥΣ ΣΤΑΜΑΤΑΕΙ ΤΗΝ ΚΑΤΑΙΓΙΔΑ

Ὑπάρχουν παραλληλισμοί ἀνάμεσα σ' αὐτή τήν ἱστορία[202] καί στή διήγηση τοῦ Ἰωάννη γιά τό περπάτημα τοῦ Ἰησοῦ στό νερό. Ὁ Ἰησοῦς ἀποκοιμιέται σέ ἕνα μαξιλάρι στήν πρύμνη, ἀγνοεῖ τήν καταιγίδα. Οἱ τρομαγμένοι μαθητές του, πού δέν τόν ἐμπιστεύονται, τοῦ ζητοῦν νά βοηθήσει μέ τά λόγια *«Κύριε, σῶσε μας»*.

Καί πάλι ὁ τίτλος *«Κύριε»*, σχετικά σπάνιος στά εὐαγγέλια, φαίνεται νά ἀπευθύνεται στόν Ἰησοῦ ὡς ἀναγνώριση τῆς θεϊκῆς του ὑπόστασης (στό παράλληλο χωρίο τοῦ Ματθαίου τόν ἀποκαλοῦν *«δάσκαλο»*). Εἶναι συγκρίσιμος μέ τόν ἀραμαϊκό τύπο μαρᾶν ἀθά (ὁ Κύριος ἔρχεται!) πού βρίσκεται στό τέλος τῆς Α΄ πρός Κορινθίους ἐπιστολῆς, καί ἀπ' ὅτι φαίνεται χρησιμοποιεῖται ἀκόμα καί στίς ἑλληνόφωνες χριστιανικές κοινότητες ἀπό τά πρῶτα

202. Ματθαίου η΄, 23-27 ἤ Μάρκου δ΄, 35-41.

χρόνια ὡς ἀναγνώριση τοῦ Ἰησοῦ-σωτήρα. Ὁ Ἰησοῦς κατασιγάζει ἤρεμα τήν καταιγίδα. Ὁ κίνδυνος ἀπομακρύνθηκε. Οἱ μαθητές σώθηκαν. Ὁ Ἰησοῦς, ὅπως ὁ Θεός στήν Παλαιά Διαθήκη, ἔχει τήν ἐξουσία, τήν ἱκανότητα καί τή δύναμη νά ἠρεμήσει τά κύματα. Τό ἐρώτημα πού τίθεται στό τέλος τῆς ἱστορίας, *«Ποιός εἶναι αὐτός;»*[203] *«Ποιός τάχα εἶναι αὐτός;»*[204], ἀπευθύνεται ἀπό τόν συγγραφέα στόν ἀναγνώστη του καί ἀπαιτεῖ ἐδῶ, ὅπως καί ἀλλοῦ, τή χριστιανική ἀπάντηση πού ἀναγνωρίζει τή θεϊκή φύση τοῦ Ἰησοῦ.

Ο ΙΗΣΟΥΣ ΕΥΛΟΓΕΙ ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ

Ἡ σκηνή στό κατά Μᾶρκον[205] καί τά παράλληλά της στόν Λουκᾶ καί στόν Ματθαῖο παρουσιάζουν τόν Ἰησοῦ νά περιβάλλεται ἀπό μικρά παιδιά. Τά εὐλογεῖ καί δηλώνει ὅτι ἡ Βασιλεία τοῦ Θεοῦ εἶναι δική τους. Πρόκειται γιά μία ζωντανή παραβολή πού ἐξηγεῖ, ὅπως συχνά κάνει ὁ Ἰησοῦς στίς παραβολές, τή φύση τῆς Βασιλείας του. Ἡ σκηνή πρέπει νά ἑρμηνευτεῖ σέ ἀκολουθία μέ τό Μάρκου θ΄, 36-37, ὅταν ὁ Ἰησοῦς, ἀγγίζοντας ἕνα παιδί, λέει στούς 12 μαθητές; *«ὅποιος δεχτεῖ ἕνα τέτοιο παιδί στό Ὄνομά μου, δέχεται ἐμένα τόν Ἴδιο».*

203. Ματθαίου η΄, 27.
204. Μάρκου δ΄, 41.
205. Μάρκου ι΄, 13-16.

Ἡ Βασιλεία τοῦ Θεοῦ ἀνήκει στά παιδιά καί σέ ὅσους ἐνήλικες εἶναι ἁπλοί καί ταπεινοί σάν αὐτά – τά γήϊνα ἀξιώματα ἀνατρέπονται καί ἐμπόδια ὅπως ἡ κακή χρήση τοῦ πλούτου καί ἡ προσκόλληση στά ὑλικά ἀγαθά πρέπει νά ἀποφεύγονται. Δίνεται ἑπομένως στούς 12 καί στούς διαδόχους τους ὡς ἐπικεφαλῆς τῶν ἐκκλησιῶν αὐτό τό κριτήριο γιά νά δέχονται ὅσους γίνονται χριστιανοί.

Ο ΙΗΣΟΥΣ ΕΡΧΕΤΑΙ ΣΤΗΝ ΙΕΡΟΥΣΑΛΗΜ

Ἡ τελευταία ἐπίσκεψη τοῦ Ἰησοῦ στήν Ἰερουσαλήμ γιορτάζεται ἀπό τούς χριστιανούς ὡς ἡ Κυριακή τῶν Βαΐων. Ἕνα πολύ μεγάλο μέρος τῶν διηγήσεων τῶν εὐαγγελίων ἀναφέρεται στήν τελευταία ἑβδομάδα τῆς ἐπίγειας ζωῆς τοῦ Χριστοῦ. Τό ἕνα τρίτο ἀπό τό εὐαγγέλιο τοῦ Μάρκου μιλάει γιά ὅσα συνέβησαν μεταξύ τῆς ἄφιξης τοῦ Ἰησοῦ στήν Ἰερουσαλήμ καί τῆς Ἀνάστασής του, μετά ἀπό μία ἑβδομάδα. Αὐτό εἶναι κατανοητό, γιατί οἱ εὐαγγελιστές θέλουν νά περιγράψουν τό πῶς καί γιατί σταυρώθηκε ὁ Ἰησοῦς καί ποιά γεγονότα ὁδήγησαν στή Σταύρωσή του. Μέ τή θριαμβευτική εἴσοδο στήν Ἰερουσαλήμ, τήν Κυριακή τῶν Βαΐων, ὁ Ἰησοῦς ἐκπληρώνει μία μεσσιανική προφητεία, μπαίνοντας στήν πόλη πάνω σέ ἕνα πουλάρι. Τά πλήθη, πού γνώριζαν τήν προφητεία τοῦ Ζαχαρία[206], ἔστρωσαν τόν δρόμο

206. Ζαχαρίου θ΄, 9.

τοῦ Ἰησοῦ μέ τά ροῦχα τους, ἔσειαν βάγια καί τόν ζητωκραύγαζαν ὡς βασιλιά. Ἦταν προφανές ὅτι ὁ λαός τόν ἔβλεπε ὡς ἐλευθερωτή τοῦ Ἰσραήλ, ὅπως λέει καθαρά ὁ Κλεόπας στό κατά Λουκᾶ[207].

Η ΧΡΙΣΗ ΜΕ ΜΥΡΟ ΣΤΗ ΒΗΘΑΝΙΑ

Σύμφωνα μέ τή χρονολογική σειρά τῶν γεγονότων στό εὐαγγέλιο τοῦ Ἰωάννη, ἀμέσως πρίν τήν εἴσοδο στήν Ἰερουσαλήμ ἔγινε ἡ χρίση τοῦ Ἰησοῦ στή Βηθανία. Ἡ Βηθανία βρίσκεται στούς νοτιοανατολικούς πρόποδες τοῦ Ὄρους τῶν Ἐλαιῶν, περίπου 8 χιλιόμετρα νοτιοανατολικά τῆς Ἰερουσαλήμ, καί ἴσως ἐκεῖ σταμάτησε ὁ Ἰησοῦς νά ξεκουραστεῖ πρίν μπεῖ στήν πόλη. Στά εὐαγγέλια τοῦ Ματθαίου καί τοῦ Μάρκου, φαίνεται πώς ὁ Ἰησοῦς εἶχε κάνει ὁρμητήριο τή Βηθανία κατά τήν τελευταία του ἑβδομάδα στή Γῆ, ἐπιστρέφοντας ἐκεῖ ἀκόμα καί μετά τή θριαμβευτική του εἴσοδο στήν Ἰερουσαλήμ. Ἡ χρίση σ' αὐτά τά εὐαγγέλια γίνεται δυό κι ὄχι ἕξι μέρες πρίν τή σταύρωση. Καί στά τρία εὐαγγέλια, ἀλλά καί στοῦ Λουκᾶ πού τοποθετεῖ τή χρίση στό κεράλαιο 7 δηλαδή μακριά ἀπό τή Βηθανία καί πολύ καιρό πρίν τήν τελευταία ἑβδομάδα, ἡ βασική ἱστορία εἶναι ἡ ἴδια μία γυναίκα ἀλείφει μέ μύρο τόν Ἰησοῦ. Οἱ παρόντες ἐκφράζουν ἀντιρρήσεις, ἀλλά ὁ Ἰησοῦς ἐξηγεῖ τό κίνητρο τῆς γυναίκας. Στόν

207. Λουκᾶ κδ΄, 21.

Λουκᾶ, ἡ σκηνή γίνεται μία τυπική ἱστορία ἄφεσης ἁμαρτιῶν -ἡ γυναίκα εἶναι μία πόρνη, ἀλλά συγχωρεῖται μέσω αὐτῆς τῆς ἐνέργειας πίστης πρός τόν Ἰησοῦ, ἐνῶ ἡ παραβολή τῶν δυό ὀφειλετῶν συνοδεύει τήν ἑρμηνεία τῆς πίστης.

Στά ἄλλα εὐαγγέλια, ἡ πράξη τῆς γυναίκας ἑρμηνεύεται ὡς μία ἐνέργεια πού καθιστᾶ μή ἀναγκαῖο τό μύρωμα τοῦ σώματος τοῦ Ἰησοῦ μετά τόν θάνατό του, ἀφοῦ ὁ Ἰησοῦς ἐξηγεῖ τή χρίση στή Βηθανία ὡς προπομπό τῆς ταφῆς του.

Ὅποια κι ἄν εἶναι τά κίνητρα τῆς γυναίκας ὅμως, οἱ παρόντες δέν πρέπει νά τά ἀντιλήφθηκαν μέχρι τή στιγμή πού ὁ Ἰησοῦς ἀναφέρεται ὡς Χριστός, δηλαδή *«Κεχρισμένος»*. Ἐπειδή ἡ χρίση ἦταν ἐπίσης στενά συνδεδεμένη μέ τή βασιλεία, ἀναμφίβολα τά πλήθη, ἀκούγοντας ὅτι ὁ Ἰησοῦς εἶχε ἐπιτρέψει νά τόν χρίσουν δημόσια (στό κεφάλι σύμφωνα μέ τόν Ματθαῖο καί τόν Μᾶρκο) θά ἀντιλήφθηκαν τή χρίση ὡς στέψη, σάν ἐκείνη τῶν βασιλιάδων τοῦ ἀρχαίου Ἰσραήλ. Ἔτσι ἡ θριαμβευτική εἴσοδος θά ἔγινε ἀντιληπτή ὡς ἡ πομπή τῆς στέψης, σάν αὐτήν τοῦ Ἰησοῦ στό Β΄ Βασιλέων[208].

Καί ὡς *«Βασιλιάς τῶν Ἰουδαίων»* θά σταυρωθεῖ ὁ Ἰησοῦς. Νωρίτερα στή διδασκαλία του εἶχε ἀποφύγει μιά τέτοια ἀναγνώριση. Γιά παράδειγμα, στό κατά Ἰωάννη στ΄, 15, ξεφεύγει ἀπό τό πλῆθος πού ἤθελε *«νά τόν πάρει μέ τό ζόρι καί νά τόν κάνει βασιλιά»*. Τότε δέν ἦταν ἡ κατάλληλη στιγμή. Ἀργό-

208. Β΄ Βασιλειῶν θ΄, 13.

τερα, στή Βηθανία, καθώς πλησιάζει στήν Ἰερουσαλήμ γιά τελευταία φορά, ἦταν πιά ἕτοιμος νά γίνει ὁ Μεσσίας Βασιλιάς.

Η ΑΝΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΛΑΖΑΡΟΥ

Αὐτή ἡ μακροσκελής ἱστορία ἀναφέρεται ἀποκλειστικά στό εὐαγγέλιο τοῦ Ἰωάννη[209]. Μιλάει γιά τό πώς ὁ Ἰησοῦς ἀνάστησε τόν φίλο του, Λάζαρο, ἀπό τόν τάφο, πράξη πού θεωρεῖται ἀπό τόν Ἰωάννη ἡ αἰτία γιά τή σύλληψη τοῦ Ἰησοῦ.

Τό γεγονός συμβαίνει στή Βηθανία. Ὁ Ἰησοῦς καθυστέρησε νά ἐπισκεφθεῖ τόν Λάζαρο ὅταν ἔμαθε ὅτι ἦταν ἄρρωστος. Στό μεταξύ ὁ Λάζαρος πέθανε, καί ὁ Ἰησοῦς κατακρίνεται ὅτι ἄν τόν εἶχε ἐπισκεφτεῖ θά εἶχε γλιτώσει τόν θάνατο. Ἀλλά ἐκεῖνος θέλει νά κάνει κάτι περισσότερο ἀπό τό νά γιατρέψει τόν Λάζαρο. Θέλει νά δείξει ὅτι εἶναι «*ἡ ἀνάσταση καί ἡ ζωή*»[210].

Τήν ἱστορία ἐμπεριέχονται πολλή διδασκαλία καί συμβολισμός, κυρίως ὡς πρός τή φύση τῆς ζωῆς πού δίνει ὁ Ἰησοῦς ὄχι μόνο στόν Λάζαρο ἀλλά σέ ὅλους ὅσοι βαφτίζονται στό ὄνομά του. Ὡς τέτοια, ἡ ἱστορία χρησιμεύει ὡς δρώμενη παραβολή τῆς πορείας τῶν χριστιανῶν ἀπό τόν θάνατο στή ζωή. Αὐτή ἡ χαρακτηριστική τοῦ Ἰωάννη ἀφήγηση ἀνάστασης

209. Ἰωάννου ια΄, 1-14.

210. Ἰωάννου ια΄, 25.

παραλληλίζεται μέ ἄλλες ἱστορίες πού ὁ Ἰησοῦς ἀνασταίνει ἀνθρώπους ὅπως ἡ ἀνάσταση τοῦ κοριτσιοῦ[211] ἡ ἀνάσταση τοῦ γιοῦ τῆς χήρας στή Ναΐν[212].

Σέ ὅλες, ὁ Ἰησοῦς μᾶς διαβεβαιώνει ὅτι στόν κόσμο τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ θά κυριαρχεῖ ἡ ζωή καί ὄχι ὁ θάνατος –ἡ ὑπόσχεσή του ὅτι ὅλοι θά ἀναστηθοῦν τήν ἔσχατη μέρα, ὅπως πίστευαν ἡ Μάρθα στήν ἱστορία τοῦ Λαζάρου καί πολλοί Ἰουδαῖοι ἐκείνη τήν ἐποχή, δέν εἶναι ἁπλή ὑπόσχεση. Μέ τόν Ἰησοῦ ὁ καινούργιος κόσμος ἔχει ἤδη ἀρχίσει. Ἀξίζει νά σημειωθεῖ ὅτι ὁ Ματθαῖος ἀναφέρει ὅτι τήν ὥρα τοῦ θανάτου τοῦ Ἰησοῦ πολλοί νεκροί ἀναστήθηκαν[213].

211. Μάρκου ε΄, 35-43.
212. Λουκᾶ ζ΄, 11-17.
213. Ματθαίου κζ΄, 52-53.

4ον. Η ΑΡΧΗ ΤΗΣ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑΣ ΕΒΔΟΜΑΔΑΣ ΤΟΥ ΙΗΣΟΥ ΣΤΗ ΓΗ

Μετά τή θριαμβευτική εἴσοδο στήν Ἰερουσαλήμ, ὁ Ἰησοῦς ἐπιδίδεται σέ μιά ἀδιάκοπη δραστηριότητα καί διδασκαλία. Δραματικό στά εὐαγγέλια τοῦ Ματθαίου, τοῦ Μάρκου καί τοῦ Λουκᾶ εἶναι τό ἀναποδογύρισμα τῶν τραπεζιῶν τῶν ἀργυραμοιβῶν στόν Ναό. Τό γεγονός αὐτό ἐπιταχύνει τά σχέδια γιά τή θανάτωσή του καί μοιάζει νά συνδέεται μέ τήν πρόβλεψη τοῦ[214] ὅτι ὁ Ναός θά καταστραφεῖ. Ὁ Ἰησοῦς ἐπίσης συγκρούεται μέ τίς ἀρχές στή διάρκεια τῆς διδασκαλίας του[215]. Καταριέται τή συκιά. Θρηνεῖ γιά τήν Ἰερουσαλήμ. Ἐπικρίνει τούς γραμματεῖς καί τούς φαρισαίους.

Ὅλα αὐτά τά θέματα κρίσης καί καταστροφῆς αὐξάνουν τήν ἔνταση τίς μέρες πού ὁδηγοῦν στή Μεγάλη Παρασκευή. Ἡ διδασκαλία τοῦ Ἰησοῦ περιλαμβάνει πολλές παραβολές, ἐνῶ τοῦ γίνονται ἐρωτήσεις γιά τό ἄν πρέπει νά πληρώνονται οἱ φόροι στόν Καίσαρα, ἄν ἔχει σχέση μέ τόν Δαυίδ, ἄν πι-

214. Μάρκου ιγ΄, 2.

215. Ματθαίου κα΄, 23.

στεύει στήν ἀνάσταση. Ἀξιοσημείωτο εἶναι τό ἐκτεταμένο ἀπόσπασμα διδασκαλίας γιά τή συντέλεια τοῦ κόσμου[216]. Αὐτός ὁ ἀποκαλυπτικός λόγος προειδοποιεῖ γιά τά γεγονότα πού θά προαναγγείλουν τή Δευτέρα Παρουσία.

Ὁ Ἰησοῦς ἐπισημαίνει ἐπίσης ποιές καταστροφές δέν εἶναι ἐσχατολογικές. Ὅλες οἱ διδασκαλίες τοῦ Ἰησοῦ γιά τήν ἄφιξη τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ καί οἱ πράξεις του στήν Ἱερουσαλήμ ἐπιταχύνουν τή σύλληψη καί τή θανάτωσή του.

ΤΟ ΤΕΛΕΥΤΑΙΟ ΔΕΙΠΝΟ

Στό κατά Μᾶρκον[217] ὁ Ἰησοῦς ζητᾶ ἀπό τούς 12 μαθητές του νά προετοιμάσουν ἕνα πασχαλινό δεῖπνο στό ἀνώγι ἑνός σπιτιοῦ στήν Ἱερουσαλήμ. Τό βράδυ μαζεύτηκαν ὅλοι γιά νά γιορτάσουν ὄχι μόνο τό Πάσχα, ἀλλά καί τό τελευταῖο δεῖπνο πού θά μοιραζόταν ὁ Ἰησοῦς μέ τούς μαθητές του. Ἐκεῖνος ξέρει ὅτι οἱ ὧρες του εἶναι μετρημένες –μιά ἀκόμα ὑπενθύμιση στόν ἀναγνώστη ὅτι ὁ Ἰησοῦς ὡς Θεός γνωρίζει τί θά ἐπακολουθήσει.

Μετά τό δεῖπνο, κόβει ψωμί καί τό μοιράζει στούς μαθητές του, μαζί μέ κρασί, ἀλλά ὁ ἴδιος ἀρνεῖται νά φάει καί νά πιεῖ: «*δέν θά ξαναπιῶ ἀπό τόν καρπό τοῦ ἀμπελιοῦ ὡς τήν ἡμέρα ἐκείνη πού*

216. Ματθαίου κδ΄, Μάρκου ιγ΄, καί Λουκᾶ κα΄.

217. Μάρκου ιδ΄, 12-16.

θά τό πίνω καινούργιο στή Βασιλεία τοῦ Θεοῦ»[218]. Τήν ὥρα ἐκείνη ἡ διδασκαλία του ἔχει θεολογικό χαρακτήρα: τά λόγια τοῦ Τελευταίου Δείπνου διαφέρουν στίς τέσσερις διηγήσεις[219], ἀλλά ὁ κοινός παρονομαστής εἶναι ὅτι ὁ Ἰησοῦς συνδέει τόν ἐπικείμενο θάνατο καί τήν ἀνάστασή του μέ τή συμμετοχή τῶν πιστῶν του σέ μία ἀντίστοιχη πορεία. Τό ψωμί καί τό κρασί τό Σῶμα καί τό Αἷμα του, δημιουργοῦν τόν σύνδεσμο αὐτό.

Στήν Α΄ Πρός Κορινθίους ἐπιστολή, ὁ Παῦλος κάνει σαφές ὅτι ἡ ἐπανάληψη τοῦ τελευταίου δείπνου ἀπό τούς Χριστιανούς δέν εἶναι ἁπλή ἀνάμνηση, ἀλλά ἔχει σύγχρονη καί ἐσχατολογική σημασία γι᾽ αὐτούς, καθώς περιμένουν τή δεύτερη ἔλευση τοῦ Χριστοῦ.

Σέ ὅλα τά εὐαγγέλια ὑπογραμμίζεται ὅτι τό Πάσχα εἶναι κοντά, καί ἐνθαρρύνονται οἱ φανεροί παραλληλισμοί ἀνάμεσα στό παλιό Πάσχα τῶν Ἰουδαίων καί στό καινούργιο Πάσχα, στό ὁποῖο ὁ Ἰησοῦς γίνεται ὁ πασχαλινός ἀμνός (ὅπως τόν ἀποκαλεῖ ὁ Παῦλος στήν Α΄ Πρός Κορινθίους ε΄, 7). Ἡ σημασία τῆς σωτηρίας καί τῆς διαφυγῆς τῶν Ἰουδαίων στήν ἀφήγηση τῆς Ἐξόδου, τώρα μεταφέρεται ἀπό τούς χριστιανούς στή σωτηρία πού ἔρχεται μέ τόν σταυρικό θάνατο τοῦ Χριστοῦ. Στό εὐαγγέλιο τοῦ Ἰωάννη, ἡ χρονολογική σειρά διαφέρει καί τό δεῖπνο

218. Μάρκου ιδ΄, 25.

219. Ματθαίου κστ΄, 26-29, Μάρκου ιδ΄, 22-25, Λουκᾶ κβ΄, 15-20, Α΄ Πρός Κορινθίους ια΄, 23-26).

στό ἀνώγι γίνεται μία μέρα πρίν τό Πάσχα, ἀλλά ὁ Ἰωάννης δέν ἀγνοεῖ τόν συμβολισμό πού συσχετίζεται μέ τό Πάσχα – κατ' αὐτόν, ὁ Ἰησοῦς πεθαίνει τή στιγμή πού οἱ Ἰουδαῖοι σφάζουν ἀρνιά γιά τό ἐπερχόμενο πασχαλινό γεῦμα. Αὐτός εἶναι ἕνας ὁλοφάνερα σημαίνων καί συγκρίσιμος θεολογικός παραλληλισμός.

Ο ΙΟΥΔΑΣ

Στή διάρκεια τοῦ τελευταίου δείπνου, ὁ Ἰησοῦς προβλέπει ὅτι ἕνας ἀπό τούς 12 πού τρῶνε ἀπό τό ἴδιο πιάτο θά τόν προδώσει. Λέει ἐπίσης ὅτι αὐτό τό πρόσωπο καλύτερα νά μήν εἶχε γεννηθεῖ. Ὁ Ἰούδας εἶναι ἕνα σημαντικό πιόνι στό σχεδιασμένο ἀπό τόν Θεό δράμα πού πρόκειται νά παιχτεῖ, δέν μπορεῖ ὅμως νά ἀποφύγει τίς συνέπειες τοῦ ρόλου πού πρέπει νά παίξει[220].

Ὁ Ἰησοῦς δίνει τήν εὐκαιρία στόν Ἰούδα νά ξανασκεφτεῖ ὅσα σκόπευε νά κάνει. Τό κίνητρό του γιά νά παίξει αὐτό τόν ρόλο δέν εἶναι σαφές, ἄν καί ἡ ἀμοιβή τῶν 30 ἀργυρίων πιθανότατα τόν ἔβαλε σέ πειρασμό[221]. Ὁ Λουκᾶς καί ὁ Ἰωάννης δίνουν ἕνα θεολογικό λόγο γιά τήν προδοσία του: ὁ σατανᾶς μπῆκε στόν Ἰούδα[222].

220. Βλ. Ματθαίου κστ΄, 21-25.
221. Ματθαίου κστ΄, 15.
222. Λουκᾶ κβ΄, 3 καί Ἰωάννου ιγ΄, 2, 27.

Ὅταν ὁ Ἰησοῦς καί οἱ Μαθητές του φεύγουν ἀπό τό ἀνώγι καί πᾶνε στό Ὄρος τῶν Ἐλαιῶν, ὁ Ἰούδας ὁδηγεῖ ἐκεῖ αὐτούς πού ἀναζητοῦν τόν Ἰησοῦ, ὁ ὁποῖος καί συλλαμβάνεται. Ἡ ἀναπόφευκτη τιμωρία γι' αὐτή τήν προδοσία ἀναφέρεται στό Ματθαίου κζ΄, 3-10 ὁ Ἰούδας, μετανιώνοντας γιά τήν πράξη του, αὐτοκτονεῖ.

Ἕνα ἄλλο, κατάλληλα δραματικό τέλος τοῦ Ἰούδα παρουσιάζεται στίς Πράξεις τῶν Ἀποστόλων[223], ὅπου ἡ κοιλιά του σκίζεται καί χύνονται ἔξω τά σωθικά του, στό Χωράφι τοῦ Αἵματος, πού εἶχε ἀγοράσει μέ τά βρώμικα λεφτά τῆς προδοσίας. Ἐπιπλέον, πολεμική ἐναντίον τοῦ Ἰούδα βλέπουμε στή χρίση τοῦ Ἰησοῦ στή Βηθανία, στό εὐαγγέλιο τοῦ Ἰωάννη – ὅπου ὁ Ἰούδας, ταμίας τῶν 12 μαθητῶν, ὁ ὁποῖος κατά καιρούς καταχρᾶται ἀπό τό κοινό ταμεῖο, φέρνει ἀντίρρηση γιά τήν κατασπατάληση τοῦ ἀκριβοῦ μύρου[224].

Η ΣΥΛΛΗΨΗ ΤΟΥ ΙΗΣΟΥ

Φεύγοντας ἀπό τό ἀνώγι, ὁ Ἰησοῦς καί οἱ μαθητές του κατευθύνθηκαν πρός τό Ὄρος τῶν Ἐλαιῶν. Τά συνοπτικά εὐαγγέλια ἀναφέρουν ὅτι ὁ Ἰησοῦς προχώρησε στόν κῆπο τῆς Γεθσημανῆ, μακριά ἀπό τούς μαθητές του, καί προσευχήθηκε στόν Θεό ζητώντας του νά τόν ἀπαλλάξει ἀπό τό μαρτύριο πού τόν πε-

223. Πράξεων α΄, 16-20.

224. Ἰωάννου ιβ΄, 3-6.

ρίμενε. Μετά τήν προσευχή, ὁ Λουκᾶς[225] ἀναφέρει πώς ὁ Ἰησοῦς πῆρε δύναμη γιά ὅσα θά συνέβαιναν.

Αὐτή ἡ εἰκόνα ἑνός ἀνθρώπινου Ἰησοῦ πού ἀγωνιᾶ γιά τό ἐπερχόμενο μαρτύριο, παραλληλίζεται μέ τήν περίοδο τῶν τριῶν Πειρασμῶν, στήν ἀρχή τῆς δράσης τοῦ Ἰησοῦ. Ἡ ξαφνική ἄφιξη τῶν στρατιωτῶν πού διαλύουν τή γαλήνη τῆς σκηνῆς καί θέλουν νά συλλάβουν τόν Ἰησοῦ εἶναι μία ἀπό τίς πολλές δραματικές ἀντιθέσεις τῆς διήγησης αὐτῆς.

Σύμφωνα μέ τό εὐαγγέλιο τοῦ Ἰωάννη ἦταν μία ὁμάδα ἀπό ρωμαίους στρατιῶτες καί φρουρούς τοῦ Ναοῦ[226] φορτισμένη πολιτική ἀτμόσφαιρα καί οἱ ὑψηλές προσδοκίες ἀπό τόν Ἰησοῦ, μετά τήν ἄφιξή του στήν Ἰερουσαλήμ, προφανῶς κινητοποίησαν τίς ρωμαϊκές ἀρχές, πού ἦταν ἀποφασισμένες νά διατηρήσουν τήν ἠρεμία στή διάρκεια τῶν γεμάτων κίνηση ἑορτασμῶν τοῦ Πάσχα. Δέν εἶναι παράδοξο ὅτι οἱ Ρωμαῖοι ἀναμείχθηκαν στίς ἀπόπειρες καταστολῆς τῶν δραστηριοτήτων τοῦ Ἰησοῦ. Τό πρόσφατο στά συνοπτικά εὐαγγέλια ἐπεισόδιο στόν Ναό, ὅταν ὁ Ἰησοῦς ἀναποδογύρισε τούς πάγκους τῶν ἀργυραμοιβῶν, πρέπει νά εἶχε ἀναστατώσει ἐπίσης τίς ἰουδαϊκές ἀρχές πού θά ἤθελαν νά σιωπήσει ὁ Ἰησοῦς καί ἦταν ἀναπόφευκτο νά συμμετέχουν κι αὐτές στή σύλληψή του.

225. Λουκᾶ κβ΄, 43-44.

226. Ἰωάννου ιή΄, 3.

Γιά νά ἀναγνωρίσουν οἱ στρατιῶτες τόν Ἰησοῦ, ὁ Ἰούδας «*ὁδηγοῦσε*»[227]. Μέ ἕνα ἔντονα δραματικό τρόπο, τό περίφημο φιλί τῆς προδοσίας τοῦ Ἰούδα, πού περιγράφεται στά εὐαγγέλια τοῦ Ματθαίου, τοῦ Μάρκου καί τοῦ Λουκᾶ, διευκόλυνε τήν ἀναγνώριση.

Στό εὐαγγέλιο τοῦ Ἰωάννη, ὅπως συχνά γίνεται μέ τά Πάθη, ἡ ἀπεικόνιση τοῦ Ἰησοῦ εἶναι κάπως διαφορετική. Ὁ Ἰωάννης λέει πώς ὁ Ἰησοῦς ἐλέγχει τήν κατάσταση[228]. Δέν ὑπάρχει φιλί. Ἀντίθετα, ὁ Ἰησοῦς δηλώνει ὁ ἴδιος τήν ταυτότητά του, μέ τή θεολογικῆς σημασίας φράση «*Ἐγώ εἰμαι*», πού προεικονίζει τίς ἀπαντήσεις του στή δίκη του στό Μεγάλο Συνέδριο[229]. Κατά τόν Ἰωάννη, αὐτοί πού ἀκοῦνε τή φράση πέφτουν καταγῆς τρομαγμένοι[230].

Ἐπίσης, μόνο στό εὐαγγέλιο τοῦ Ἰωάννη, ὁ Ἰησοῦς διαπραγματεύεται μέ αὐτούς πού τόν συλλαμβάνουν, γιά νά ἀφήσουν τούς μαθητές του νά φύγουν[231], πράγμα πού δέν δείχνει μόνο μεγαλοψυχία, ἀλλά καί τή διάκριση τῆς πορείας τοῦ Ἰησοῦ ἀπό τήν πορεία τῶν μαθητῶν. Κοινή καί στά τέσσερα εὐαγγέλια εἶναι ἡ περιγραφή τῆς σύντομης ἔνοπλης ἀντίστασης, ὅταν ὁ Πέτρος κόβει μέ τό μαχαίρι τό

227. Πράξεων α΄, 6.
228. Ἰωάννου ιη΄, 4-8.
229. Μάρκου ιδ΄, 62.
230. Ἰωάννου ιη΄, 6.
231. Ἰωάννου ιη΄, 7-8.

αὐτί ἑνός ἀπό τούς δούλους τοῦ ἀρχιερέα[232]. Ὁ Ἰησοῦς καταδικάζει αὐτά τήν πράξη (καί στό εὐαγγέλιο τοῦ Λουκᾶ γιατρεύει τόν δοῦλο) – ἄν καί φαίνεται ὅτι ἡ ἔνοπλη ἀντίσταση εἶχε προβλεφθεῖ καί προετοιμαστεῖ ὅταν ξεκινοῦσαν ὁ Ἰησοῦς καί οἱ μαθητές γιά τό Ὄρος τῶν Ἐλαιῶν[233]. Ὁ Ἰησοῦς ἐπίσης ἐκφράζει τῶν ἀποδοκιμασία του γιά τή σύλληψή του ἀπό ἔνοπλη Φρουρά[234] καί στή συνέχεια ὁδηγεῖται στό σπίτι τοῦ ἀρχιερέα. Αὐτή ἦταν ἡ κατάλληλη στιγμή γιά τή σύλληψή του. Σύμφωνα μέ τό εὐαγγέλιο τοῦ Ἰωάννη, ὅπου τό θεῖο δράμα ἔπρεπε νά ὁλοκληρωθεῖ ἀκολουθώντας τό σχέδιο τοῦ Θεοῦ, ὁ Ἰησοῦς δέν θά μποροῦσε νά ἔχει συλληφθεῖ νωρίτερα. Προηγούμενες ἀπόπειρες σύλληψής του εἶχαν ἀποτύχει σέ διάφορες εὐκαιρίες[235] τώρα ὅμως εἶχε ἔρθει ἡ «*ὥρα*».

Ο ΠΕΤΡΟΣ ΑΡΝΕΙΤΑΙ ΤΟΝ ΙΗΣΟΥ

Ὁ Πέτρος ξεχωρίζει ἀπό τούς 12 -ὁ Ἰησοῦς τοῦ λέει[236] ὅτι πάνω του θά ἱδρυθεῖ ἡ ἐκκλησία, μία δήλωση πού χρησιμοποιήθηκε γιά νά ὑποστηρίξει τόν θεσμό τοῦ παπισμοῦ. Σέ ὅλη τήν Καινή Διαθήκη,

232. Ἰωάννου ιή΄, 10.
233. Λουκᾶ κβ΄, 38.
234. Ματθαίου κστ΄, 55.
235. Ἰωάννου ζ΄, 30, 44, η΄, 20, ι΄, 39.
236. Ματθαίου ιστ΄, 18-19.

ὁ Πέτρος ἔχει ξεχωριστή θέση. Ἰδιαίτερα ὡς ἐκεῖνος πού μιλάει ἐκ μέρους τῶν μαθητῶν. Ἀλλά, παρόλο πού διακρίθηκε καί μετονομάστηκε σέ Πέτρο (πέτρα) πάνω στήν ὁποία ὁ Ἰησοῦς θά ἱδρύσει τήν ἐκκλησία του, στά εὐαγγέλια τονίζονται ἡ παρορμητικότητά του καί ἡ ἔλλειψη κατανόησης τῶν διδασκαλιῶν καί τῆς μοίρας τοῦ Ἰησοῦ.

Ἀντίθετα μέ τόν ἐξιδανικευμένο, ἀλλά μή κατονομαζόμενο *«ἀγαπημένο μαθητή»* τοῦ εὐαγγελίου τοῦ Ἰωάννη, ὁ Πέτρος εἶναι ἀπόλυτα ἀνθρώπινος. Ἐπιπλέον, ἀκόμα καί ὁ Ἰησοῦς τόν ἀποκαλεῖ σατανᾶ[237]. Μιά ἄλλη ἔνδειξη τῆς ἀπειθαρχίας του εἶναι ὅταν ἀρνεῖται τή σχέση του μέ τόν Ἰησοῦ, τίς τρεῖς φορές πού τόν ρωτᾶνε σχετικά οἱ ἄνθρωποι τοῦ ἀρχιερέα[238].

Ἡ τριπλή ἄρνηση στήν αὐλή τοῦ σπιτιοῦ τοῦ ἀρχιερέα ἔρχεται σέ ζωηρή ἀντίθεση μέ τήν ἀξιοπρεπή στάση τοῦ Ἰησοῦ πού τήν ἴδια στιγμή ἀνακρίνεται μέσα στό σπίτι. Τέτοιες ἀντιπαραβολές εἶναι ἐνδεικτικές τῆς κινηματογραφικῆς ἀπεικόνισης τῶν τελευταίων ἡμερῶν τοῦ Ἰησοῦ στή γῆ πού εἶναι χαρακτηριστική στά εὐαγγέλια. Μέ τό λάλημα ὁ Πέτρος θυμᾶται ὅτι ὁ Ἰησοῦς εἶχε προβλέψει τήν ἄρνησή του[239], καί ξεσπάει σέ κλάματα. Ἡ ἱστορία τῆς ἄρνησης ἔχει τήν ἀνατροπή της μετά τήν Ἀνάσταση, ὅταν ὁ Ἰησοῦς συναντάει τόν Πέτρο. Τότε, ὁ Πέτρος

237. Μάρκου η΄, 33.
238. Ματθαίου κστ΄, 69-75.
239. Ἰωάννου ιγ΄, 38.

ἐκφράζει τρεῖς φορές τήν ἀγάπη του γιά τόν Ἰησοῦ καί ἔτσι ἀποκαθίσταται[240].

Οἱ ἐπαναλήψεις ἐδῶ καί σέ ἄλλες διηγήσεις τῶν εὐαγγελίων εἶναι χαρακτηριστικές μεγάλου μέρους τῆς θρησκευτικῆς γραμματείας. Δίνουν ἔμφαση στή σπουδαιότητα ἑνός γεγονότος: κάτι πού συμβαίνει δυό φορές μπορεῖ νά εἶναι ἁπλή σύμπτωση. Κάτι πού συμβαίνει τρεῖς φορές εἶναι πραγματικό καί ἐμφατικό.

240. Ἰωάννου κα΄, 15-17.

Ἐπίλογος

Ὁ Εὐαγγελιστής Ἰωάννης στόν ἐπίλογο τοῦ Εὐαγγελίου του καταθέτοντας τήν μαρτυρία του γιά τόν Ἰησοῦ Χριστό γράφει:

> *«Πολλὰ μὲν οὖν καὶ ἄλλα σημεῖα ἐποίησεν ὁ Ἰησοῦς ἐνώπιον τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, ἃ οὐκ ἔστι γεγραμμένα ἐν τῷ βιβλίῳ τούτῳ· ταῦτα δὲ γέγραπται ἵνα πιστεύσητε ὅτι Ἰησοῦς ἐστιν ὁ Χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ, καὶ ἵνα πιστεύοντες ζωὴν ἔχητε ἐν τῷ ὀνόματι αὐτοῦ»*[241].

Δηλαδή:

> *«Ὁ Ἰησοῦς ἔκανε βέβαια καί πολλά ἄλλα θαύματα μπροστά στούς μαθητές του, πού δέν εἶναι γραμμένα*

241. Ἰωάννου κ΄, 30.

σ' αὐτό ἐδῶ τό βιβλίο. Αὐτά ὅμως γράφτηκαν γιά νά πιστέψετε πώς ὁ Ἰησοῦς εἶναι ὁ Χριστός ὁ Υἱός τοῦ Θεοῦ, καί πιστεύοντας νά ἔχετε δι' αὐτοῦ τή ζωή».

Σύμφωνα μ' αὐτά διαμορφώνεται γιά τόν πιστό τό τρίπτυχο τῆς πνευματικῆς καταρτίσεως καί προόδου:

α΄. Μελέτη τῆς ἁγίας Γραφῆς,

β΄. Πίστη στόν Ἰησοῦ Χριστό καί

γ΄. Συμμετοχή στήν αἰώνια ζωή

